

مدیر مسئول: رحیم خاکی

سر دبیر: مرتضی رضائی زاده
معاون تحریریه: افشین داور پناه

مدیر اجرایی و هنری: احسان حسینی

هیئت تحریریه:

دبیر سرویس اجتماعی: طیبه کریم پور
فرشته مسلمی، ام البنین ابراهیمی، نجمه پردری

دبیر سرویس عکس: نقی خوش خلق
محمدنمازی / احسان اقامحمدی / محسن رضایی

فهرست

◆ دغدغه دین‌گریزی جوانان ۱۲-۵

بهداشت دینی؛ دغدغه‌ی دین‌ورزی جوانان ایرانی ۶/ عوامل و ریشه‌های دین‌گریزی از منظر قرآن و حدیث ۸/

◆ دین‌ورزی جوانان از منظر کارشناسان قرآنی ۱۸-۱۲

بروز دین‌گرایی جوانان در خلوت بیشتر از جمع است ۱۴/ کم بودن تظاهرات دینی جوانان را نباید با انگ دین‌گریزی پاسخ داد ۱۶/ امروزه «دیندارگریزی» بیش از هر عاملی دین‌باوری جوانان را تهدید می‌کند ۱۸/

◆ نقد و بررسی دین‌گریزی جوانان از نگاه نمایندگان مجلس ۲۶-۱۹

دانشگاه‌ها فرصت مقابله با دین‌گریزی جوانان را از دست می‌دهند ۲۰/ دوگانگی رفتار برخی مسئولان بزرگ‌ترین ضربه بر دین‌باوری جوانان است ۲۱/ روی آوردن به نحله‌های انحرافی نوعی دین‌گرایی غلط است ۲۲/ نهادهای غیرمتخصص نباید پاسخگوی شبهات دینی جوانان باشند ۲۴/ نظام آموزشی کشور پاسخگوی نیازهای دینی جوانان نیست ۲۶/

◆ دین‌ورزی جوانان از نگاه کارشناسان دینی و آموزشی ۴۴-۲۷

تغییر شاخصه‌های دینداری جوانان را نباید به دین‌گریزی تعبیر کرد ۲۸/ ضعف دینی خانواده‌ها بزرگ‌ترین ضربه را به دین‌داری جوانان وارد می‌کند ۲۰/ ارائه آموزه‌های قرآنی در قالب هنری و ادبی راه‌کار تقویت دین‌باوری جوانان است ۳۱/ تقویت دین‌باوری جوان مستلزم عینی‌سازی مؤلفه‌های دینی است ۳۲/ گسترش دین‌باوری در گرو تقویت تعامل سازنده جامعه و متولیان دینی است ۳۳/ ارایه ندادن دلایل یقینی به سوالات جوانان آفت دین‌باوری است ۳۴/ رسانه‌های خارجی به دین‌گریزی جوانان دامن می‌زنند ۳۶/ جوانان به باورسازی دینی نیاز دارند ۳۸/ تقویت دین‌باوری جوانان مستلزم معرفی مصداق‌های قرآنی است ۴۰/ کم‌تجربگی برخی مبلغان نفوذشبهه دین‌گریزی را موجب شده است ۴۲/ مقاومت در برابر روش‌های نوین آموزشی روند تقویت دین‌باوری جوانان را کند می‌کند ۴۴/

◆ دیدگاه جامعه‌شناسان و مردم نسبت به دین‌گریزی جوانان ۵۶-۴۵

دین‌داری سنتی در قالب سلبی در بین جوانان مقبول نیست ۴۶/ جوانان برای دین‌باوری نیاز به عمل دارند نه شعار ۴۷/ سخت‌گیری‌های غیرمنطقی و اضافات به دین عامل دین‌گریزی است ۴۸/ غفلت در تقویت دین‌باوری جوانان؛ چه کسی پاسخگوست؟ ۵۰/ دین‌گریزی جوانان؛ معلول نظام آموزشی ناکارآمد ۵۲

سخن نخست

خداوند متعال دین را به موجب هدایت بشر و منطبق بر مبانی فطری آفریده است و انسان هائیز که فطرتشان با درون مایه های دین پیوند تکوینی دارد، ذاتاً مشتاق دین هستند در این میان برخی به ندای فطرت لبیک گفته و راه حق را می پیماند و افرادی دیگر راه را گم کرده گرفتار فرق و نحله های الحادی می شوند که امروزه با ظهور و گسترش قارچ گونه خود شبهه افکنی های جدی در حوزه ادیان الهی را پیشه خود ساخته اند: برخی دیگر نیز که در عرصه پیکار عقل و فطرت به نتیجه ای نمی رسند، ناگزیر بی دینی را برمی گزینند و خود را از هرگونه مسئولیتی در این حوزه مبرا می دانند.

آنچه در این میان حائز اهمیت است اینکه جوانان به دلیل پویایی و ذهن پرسشگر خود همواره بیش از سایرین در معرض تهدید نحله های انحرافی قرار دارند و عده ای از آنها از آنجا که شناخت دقیقی از دین الهی و مبانی فطری ندارند، پاسخ پرسش های متعدد خود را در فرق دیگر جستجو می کنند.

این نوع گرایش ها امروزه به دغدغه جدی در میان دین داران و خانواده های متدین مبدل شده است که برخی از کارشناسان از آن به دین گریزی یاد می کنند.

آنچه در پی می آید مجموعه ای است مشتمل بر دیدگاه کارشناسان دینی، فرهنگی، جامعه شناسی و برخی مسئولان این حوزه که صحت و سقم کاربرد واژه دین گریزی را برای نسل جوان ایرانی و علل پیدایش چنین گرایش هایی را در مقایسه با سال های پیش و پس از پیروزی انقلاب اسلامی به کنکاش گذاشته اند.

طیبه کریم پور

دبیر سرویس اجتماعی

خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)

دغدغه
دین‌گریزی
جوانان

بهداشت دینی؛ دغدغه‌ی دین‌ورزی جوانان ایرانی

گروه اجتماعی: ظهور و گسترش قارچ‌گونه‌ی کیش‌ها، آیین‌ها، مذاهب و شبه‌دین‌های التقاطی و جدید، شبه‌افکنی‌های جدی درباره‌ی بعضی مسایل دینی، کم‌کاری‌های برخی علمای دین در پاسخگویی به پرسش‌ها و مسایل جامعه‌ی معاصر از طریق دین از جمله مواردی است که پاکیزگی دین‌ورزی را به ویژه در بین گروه‌های سنی جوان و نوجوان به شدت تهدید می‌کند.

◆◆◆

از نظر اسلام انسان‌ها فطرتی دینی دارند و گریزان بودن از دین، جریانی بر خلاف فطرت و طبیعت است از این رو باید به واکاوی علت‌ها و ریشه‌هایی پرداخت که موجب این جریان هستند.

ذاتی بودن دین را آنجایی که دریافت‌کننده در آیات متعدد قرآن پس از طوفانی شدن دریا برای اهل کشتی با هر مذهب و مسلکی، جز متوسل شدن به خدای یکتا راهی باقی نمی‌ماند و اینگونه پروردگار خویش را می‌خواند که «... دَعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ؛ خدا را با اخلاص در ایمان و اعتقاد می‌خوانند» (سوره یونس/ آیه ۲۲)، (سوره عنکبوت/ آیه ۶۵) و (سوره لقمان/ آیه ۳۲)

خداوند در جای جای قرآن، دین مورد پسند و رضایتش را معرفی کرده و آن را اسلام نام نهاده است «... وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا؛ ... اسلام را برای شما [به عنوان] آیینی برگزیدم ...» (سوره مائده/ آیه ۳) و پذیرفتن دین غیراسلام را مقبول ندانسته و آن را مایه خسران می‌داند «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و هر که جز اسلام دینی [دیگر] جوید هرگز از وی پذیرفته نشود و وی در آخرت از زیانکاران است.» (سوره آل عمران/ آیه ۸۵)

دین الهی برخاسته از نهاد و فطرت و منطبق با آمال و آرزوهای درونی و بیرونی آدمی است از این رو در آن هیچ‌گونه اکراه و اجباری وجود ندارد؛ قرآن نیز بر این نکته تأکید می‌کند که «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ؛ در دین هیچ اجباری نیست و راه از بیراهه بخوبی آشکار شده است» (سوره بقره/ آیه ۲۵۶)

دین‌داری، نهادینه کردن تعالیم و ارزش‌های دینی در همه ابعاد حیات آدمی است که ثمرات بی‌شماری دارد و در لباس یقین، صبر و تسلیم و رضا، امانت‌داری، راستی، حیا و پاکدامنی، وفاداری، پارسایی، انفاق و احسان، رحم و عطوفت، مدارا و مهربانی، طاعت و عبادت، جهاد، تلاش و ... جلوه می‌کند اما پیوسته عواملی به صورت پیدا و پنهان آن را تهدید می‌کند.

اعتقاد به خدا و گرایش به دین، نشانه سلامت آدمی و گریز و ستیز با آن به منزله بیماری است؛ اگر بنگریم

فردی یا گروهی سلامت و شادانند، نشانه انتخاب درست و حرکت در جریان طبیعی نظام خلقت است اما اگر ببینیم فردی بیمار است از علت آن می‌پرسیم که البته این پرسشی بجا و صحیح است زیرا بیماری برخلاف جریان اصلی طبیعت است بنابراین گرایش دینی نیاز به علت‌جویی ندارد زیرا بر اساس فطرت است و باید به دنبال این بود که چرا بشر به بی‌دینی گرایش می‌یابد.

تبیین این بحث در واقع پرداختن به بهداشت دین و دینداری است که بسیار پراهمیت‌تر از بهداشت تن و روان است، از آنجا که دین و دینداری با حقیقت انسان و وجوه مختلف زندگی وی پیوند دارد، بحران‌های ناشی از آسیب دین و دینداری بسیار عمیق و گسترده است و می‌تواند به بحران‌های روحی، فکری، اجتماعی و سیاسی بینجامد و به بی‌هویتی انسان منجر شود.

◆◆◆

از یک دیدگاه، عوامل دین‌گریزی را به دو بخش کلی می‌توان تقسیم کرد:

از نظر اسلام انسان‌ها فطرتی دینی دارند و گریزان بودن از دین، جریانی بر خلاف فطرت و طبیعت است از این رو باید به واکاوی علت‌ها و ریشه‌هایی پرداخت که موجب این جریان هستند

الف) عواملی که مانع روی آوردن انسان به دین و امور معنوی می‌شود و وی را از نزدیک شدن به دینداری باز می‌دارد.

ب) اموری که موجب تضعیف، تردید، دلزدگی و عدم پای‌بندی انسان به باورها و ارزش‌های معنوی است و او را از دین، مذهب و ارزش‌های معنوی دور می‌کند.

◆

قسم اول آدمی را از تدین به دین الهی باز می‌دارد و قسم دوم انسانی را که پای‌بند به دین و امور معنوی است، سست عقیده و بی‌دین می‌سازد.

جوان معمولاً در سه حوزه فکر و اندیشه، اخلاق و معاشرت اجتماعی نگرانی‌هایی دارد و خواسته یا ناخواسته به سمت و سویی گرایش پیدا می‌کند تا به این نیازها پاسخ گوید و در صورتی که الگویی مناسب به وی ارائه نشود به الگوهای نامتناسب روی می‌آورد از این رو قرآن در راستای رسالت هدایتی و تربیتی خود با بیان داستان‌های واقعی به ترسیم الگوهای مناسب پرداخته است که از جمله آنها می‌توان به داستان زندگی حضرت

روش‌های نادرست در آموزش دینی در دوران کودکی و نوجوانی برخی از رفتارها و برخوردهای ناصحیح و مخالف شرع در بیان احکام شرعی، موجبات بدبینی عده‌ای از افراد به ویژه جوانان را فراهم آورده است

ابراهیم (ع)، یوسف (ع) و ... اشاره کرد.

قرآن کریم در حوزه اخلاقی و عملی نیز به معرفی چند الگو پرداخته که جوانان باید با شناخت این نمونه‌های اخلاقی و اسوه‌های هدایت، مسیر تربیت خود را با آنها منطبق کرده و از رفتار و اعمالشان درس گرفته و به آنان تأسی کنند.

کلام وحی و اعجاز فراگیر الهی در کلیات و حتی بسیاری از جزئیات حیات بشری به عالمانه‌ترین شیوه‌ها وارد شده است؛ «وَوَرِّثْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ» (سوره نحل/ آیه ۸۹)؛ «ذلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ» (سوره بقره/ آیه ۲) و این تنها هدف نزول رسالت قرآن و بعثت پیامبران است؛ البته لازمه هدایت، تربیت است که قرآن به ابعاد مختلف آن نیز اشاراتی داشته است.

قرآن راه را می‌نمایاند اما به این نیز بسنده نمی‌کند و با برترین شیوه‌ها و روش‌ها انسان را گام به گام در این طریق راهنمایی می‌کند؛ به او می‌آموزد که چگونه این حیات مادی و معنوی را به حیات طیبه الهی بدل کند و در حقیقت قرآن هم مربی و هم هادی انسان است، وقتی از انسان سخن می‌گوید، چنان از اسرار پر رمز و راز او پرده برمی‌دارد که هیچ انسان‌شناسی را یارای چنان ادعایی نیست چرا که انسان را با تمام جوانب و ابعاد، ویژگی‌های فطری، نقاط قوت و ضعف و توانمندی‌ها و استعدادهایش بازمی‌شناساند.

روش‌ها و شیوه‌های تربیتی ارائه شده توسط قرآن بسیار متنوع است و کاربرد هر کدام از آنها به مقتضای حکمت الهی، بر حسب موارد و شرایط و حالات افراد و گروه‌ها متفاوت است، توجه قرآن و سایر کتب آسمانی به انسان، نشان از توجه عمیق و دقیق همه ادیان الهی به ویژه اسلام به نفس انسانی و ابعاد مختلف وجودی اوست.

البته به‌سادگی نمی‌توان نسل جوان را به دین‌گریزی و احیاناً دین‌ستیزی محکوم کرد بلکه گذر زمان و شرایط اجتماعی حاکم و دیدگاه‌های مختلف فقهی و اجتماعی موجب شده است تا نارضایتی‌هایی در این نسل به وجود آید.

از دیدگاهی دیگر، دین‌گریزی عوامل متعددی دارد که می‌توان در قالب‌های زیر به آن پرداخت:

◆

۱- روند تغییر ارزش‌ها: پس از دوران دفاع مقدس و آغاز دوران بازسازی کشور، الگویی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی در پیش گرفته شد که موجب بروز تضادهای ارزشی و فاصله گرفتن جامعه از شاخص‌های مطلوب شد به گونه‌ای که توسعه، نتایجی از قبیل تغییر ارزش‌ها را نیز در پی داشت.

از طرفی دیگر عواملی مانند نمایش ثروت قشر بالا و

◆◆◆

برای مبارزه با دین‌گریزی باید پس از بررسی همه جانبه علل و عوامل آن، راهکارهای مناسب را برگزید؛ آنچه که در جامعه امروز ما بسیار مهم است، ایجاد موجی سهمگین و توفنده در برابر تهاجم فرهنگی دشمنان و ارائه چهره زیبای دین و زدودن غبار خرافات و کج اندیشی‌هاست چراکه در این صورت دین با جذابیت فوق‌العاده‌ای که دارد جوانان را به سوی خود می‌کشاند.

از این رو نقش متولیان و دستگاه‌های فرهنگی در برنامه‌ریزی صحیح و اصولی و تقویت مبانی دینی و عقیدتی جوانان و تربیت آنان بر اساس الگوها و معیارهای صحیح اسلامی نقش بسیار حیاتی در مقابله با دین‌گریزی جوانان دارد.

برای مبارزه با دین‌گریزی باید پس از بررسی همه جانبه علل و عوامل آن، راهکارهای مناسب را برگزید؛ آنچه که در جامعه امروز ما بسیار مهم است، ایجاد موجی سهمگین و توفنده در برابر تهاجم فرهنگی دشمنان و ارائه چهره زیبای دین و زدودن غبار خرافات و کج اندیشی‌هاست چراکه در این صورت دین با جذابیت فوق‌العاده‌ای که دارد جوانان را به سوی خود می‌کشاند.

از سوی دیگر به شدت باید مواظب خطر دگرگونی در هویت فرهنگی و گرایش‌های نسل جوان بود؛ یکی از خطرات جدی فرهنگ مهاجم غرب این است که جوانان را چنان به سوی تمایلات شهوانی و آزادی‌های جنسی سوق می‌دهند که اساساً گرایش به دین و دیانت در آنان رنگ می‌بازد و دیگر برای آنان حق و باطل چندان اهمیتی ندارد از این رو باید در کنار کار فرهنگی با عوامل شبهه‌افکن داخلی دشمن از قبیل روزنامه‌ها و گروه‌های معاند برخورد قانونی داشت و اجازه مسموم کردن فضا، امنیت و سلامت فکری و روانی جامعه را به آنها نداد.

با توجه به شرایط و امکانات کنونی جامعه، فراهم کردن چنین زمینه‌هایی نیاز به زمان دارد؛ از این رو باید به طور جدی به حفظ خود و خانواده و اطرافیان پرداخت، البته حفظ ایمان و ارزش‌های آن در محیط نامساعد، بسی دشوار است ولی ارزش افزون‌تری دارد؛ حفظ ارزش‌ها در محیط مناسب و مساعد چندان کار سختی نیست بلکه هنر آن است که در تندباد ضد ارزش‌ها، اخلاق و معنویت مطرح شود.

اینکه چه عواملی موجب گرایش جوانان به سمت و سوی ادیان انحرافی و عدم تمایل آنها به سمت آموزه‌های دینی می‌شود، هدفی است که خبرگزاری‌ها و مراکز تحقیقاتی و صاحب‌نظران حوزه دین و اجتماع در پی دست‌یابی به آن است تا بتواند به کمک آنها راهکارهای برای برون‌رفت از این آسیب دینی و اجتماعی تبیین کند.

روش‌ها و شیوه‌های تربیتی ارائه شده توسط قرآن بسیار متنوع است و کاربرد هر کدام از آنها به مقتضای حکمت الهی، بر حسب موارد و شرایط و حالات افراد و گروه‌ها متفاوت است، توجه قرآن و سایر کتب آسمانی به انسان، نشان از توجه عمیق و دقیق همه ادیان الهی به ویژه اسلام به نفس انسانی و ابعاد مختلف وجودی اوست

بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرْ أَمَامَهُ؛ انسان شک در معاد ندارد بلکه او می‌خواهد آزاد باشد و بدون ترس از دادگاه قیامت در تمام عمر گناه کند. (سوره قیامه / آیه ۵)

۷- ضعف بینش و نداشتن آگاهی درست از ماهیت دین و نقش و کارکرد آن در تأمین سعادت دنیوی و اخروی انسان

۸- ناکارآمدی برخی از مدیران جامعه در اجرای برنامه‌های اعلام شده حکومت دینی و بی‌پاسخ ماندن نیازهای اولیه اجتماعی جوانان از جمله ازدواج، اشتغال، مسکن و...

۹- عدم توزیع عادلانه امکانات و فرصت‌ها در برخی از ادارات و دستگاه‌های کشور

۱۰- درگیری برخی گروه‌ها و جناح‌های سیاسی بر سر کسب، حفظ و استمرار قدرت سیاسی و در نتیجه ایجاد یأس و ناامیدی جوانان برای نیل به خواسته‌های مشروع خویش

۱۱- عملکرد منفی و نامطلوب بعضی از دستگاه‌های فرهنگی در سال‌های اخیر و میدان دادن به افراد و عناصر غیر معتقد به نظام اسلامی و ترویج فرهنگ غربی از سوی آنان

۱۲- عملکرد و رفتار ناشایست گروهی از شاغلان در دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و حکومتی، باعث پیداشدن تعارض و شکاف بین گفتار و عمل آنان شده و موجب بدبینی به شعارهای انقلاب گشته است.

۱۳- کم‌کاری نیروها و دستگاه‌های انقلابی در تولید برنامه‌های سالم و جذاب و مفیدی که بتواند اوقات فراغت جوانان را پر کند و آنان را از توجه به برنامه‌های ضد اخلاقی و فاسد فرهنگ بیگانه باز دارد.

۱۴- مشکل انتقال ارزش‌ها؛ نسل اول انقلاب و دستگاه‌های فرهنگی در انتقال این ارزش‌های انقلابی و دینی به نسل دوم و سوم انقلاب و حتی تعمیق آن‌ها برای خود نسل اول انقلاب، سهل‌انگاری و کم‌کاری‌هایی داشته‌اند که موجب فاصله گرفتن تدریجی برخی از افراد جامعه به ویژه جوانان از ارزش‌های اسلامی شده است.

تسهیلاتی که برای آنها فراهم آمد، گرایش بارز مدیران دولتی به تجملات و ظواهر و تغییر فضای کل جامعه، موجب شد که مردم ارزش‌های جدیدی را بپذیرند و جست‌وجوی پول برای ارضای نیازهای جدید را درست و مشروع ببینند بنابراین پول‌جویی به ارزشی غالب تبدیل شد و حداقل درباره بیشتر کسانی که پول و درآمدشان کم بود و کفاف ارضای نیازهایشان را نمی‌داد، ارزش‌های دیگر را تحت الشعاع قرار داد.

در نتیجه این فرآیندها ارزش‌های اجتماعی از سنتی به سوی مدرن، از ساده‌زیستی به تجمل، از کمک و همیاری و ایثار و گذشت برای جامعه به سودجویی فردی و از ارزش قناعت به ارزش ثروت و از انسجام به فردگرایی و از ارزش دین و خدا به ارزش پول و دنیا حرکت کرد.

۲- مشکلات متعددی پس از انقلاب اسلامی مانند جنگ و توجه به مسائل امنیتی و دفاعی و... که نتیجه طبیعی آن، فقدان برنامه‌ریزی‌های دقیق و کارشناسی شده برای نهادینه‌سازی و تثبیت ارزش‌ها و معارف اسلامی است.

۳- تبلیغات سوء دشمنان و ایجاد و القای شبهه درباره دین که گاهی بی‌پاسخ مانده و در ذهن برخی جای گرفته است.

۴- روش‌های نادرست در آموزش دینی در دوران کودکی و نوجوانی برخی از رفتارها و برخوردهای ناصحیح و مخالف شرع در بیان احکام شرعی، موجبات بدبینی عده‌ای از افراد به ویژه جوانان را فراهم آورده است.

امام خمینی (ره) نیز بارها خطر این گونه افراد را متذکر شده، در این خصوص فرمودند: «معنای تحجر آن است که کسی که می‌خواهد از مبانی اسلام و فقه اسلامی برای بنای جامعه استفاده کند، به ظواهر احکام اکتفا کند و نتواند کشف طبیعی احکام و معارف اسلامی را در آنجایی که قابل کشف است درک کند و برای نیاز یک ملت و یک نظام و یک کشور که نیاز لحظه به لحظه است - نتواند علاج و دست‌وروز را نسخه کند و ارائه بدهد و این بلای بزرگی است.» (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۷۶/۳/۱۷)

۵- ضعف و سستی بنیان‌های دینی در برخی از خانواده‌ها که منجر به عدم تربیت و پرورش صحیح جوانان شده است.

۶- گرایش به سوی تمایلات و هواهای نفسانی، خواسته‌های نابجای برخی و ناهنجاری عاطفی و روانی آنان و بی‌بندوباری و گرفتاری در انواع دام‌های شیطانی و... موجب شده که بسیاری به سستی، فساد، راحتی، سودجویی و... روی آورند و التزام به دین و چارچوب‌های دینی را مزاحم خود ببینند چنانکه در قرآن کریم درباره مهم‌ترین عامل رویگردانی از توحید و معاد آمده است: «

عوامل و ریشه‌های دین‌گریزی از منظر قرآن و حدیث

گروه اجتماعی: دین داری نهادینه کردن تعالیم و ارزش‌های دینی در همه ابعاد حیات آدمی است که ثمرات بی شماری دارد و در لباس یقین، صبر و تسلیم و رضا، امانت‌داری، راستی، حیا و پاک‌دامنی، وفاداری، پارسایی، انفاق و احسان، رحم و عطف، مدارا و مهربانی، طاعت و عبادت، جهاد و تلاش و... جلوه می‌کند، اما پیوسته عواملی به صورت پیدا و پنهان، دین داری را تهدید می‌کند.

دین استوارترین ستون حیات مادی و معنوی و امنیت روانی آدمی است که به او عزت و شرافت می‌بخشد و نور ایمان و اخلاص را در جانش برمی‌فروزد و او را از زنجیر اسارت‌های نابخردانه آزادی می‌سازد اما پیوسته عواملی به صورت پیدا و پنهان، دین داری را تهدید می‌کند.

این عوامل به صورت آفت‌ها، آسیب‌ها و موانع بازدارنده، فراراه اندیشه دینی و گرایش او به دین قرار می‌گیرند و به این ترتیب زمینه دین‌گریزی و دین‌ستیزی فراهم می‌آید.

♦♦♦

مفهوم اصطلاحی یا حقیقت دین

در بیشتر تعاریف‌هایی که برای دین ذکر شد، مفهوم اعتقاد و عمل لحاظ شده است. این تعریف با آیات قرآن و سایر کتاب‌های آسمانی، بیشتر سازگار است زیرا رستگاری انسان از نگاه دین در گروی دو چیز است؛ ایمان به خداوند و جهان غیب و عمل صالح، یعنی دین نه اعتقاد بدون عمل است و نه عمل بدون اعتقاد.

برخی از تعریف‌هایی که دانشمندان اسلامی از دین ارائه داده‌اند، چنین است:

(الف) دین، به معنای اعتقاد به آفریننده‌ای برای جهان و انسان و دستورات عملی متناسب با این عقاید است.

(ب) دین مجموعه معارف و قوانینی است که خداوند توسط پیامبران برای راهنمایی و سعادت جامعه، فرستاده است.

(ج) دین مجموعه‌ای است شکل گرفته از معارف مربوط به مبدا و معاد و قوانین اجتماعی (عبادات و معاملات) که از طریق وحی و نبوتی که صدق و درستی اش با برهان ثابت گشته و نیز مجموعه‌ای از اخبار و احادیث راست و درستی که پیامبر آنها را با او می‌گوید.

(د) مجموعه عقاید موروثی مقبول، در باره روابط انسان با مبدأ وجودی و التزام به سلوک و رفتار بر مقتضای آن عقاید.

(ه) دین، یعنی اقرار به زبان و عمل به ارکان و اعتقاد به پاداش و کیفر در آن جهان.

از مجموعه تعاریفی که برای دین شده، می‌توان نتیجه گرفت که دین مجموعه احکام و دستوراتی است که پروردگار جهان برای رستگاری جامعه بشری بر پیامبران نازل کرده و اطاعت از این دستورها، بر همگان لازم است و

برای آن پاداش اخروی منظور شده است و این دستورها بر نوعی شناخت و اعتقاد به مبدا هستی، انسان و معاد اتکا دارد.

مجموعه گزاره‌های دینی را می‌توان به سه قسم تقسیم کرد:

- ۱- اعتقادات که شامل توحید، نبوت و معاد است
- ۲- دستورهای اخلاقی که شامل سیر و سلوک آدمی با خویش و دیگر مردم است.
- ۳- تکالیف عملی که شامل عبادات، معاملات و سایر احکام است.

نکته مهم دیگر این است که در قرآن دین، بی‌امت و امامت معنا نمی‌دهد و پیامبر رهبری سیاسی و اجتماعی جامعه دینی را نیز بر عهده دارد و این بر خلاف تعریفی است که برخی دین پژوهان از دین می‌کنند و آن را تنها مترادف امری قدسی دانسته، جنبه‌های حیات و زندگی را از مفهوم دین گرفته، به عقل آدمی واگذار می‌کنند.

آیه «اکمال» پس از آنکه آیات گوناگون درباره عقیده و عمل (احکام فردی و اجتماعی) نازل شده بود، در روز نهم ذی‌الحجه سال حجۃ الوداع نازل شد و کمال دین و تمام نعمت را با بیان مسأله امامت و رهبری اعلام کرد و این خود می‌رساند که رهبری امت و امامت، جزو دین و بلکه اساس دین است و افزون بر این در احادیث نیز بر آن تأکید شده است.

دسته‌ای از این روایات درباره بعضی از یاران ائمه است که برای تبیین عقاید و دین خویش، خدمت امام زمان خود می‌رسیدند و عقاید خویش را عرضه می‌کردند تا اگر خلل و اشکالی در آنها هست، امام (ع) به آنان یادآوری و عقاید آنان را تصحیح کند؛ عبدالعظیم حسنی، عقاید خویش و باورهای دینی خود را برای امام هادی (ع) بیان کرد، ابراهیم مخارقی، حمران، عمر و بن حرث و برخی از شاگردان و یاران امام صادق (ع) نیز در فرصت‌های مناسب، دین خویش را برای امام (ع) بازگو می‌کردند.

در مجموع در می‌یابیم که دین مجموعه‌ای است مشتمل بر عقاید (توحید، نبوت، معاد و امامت) و احکام و اعمالی (مانند نماز، روزه، حج و...) و نیز صفات والایی اخلاقی (مانند تقوا، ادای امانت و...) و شخص متدین و دین دار کسی است که واجد همه اینها باشد.

تعریف دین به نوعی رابطه قدسی و معنوی با جهان غیب یا میل و کشش روحانی نفس برای رهایی از اسارت ماده زمینی و عروج به آسمان کمال و یا تعاریفی از این قبیل، از نظر جهان بینی اسلامی صحیح نیست.

تعریفی که غالب دین پژوهان از دین ارائه می‌دهند، بسیار کم رنگ و بی‌رملق است و شاید این تعریف‌های ناقص و بی‌رنگ، ناشی از نقصان اطلاعات آنان درباره بعضی از ادیان ابراهیمی به ویژه اسلام باشد.

دین را به زبان اروپایی **religion** می‌گویند که از لغت **reli-** یا **religev** به معنای «پیوستن» است؛ همان گونه که

عقیده از کلمه عقد و به معنای «بستن» است. با توجه به ریشه دین، تعریف برخی دین پژوهان با رسالت ادیان ابراهیمی در طول تاریخ ناسازگار است برخی از این تعاریف عبارتند از:

۱- برداشت و شناخت انسان از یک قدرت فراطبیعی محیط، علی‌الخصوص از خدایان یا خداوند متشخص که سزاوار عبودیت‌اند.

۲- یک سلسله از عقاید، آداب و نهادها که انسان در جوامع مختلف با آنها سر و کار دارد.

۳- احساسات، اعمال و تجربیات افراد انسان در تنهایی شان تا آنجا که خود را در ارتباط با هر آنچه الوهی می‌انگارند، می‌یابند.

♦

اصول و فروع دین

با توجه به مفهوم اصطلاحی دین روشن می‌شود که هر دینی حداقل از دو بخش تشکیل می‌شود:

- ۱- عقیده یا عقایدی که حکم پایه و اساس آن را دارد.
- ۲- دستورات عملی و اخلاقی که متناسب با آن پایه و پایه‌های عقیدتی و برخاسته از آنها باشد.

بجاست که بخش عقاید هر دینی اصول و بخش احکام عملی فروع آن دین نامیده شود؛ همچنان که دانشمندان اسلامی این دو اصطلاح را در باره عقاید و احکام اسلامی به کار برده‌اند.

♦

سلامت و بهداشت دین و دین داری

در اندیشه و سیره امامان معصوم و پیشوایان ما، سلامت دین و دین داری، مهم‌ترین امر در زندگی شمرده و اساسی‌ترین وجه حیات آدمی عنوان شده است؛ در نزد آنان، هر سختی و گرفتاری با وجود سلامت دین و دین داری آسان جلوه می‌کند و ایشان سلامت دین را بر هر چیزی مقدم می‌دانند.

پیامبر (ص) در آخر ماه شعبان خطبه‌ای در باره ماه مبارک رمضان ایراد فرمود و فضایل آن ماه و وظایف مردم در آن را بیان کرد، این خطبه را شیخ صدوق - به اسناد معتبر خود - از امیر مؤمنان نقل می‌کند. پس از نقل خطبه پیامبر، امام علی می‌فرماید: من برخاستم و به پیامبر عرض کردم ای رسول خدا! برترین اعمال در این ماه چیست؟ پیامبر فرمود: ای ابوالحسن! برترین اعمال در این ماه پروا داشتن از حرمت‌های الهی است. امیر مؤمنان (ع) نقل کرده‌اند که پس از این سخن، پیامبر به گریه افتاد من پرسیدم که چه چیز موجب گریه شما شده است؟ فرمود: آنچه در این ماه بر تو روا خواهند داشت، مرا به گریه انداخت؛ گو یا در آن وقت می‌بینم که تو برای پروردگارت مشغول نمازی و کسی که شقی‌ترین مردمان در میان پیشینیان و همچون کشنده شتر قوم صالح است، ضربتی بر سرت می‌زند و محاسنت به خون سرت آغشته می‌شود.

امیر مؤمنان (ع) می‌گوید: گفتیم ای رسول خدا! آیا در آن حال،

دانشگاه‌های دینی در جهان

آن باشند؟

مسلم است که این گونه نیست و اسلام بر استواری شالوده‌های برابری و عدالت در جامعه برای رهایی‌بخش فقر و کم درآمد اجتماع از محرومیت‌های روحی و معنوی تأکید کرده است.

آلودگی محیط اخلاقی و اجتماعی

نقش محیط در ارتباط با گرایش مردم به دین‌داری و یا اعراض آنان از دین، انکار ناشدنی است. نوع مردم تابع محیط قرار می‌گیرند و جذب جریان غالب در آن می‌شوند؛ اگرچه استثنا نیز وجود دارد و این به صورت یک قاعده نیست.

بنابراین، هر قدر که اجتماع و محیط، گرایش به امور متعالی و دینی داشته باشد، افراد آن اجتماع نیز کشش و تمایلشان به همان سمت است و اگر محیط و فضای خانواده و اجتماع چنان باشد که همه از دین و مذهب بدگویی کنند و همه امکانات در گریز از دین به کار رود، خواه ناخواه، نوع و کثرت افراد، تحت تأثیر قرار گرفته، مشی و مرام خود را آن گونه پی می‌گیرند.

گرچه خانواده، محله و مدرسه از عوامل نیرومند در پایه‌گذاری شخصیت و تربیت انسان و گرایش او به امور دینی است ولی محیط اجتماعی به مراتب قوی‌تر از آنهاست؛ دانشمندان جامعه‌شناس گفته‌اند: هر جامعه‌ای اگر انجمن اعضای خود را تحت سازمان معینی درمی‌آورد و به اصطلاح افراد را واجد نوع معینی از شخصیت می‌کند و با آنکه وجود اختلافاتی بین شخصیت‌های افراد یک جامعه جدایی می‌افکند، اعضای هر جامعه‌ای در زمینه شخصیت، دارای همانندی‌هایی هستند و از این جاست که انگلیسی آرام به آسانی از فرانسوی پرشور متمایز است و آلمانی پرخاشگر با ایتالیایی خون‌گرم یکسان نیست؛ باید دید که علت این اختلافات چیست؟

این محیط اجتماعی است که قسمتی از امکانات ارگانیک را مورد استفاده قرار می‌دهد و موافق مقتضیات خود آن را معین و مشخص می‌سازد هر کسی با امکانات ادراکی و عاطفی دامنه دار و متنوعی زاده می‌شود؛ ولی این امکانات ادراکی و عاطفی، سرمایه‌ای بالقوه‌اند و به هیچ روی، صورتی بالفعل و نظامی ندارند؛ بلکه به تدریج در برابر مطالبات محیط اجتماعی از قوه به فعل در می‌آیند و در قالب‌های معینی جاری می‌شوند.

پس جریان زندگی اجتماعی است که به کسی ادراکات علمی می‌دهد و خرافات را موضوع ادراکات کسی دیگر می‌کند؛ یکی را اسیر عداوت می‌سازد و محبت را بر دیگری چیره می‌کند.

کشش‌های اجتماعی به اندازه‌ای نیرومند و تواناست که عموم مردم از تمام مقرراتش پیروی می‌کنند و بدون اندیشه و فکر، خویشتن را با آداب و سنن آن منطبق می‌سازد محیط نیرومند اجتماع قادر است به آسانی، جوانان و سایر مردمان را هم‌رنگ خود ساخته، صفات و خلیقات خانوادگی آنها را تغییر دهد. امام علی (ع) در حدیثی به این واقعیت اشاره می‌فرماید «الناس بزمانهم اشیه منه بآبائهم؛ شباهت اخلاقی مردم به محیط

برنامه‌های شایسته اقتصادی ریشه‌های فقر را قطع کرده به محرومان و تیره‌روزان نزدیک شوند و از ایشان حمایت کنند تا دین خدا بتواند در اجتماع تجسم و تحقق پیدا کند و دین‌داران بتوانند بهتر به وظایف خویش عمل کنند.

نقش بازدارنده فقر در انجام وظایف دینی

فقر و ناداری در بیشتر موارد نمی‌گذارد که شخص معتقد، در عمل نیز معتقد بماند و در انجام دادن واجبات و وظایف گوناگون شرعی خویش، کوشا، دقیق و مواظب باشد و برای انجام دادن و ادای شایسته و صحیح آنها، فرصت و توان کافی باید چه بسا محرومان، بی‌نوایان و مستمندان نتوانند حتی وظایف ابتدایی دینی خود را انجام دهند تا چه رسد به ادای بیش از آنها.

فقر و بینوایی، قشرهای محروم اجتماع را از لحاظ دینی به دو بخش تقسیم می‌کند::

۱- بخشی جدا شده از بیکر دینی

۲- بخشی دورمانده از صفوف دینی.

بخش اول آن است که فقر به دین آن آسیب رسانده و سبب سستی اعتقاداتش شده است و در شرف آن است که به بی‌اعتقادی (عملی و سپس نظری) بینجامد؛ چنین انسانی به پرتگاه‌های شک و سستی اعتقادی و گاهی و در مورد برخی به الحاد کشانده می‌شود و بدین گونه از حوزه معتقدان بیرون می‌رود و از بیکره عام دینی، همچون اندام فرو افتاده‌ای جدایی می‌شود و در این هنگام، به صورت شکار یک صیاد یا باز یچه دست یک فرد گمراه‌گر در می‌آید، از این جا بود که پیامبر بزرگوار و امامان هادی در آن می‌کوشیدند تا قوت، روزی، نفقه و حتی هیزم را خود شخصاً در تاریکی‌های شب به محرومان برسانند و آنان را از این پرتگاه‌ها به دین و دین‌داری و حفظ دین و یافتن توان بر عمل به احکام دین برای ایشان به‌شمار می‌آوردند.

بخش دوم آن است که در مقابل پیام‌های زیان‌بخش و منفی فقر ایستادگی می‌کند، جام محنت آن را با استواری می‌نوشد و دین خود را نگاه می‌دارد و یقین خویش را در دژی دور از دسترس عوامل مخرب، ایمن می‌سازد و این همه را با بردباری و تحمل رنج یا توکل و صلاح، به انجام می‌رساند. با این وصف، چنین کسی در دو جانب از صفوف دینی دور می‌ماند::

الف) جانب فردی

ب) جانب اجتماعی

جانب فردی، از آن لحاظ قدرت و امکانات آن را ندارد که به وظایف دینی چنان که بایسته و شایسته است یا در بسیاری از موارد چنان که صحیح است عمل کند و این خود نتیجه‌ای از استیلا فقر و فشار آن است؛ چه بسیار اعمال عبادتی است که فقرا و ناکامان نمی‌توانند با ادراکدن آنها بپردازند و با آنها آمیزش روحی پیدا کنند.

جانب اجتماعی بدان جهت که برای فقیر و محروم امکان آن وجود ندارد که در مجامع دینی حضور یابد؛ فرد بینوا چگونه می‌تواند نقش جدی در عید قربان و عید فطر و به همین گونه در نماز جمعه و در عید اسلامی بزرگ، یعنی عید غدیر داشته باشد و چگونه می‌تواند به حج خانه خدا برود و در اجتماع بزرگ شرکت جوید؟ او از معنویات نیز به همان گونه محروم است که از مادیات بی‌بهره است و آیا این امری است که اسلام آن را برای گروهی اندک روادار دتا چه رسد به این که قشرهایی وسیع گرفتار

دین من سلامت خواهد بود؟ حضرت فرمود: در آن حال، دینت سلامت خواهد بود.

روشن است که مهم‌ترین دغدغه امام علی (ع) در زندگی، همین سلامت دین و مبرا بودن دین انسان از آفت و آسیب بوده است در حوادث پس از پیامبر اکرم (س) نیز مهم‌ترین چیزی که حضرت بدان توجه داشت، سلامت دین بود.

امیر المؤمنین (ع) زمانی که سلامت دین در خطر قرار گرفت و دریافت که دین در معرض آسیب قرار دارد، به پاخواست و سلامت دین را بر حکومت چندروزه مقدم داشت؛ زیرا نزد ایشان هیچ چیز چون سلامت دین و دین‌داری مهم شمرده نمی‌شد.

افق دین‌داری

بنابر نظر برخی از محققان و مفسران، دین چیزی جز شیوه و روش زندگی نیست؛ روشی که هر انسانی بر اساس باورها، ملکات نفسانی و رفتارش برمی‌گزیند و در مسیر دنیا، ناگزیر از پیمودن آن است و هدف از آن، رسیدن به سعادت واقعی است. از نظر مسلمانان، دین حق منحصر در اسلام است که به عنوان مجموعه نظام‌مندی از معیار، اخلاق و قوانین عملی برای شیوه زندگی انسان عرضه شده است و سعادت او را در این جهان و جهان آخرت به دنبال دارد.

این مجموعه نظام‌مند، چتر خویش را بر تمام ابعاد زندگی آدمی گسترانیده و با حرکات و سکنات و افکار و اعمال انسان ارتباطی تنگاتنگ برقرار کرده است به گونه‌ای که هیچ حرکتی بی‌ارتباط با دین نخواهد بود.

از بیان امیر مؤمنان (ع) که فرمود: «یا کمیل ما من حرکه الا وانت محتاج فیها لی معرفه» می‌توان دریافت که دین حق، برای تمام حرکات انسان، برنامه و روش صحیح معرفی کرده که باید در آن قالب و چارچوب حرکت کرد.

باتتبع و جست‌وجو در منابع اسلامی (کتاب و سنت) می‌توان به مواردی دست یافت که بیان‌کننده ارتباط تنگاتنگ دین با مسائل روزمره زندگی و فعالیت‌های اوست؛ در این جا به چند نمونه اشاره می‌شود که علاوه بر اثبات ارتباط دین با زوایای زندگی، این نکته‌رامی آموزد که انسان متدین باید در هر حرکت و فعالیت خود، روشی را برگزیند که به سلامت دین وی آسیب وارد نیاید.

فقر و ناداری از مهم‌ترین عوامل و ریشه‌های دین‌گریزی

از جمله عواملی که سبب دین‌گریزی یا تضعیف باورها و اعتقادات می‌شود و به سستی مردم در انجام تکالیف و وظایف شرعی می‌انجامد، فقر و تهیدستی است؛ این عامل به شدت دین و دین‌داری را تهدید می‌کند و نه تنها خطری بزرگ برای دین‌داری مردم و مانعی جدی در راه عمل به احکام دین و رشد اخلاقی و تعالی معنوی است؛ بلکه موجب سقوط به ورطه کفر و گمراهی است.

دین الهی و به ویژه اسلام، فقر و پریشانی را بر نمی‌تابد و مبارزه‌ای گسترده در همه ابعاد بر ضد فقر و ناداری انجام داده است؛ تعالیم اسلام فقر را نکوهش می‌کند و آثار زیان‌بار و پیامدهای منفی فراوانی برای آن برمی‌شمارد و به مردم و حاکمان اسلامی و متولیان امور معیشتی مردم، نسبت به این مسئله، شدیداً هشدار می‌دهد.

بنابراین بر سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اسلامی لازم است که با

اجتماعی و مقتضیات زمان خود بیشتر از شباهت به صفات خانوادگی و خلیقات پدران آنهاست.»

انسان دارای یک غریزه اجتماعی است و این غریزه، وی را بر آن می‌دارد که در داخل گروه زندگی کند و به همین جهت، انسان همواره نسبت به گروه خود حساسیت فراوان دارد و تابع افکار و عقاید اوست. هرگاه بدعت تازه‌ای از رسوم پیشین بهتر باشد یا به عللی مورد پسند افراد جامعه قرار گیرد، عموم بدان می‌گیرند، تبدیل به عادت می‌شود و خود به خود به تمام افراد جامعه برای تطبیق یافتن با آن فشار وارد می‌آورد و آدمی ناگزیر بدان خوی می‌گیرد و بدین طریق، آنچه برای جامعه حکم رسمی داشت، برای فرد جنبه عادت پیدا می‌کند. آدمی در حقیقت، در شرایط معمولی تحت فشار عادت و بدون تفکر رفتاری می‌کند و خود به خود از راه و رسم اجتماع پیروی می‌کند.

تأثیر محیط بر رفتارها و باورهای مذهبی

تأثیر اجتماع و محیط، تنها در امور سطحی زندگی و رفتار و گفتار انسان منحصر نمی‌شود؛ بلکه محیط اجتماعی قادر است در جان افراد نفوذ کند و بر روی عقاید مذهبی و افکار و باورهای آنان نیز اثر گذارد و از راه حق و دین، منحصرشان سازد.

نقش محیط خانواده در گرایش به دین

گرچه محیط اجتماع، نقش بسیار مهمی در گرایش‌های معنوی انسان دارد؛ ولی نباید از نقش خانواده، در این راستا غافل شد، فضای تربیتی خانواده اثر مستقیم و انکارناپذیری بر روی فرد در ارتباط با دین‌گریزی و دین‌سبیزی دارد. متأسفانه در کشور ما اگرچه محیط کلی و عمومی جامعه، یک فضای مذهبی و متمایل به امور دینی است، ولی در همین جامعه، خانواده‌هایی هستند که با وجود میل فرزندان پاکشان، دین‌سبیزی و دین‌گریزی و به ندرت افراد در جلال با چنین خانواده‌ای موفق می‌شوند.

شهید مطهری نیز در این رابطه می‌نویسد: «یکی از چیزهایی که موجب اعراض و تنفر مردم از خدا و دین و همه معنویت می‌شود، آلوده بودن محیط و غرق شدن افراد در شهوت پرستی و هواپرستی است؛ محیط آلوده همواره موجبات تحریک شهوات و تن‌پروری و حیوان‌صفتی را فراهم می‌کند... لذا اقوام و ملت‌هایی که تصمیم می‌گیرند روح مذهب و اخلاق و شهادت و شجاعت و مردانگی را در ملتی دیگر بکشند، وسایل عیاشی و شهوت رانی و سرگرمی‌های نفسانی آنها را فراهم و تکمیل می‌کنند.»

عملکرد نادرست برخی از عالمان دینی

تبلیغ‌گفتاری و تذکرات اخلاقی، اگر چه در هدایت انسان‌ها نقش دارد ولی تا مردم نمونه‌ای معتقد به باورها و آراسته به کمالات، سجایای اخلاقی و پیراسته از صفات ناپسند نفسانی در برابر دیده خویش نبینند، آنگونه که باید به فراگیری عقاید و امور دینی و عمل به فرامین الهی روی نمی‌آورند.

نفس عمل‌کرد مثبت و ارزنده و عمل به گفتار، چنان تأثیر بر دل‌ها می‌گذارد که چندین سخنرانی پرجاذبه نمی‌تواند

با آنها هم‌اوردی کند و به قول معروف، «دو صد گفته چون نیم کردار نیست.»

آیت‌الله شهید مطهری در این باره می‌گوید: «هیچ چیز بشر را بیشتر از عمل تحت تأثیر قرار نمی‌دهد، شما می‌بیند مردم از انبیا و اولیا یاد پیروی می‌کنند؛ ولی از حکما و فلاسفه آن‌قدرها پیروی نمی‌کنند؛ چرا؟ برای این که فیلسوف فقط می‌گوید، فقط مکتب دارد، فقط تئوری می‌دهد اما در گوشه حجره اش نشسته است. هی کتاب می‌نویسد و تحویل مردم می‌دهد؛ ولی انبیا و اولیا، تنها تئوری و فرضیه ندارند، عمل هم دارند. آنچه می‌گویند اول عمل می‌کنند؛ حتی این طور نیست که اول بگویند بعد عمل کنند. اول عمل می‌کنند بعد می‌گویند. وقتی انسان بعد از آنکه خودش عمل کرد، گفت، آن گفته اثرش چندین برابر است.»

نقش رفتار علمی عالمان دین در هدایت مردم

رفتار و عمل کرد پیامبرگونه عالمان و مبلغان دین نیز در هدایت و گرایش مردم به دین و ارزش‌ها، تأثیر بسزایی داشته است؛ هرگاه عالمانی عامل و متعهد در منطقه، شهر و جامعه‌ای وجود داشته باشند، به طور محسوس مردم به سوی دین و عمل به احکام دینی گرایش می‌یابند و علاقه مندی و پای بندی مردم به دین و ارزش‌ها مشاهده می‌شود به همین سبب عمل‌کرد کسانی که به عنوان متولیان دین شناخته می‌شوند. به ویژه عالمان دین - در تقویت جایگاه دین و یا تضعیف آن، نقش و تأثیر اساسی دارد. همان گونه که صلاح رهبران دین، موجب صلاح مردم و از علل رشد دین و گرایش مردم به دین و ارزش‌هاست، فساد رهبران دینی و عالمان و روحانیون نیز موجب انحراف مردم و دین‌گریزی آنان خواهد شد؛ زیرا وقتی مردم ببینند مدعیان رهبری دینی به گفتار خویش ایمان ندارند و برخلاف دستورات دین و شریعت عمل می‌کنند و یا مربی و معلم اخلاق و کسی که دم از دین و شریعت می‌زند، کردارش با گفتارش هم خوانی ندارد، در صداقت دعوت و فایده نصیحتش به شک می‌افتد تا جایی که ممکن است در انجام اعمال دینی دچار تزلزل شوند و یا به کلی عمل خود را رها کرده از گذشته خویش نادم شوند و یا خود چنین پندارند که اگر دین، صلاحیت پیروی را داشت، می‌بایست متولیان دین بدان پای بند باشند.

خشونت

دین، پیام آور محبت و هدایت برای انسان‌هاست؛ اساس دین، با خشونت سازگار نیست و برای گسترش و تبلیغ آن، هیچ‌گاه توصیه به خشونت نمی‌کند. مدارا، نرمی و محبت، اگر در خدمت دین و سلوک دینی قرار گیرد، سبب گرایش مردم و جذب آنان به تعالیم الهی می‌شود و بالعکس اگر به نام دین و دین‌داری، خشونت به کار گرفته شود و چهره‌ای خشن و غلیظ از دین نمایانده شود، موجب گریز مردم از دین و دین‌داری خواهد شد.

قوانین جزایی اسلام، جلوه‌ای از رحمت الهی

یادآوری این نکته مهم لازم است که آنچه به عنوان مجازات و اجرای قوانین الهی و اقامه حدود در دین وجود دارد، نه خشونت

است و تندخویی و نه هتک حرمت افراد جامعه؛ بلکه در واقع این عین دلسوزی و رحمت و لطف نسبت به مردم جامعه است. به علاوه در سیاست جزایی اسلام، اولین مرحله مبارزه با جرم، توسل به خشونت و کیفر نیست؛ بلکه پس از مبارزه باریشه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جرم و مقابله با آنها، از شکل‌گیری فکر خلاف و تصمیم به ارتکاب خشونت جلوگیری می‌کند و بعد با شرایط و وضعیتی که خشونت و جرم در آنها واقع شده، مبارزه می‌کند.

بنابراین، اسلام در راه مبارزه با جرم و اصلاح مجرمین، مرحله به مرحله و به طور مسالمت آمیز پیش می‌رود و در پرتو قوانینی که از دریای رحمت بیکران خداوند نشأت گرفته، در اصلاح و تهذیب و حمایت از فرد و جامعه می‌کوشد و اگر هیچ‌یک از این شیوه‌ها در تربیت صلاح مجرمان موثر واقع نشد به خاطر حفظ مصلحت جامعه و افراد - با سیاست کیفری سنجیده، دست به مبارزه بر ضد جرایم و خشونت‌ها از سر ضرورت - می‌زند زیرا گاه خشونت را جز با خشونت نمی‌توان بر طرف ساخت؛ اما هدف اصلی همه این قوانین کیفری و به پاداشتن حدود تعزیرات، حفظ امنیت و تکامل جامعه و جلوگیری از تکرار جرم است این مجازات، نه به هدف انتقام و خشونت ورزی، بلکه به منظور احیای بشریت و جامعه انسانی صورت می‌گیرد.

به پاداش حدود الهی و قوانین، برای حفظ حرمت‌ها و پاسداری از حقوق انسان‌ها و جلوگیری از تجاوز و تعدی ستمگران و بازداشتن جنایت‌کاران از جنایت و خیانت‌کاران از خیانت، یک امر ضروری و عقلایی است که در هر جامعه‌ای لازم است و از زمان‌های پیشین تاکنون در جوامع مختلف به شکل‌های مختلف و شدیدتر از قوانین جزایی اسلام - اجرا شده است. آیا مجازات جنایت‌کار، قاتل و متجاوز به حریم و حقوق انسان‌ها، خشونت است؟ این نوع مجازات‌ها، اگر هم در دایره خشونت گنجانده شود، خشونت منفی و غیرقانونی نیست. آنچه در دین به عنوان مجازات وجود دارد، اجرای قوانینی است که از رحمت خداوند نشأت گرفته، با ملاحظاتی و شروط بسیاری اجرا می‌شود مانند پزشک جراح و ماهر که برای نجات جان بیمار، جز جراحی چاره‌ای ندارد.

صلابت و قاطعیت

مدارا و صلابت و نرمش و قاطعیت، هر دو از تعالیم قرآن و سیره پیامبر و امامان (ع) است. اصل مدارا، شیوه اسلامی و رهنمود قرآنی و از عوامل گسترده اسلام به شمار می‌آید؛ این اصل دارای حدود و مرزهایی است که اگر رعایت نشود، به مداخله، مصلحت‌اندیشی و سازش‌کاری در حق تبدیل می‌شود؛ چنانچه رعایت نکردن این اصل در جای خودش به ناهنجاری خشونت می‌انجامد. مدارا در مسائل شخصی و مسائل اجتماعی که در تقابل با حقوق دیگران نباشد و نیز در راه ترویج دین و ارزش‌های دینی توصیه شده است؛ اما در مسائل اصولی دین و اجرای احکام دینی، نرمش و سهل‌انگاری نارواست.

آفت خشونت ورزی

اگر به نام دین، خشونت صورت گیرد و کسانی که منتسب به آیین دینی هستند، در این عرصه گام نهند و اعمالی خشن و

نویسد و در آن به رفتار و گفتار پدر و مادر و برخی از کسانی که داعیه دین داری دارند، ولی دفاع غیر معقول و ناپسند از دین می‌کنند، خرد می‌گیرد و انتقاد می‌کند و آن را سبب بی‌علاقگی و رمیدن جوانان از دین می‌داند، شاید دور از حقیقت نباشد.

تحلیل جریانات تاریخی - مانند قیام عاشورا - تبیین مسائل نظری و فکری و بیان احکام و دستورات و هر امری که مرتبط با دین است، باید بر جایگاه عقل و اندیشه تکیه زند و آن گونه تبلیغ و گفته شود که عقل سلیم بپذیرد. در میان دانشمندان اسلامی و شیعی، می‌توان به شیخ مفید اشاره کرد که در عقاید و باورها و مسائل دینی، برای عقل نقش ویژه‌ای قائل بود و پیوسته بر اهل حدیث و جمودگرایی خرده می‌گرفت و از آنان در گفتار و نوشتار انتقاد می‌کرد.

او توانست با انجام مناظرات متعدد با متکلمان و فقیهان فرقه‌های گوناگون، بسیاری از مردم را از کژی و ناراستی و تفکرات موهوم خرافی نجات داد، به تعالی و سعادت هدایت کند.

امید است که سیره و روش این عالمان اندیشمند شیعی، سرمشق دین‌داران و متولیان دین قرار گیرد تا بدین طریق مردم را به سوی دین‌گرایی داد، اقبال آنان را به دین داری افزون کند.

◆ تبیین نارسای مفاهیم دینی

ناتوانی در بیان مقام تعالی دین و کوتاهی در تبیین مفاهیم دینی، از جمله آفتی است که دین و دینداری را تهدید می‌کند اگر مبلغان دین و متولیان امور دینی نتوانند مفاهیم دینی را به گونه‌ای رسا و در قالب‌های صحیح ارائه کنند، موجب آسیب پذیر شدن مردمان در عرصه دینداری می‌شوند.

از دین می‌توان برداشت‌های گوناگون کرد (اگرچه اصل و اصول آن ثبات و لایتغیر است) و نوع برداشت و تلقی از دین، نقشی اساسی در ترویج دین و یا تغییر از آن دارد. از این رو قرائت نارسای مفاهیم دینی و ارائه دین در قالب‌های نارسا و تنگ، موجب آسیب اساسی به دین و دینداری می‌شود.

◆ تبیین صحیح مفاهیم دینی

مفاهیم دینی را چه در امور پایه و اصلی دین و دینداری (خداشناسی، نبوت، معاد و امامت) و چه در عرصه امور فرعی دین و دینداری اعم از امور فردی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، باید صورت رسا و روشن تبیین کرده‌اند که با تعاریف و مفاهیم مبهم و نارسا، مانع تعالی یافتن انسان و سدره دین داری شد.

مثلاً برای تبیین مفهوم ترس از خداوند، اگر خداوند برای انسان، موجودی مهیب و ترسناک توصیف شود، او ستون دین و دینداری خویش را بر اموری موحش و هولناک بنیاد می‌سازد و سلوک و رفتار دینی‌اش آسیب پذیر می‌شود اما اگر خداوند موجودی مهربان و رحیم در ذهن هاتقش بنده که جز رحمت و محبت از او جلوه نمی‌کند و معنای ترس از خدا، ترس از عدالت الهی به سبب عمل کرد و رفتار آدمی عنوان شود، مسئله متفاوت می‌شود.

و نصارا با بهانه قرار دادن نسخ ادیان و نسخ برخی از آیات قرآن، در صدد ایجاد شبهه در اذهان مسلمانان بودند.

تلاش اهل کتاب برای مرتد ساختن مسلمانان گویای این است که اهل کتاب در صدد بودند مسلمانان را در باره نسخ به شبهه اندازند و آنان را در ایمانشان به پیامبر، دچار تردید کنند.

توطئه‌های دشمنان و تبلیغات و تهمت‌های آنان به دین اسلام به عنوان این که دین زور و زور است و یا متهم ساختن مسلمانان به سوزاندن کتاب خانه اسکندریه مصر و مسائلی مانند آن را می‌توان در راه دین‌گریزی و ارائه تصویر ناصحیح از اسلام مؤثر دانست.

استعمار و دشمنان اسلام، چون اسلام را مانع جدی بر سر راه خویش می‌دیدند، به هر وسیله‌ای برای بدنام کردن و کم‌رغبت کردن مردم به آن تمسک جستند.

◆ دفاع ناپرخردانه از دین

دین باید با برهان و استدلال، تبیین و تبلیغ شود و با علم و عقل، ناهمگون و متضاد نباشد، یکی از علل دین‌گریزی این است که برخی از دین‌داران، دین را نامعقول جلوه می‌دهند و یا نمی‌توانند از دین و آرمان‌های دینی، معقول و منطقی دفاع کنند؛ این خود سبب می‌شود که گروهی جذب دین نشده به خاطر پاره‌ای از مسائل ناپرخردانه و استدلال‌های نادرست از دین بگریزند.

در جامعه امروز، مبلغ دین باید دوست داشتنی و مردمی باشد و افزون بر آن، بتواند با گفتار و ارائه دلیل‌های روشن و خردپسند، مؤلفه‌های ارزشی را به همه مردم - به ویژه جوانان - بی‌اوراند. این کار تا اندازه‌ای کاری کلامی است و تحریر در این علم، برای یک مبلغ دین لازم است باید برای دستورات دین و فرامین الهی، دلیل‌های استوار عقلی و وجدانی باز گفت که تا انسان‌هایی که دارای فطرت و سرشت پاک هستند و آنهایی که در بی‌حقیقت هستند، واقعیت دین را بیابند. باید دین را از وجود برخی مطالب خرافی و ضد عقلی که روح شریعت و دین آنها را بر نمی‌تابد پاک کرد و مردمان را آگاه ساخت و اینها مطالبی نادرست است و ساحت دین از این خرافه‌ها منزله است.

◆ لزوم عرضه مطالب خردپسند

امروزه مردم از دین و دین‌داران مطالب معقول می‌خواهند و خواهان دستوره‌های مفید برای تهذیب و اصلاح اعمال و سعادت زندگی خویش هستند اما متأسفانه گاهی برخی از کسانی که خویش را پیرو اسلام می‌دانند، سخنان و گفتاری بر زبان می‌رانند یا مطالبی می‌نویسند که سازگاری با دین نداشته، چهره دین را چهره‌ای غیر عقلانی و عملی جلوه می‌دهند؛ آنچنان که مردمان روشن فکر و اندیشمندان متحیر شده، نسبت به دین قضاوت دیگری می‌کنند.

نمی‌توان گفت تمام کسانی که از دایره دین بیرون رفته‌اند و پشت پا به مذهب زده‌اند، همه دارای فطرتی ناسالم و ناپاک و باطنی بدسرشت بوده‌اند؛ بلکه ممکن است وضع دین داری متدینان و چهره‌های که آنان از دین ترسیم کرده‌اند، به گونه‌ای بوده که آنان را گریزان و بی‌دین و بدبین کرده است، بافتن پاره‌ای از ابطال و نشر آن به نام اسلام و دین، برقرار کردن تضاد بین علم و اسلام و بالاخره دفاع غیر معقول از دین، موجب تنفر از دین شده و سبب وارد آمدن آسیب‌های جدی به دین و دین‌داری شده است.

اینکه دکتر علی شریعتی کتاب «پدر و مادر ما متهمیم» را می‌

ظالمانه به نام دین و دینداری انجام دهند، چهره دین بر خلاف واقعی که دارد نمایانده می‌شود و آسیب جدی به دین داری وارد می‌شود و موجب تضعیف پای بندی مردم به دین و مانع گرایش آنان به دین می‌شود. خشونت ورزی و تندخویی از جانب متولیان دین و مبلغان دینی و کسانی که در نظر مردم مرتبط با دین هستند، می‌تواند مانع هدایت مردم شود و سبب نفرت و هراس در دل آنان و گریز مردم از دین و امور دینی و مذهبی شود. امام صادق (ع) در بیانی روشن - پس از بیان داستان مردی که همسایه‌اش را مسلمان کرده بود و به زور و اکراه او را وادار به انجام تکالیف دینی می‌کرد - خطاب به عمار بن ابی‌احرص می‌فرماید: «فلا تخرفوهم بیهو اما علمت ان اماره بنی امیه کانت بالسیف و العسف و الجور و ان امارتنا بالرفق و التالف و الوقار و التقیه و حسن الخلطه و الورع و الاجتهاد؟ فرغوا الناس فی دینکم و فیما انتم فیه؛ بر مردم فشار نیاورید، آیا نمی‌دانید که حکومت داری و روش اداره امور بنی امیه به زور شمشیر و خشونت و ستم بود؛ ولی حکومت داری و روش اداره امور ما به نرمی و مهربانی و متانت و تقیه و حسن معاشرت و پاک دامنی و کوشش است؟ پس کاری کنید که مردم به دین شما مسلک‌ها دارید، رغبت پیدا کنند.»

فرمان روایی رهبران ناصح به اسم دین و اعمال خشونت و تندی بیجا، گاهی موجب می‌شود که حالت رکود و بی‌تفاوتی بر جامعه پرتو افکند و در مواردی به ایجاد حرکت‌های ضد دینی و ارتداد می‌انجامد زیرا تنفر از شخص یا گروه، مردم را به گریز از فکر و اندیشه‌ای که آن فرد خود را به آن متناسب می‌سازد، می‌کشاند.

◆ تبلیغات و عملکرد دشمنان

دشمنان با نقشه‌ها و اعمال شیطانی خویش به طرق گوناگون تصویری نارسا از دین ارائه می‌دهند آنان با انواع ترفندها مردم را از گرایش به اسلام بازمی‌دارند و به القای شبهه‌ها، دروغ‌ها، تهمت‌ها و بیان مسائل غیر واقعی می‌پردازد و از غفلت و ناآگاهی مخاطبان خود بهره‌جسته، مانعی جدی در راه آنان برای گرویدن به دین ایجاد می‌کنند.

این گونه فعالیت‌ها در همه اعصار وجود داشته است، باید چاره‌ای اندیشید و در برابر تبلیغات و شبهه افکنی‌های دشمنان به سلاحی برای خنثی کردن آن مجهز شد.

در زمان تولد اسلام و آغاز رشد و تکامل آن، جامعه مسلمانان شاهد چنین اعمالی از سوی دشمنان بود که به دو نمونه از آنها اشاره می‌شود:

۱- در سوره «نساء» آمده است: «وان کان للکافرین نصیب قالوا علیکم و نمنعکم من المؤمنین؛ و اگر برای کافران نصیبی باشد، می‌گویند مگر ما بر شما تسلط نداشتیم و شما را از ورود در جمع مومنان باز نمی‌داشتیم؟»

جمله «نمنعکم من المؤمنین» به این معناست که منافقان - پس از پیروزی کافران - مدعی بودند آنان اهل کفر را از گرایش به اسلام و ایمان بازمی‌داشتند؛ پس مراد از غلبه در «الم نستو ذ» غلبه در تفضل و احساس است؛ یعنی مانعیم که شما احساس کردیم.

۲- در سوره «بقره» می‌خوانیم: «و کثیر من اهل الکتاب لو یردکم من بعد ایمانکم کفاراً؛ بسیاری از اهل کتاب از روی حسدی که در دلشان است دوست دارند که شما را پس از ایمان آوردن تا به کفر باز گردانند.»

با توجه به آیات قبل که در باره نسخ است، به دست می‌آید که یهود

اکراه و اجبار در دین

دین باوری و عقیده، حقیقتی است معنوی که بادل و جان انسان سر و کار دارد و اگر پذیرش قلبی و اختیاری نسبت به آن نباشد، هدف والایی دین محقق نمی شود و کردار و رفتار آدمی، عاری از ماهیت فطری دین خواهد بود.

اعتقاد دین و ایمان چیزی نیست که با اکراه و اجبار و یا شدت و غلظت صورت گیرد؛ بلکه چون از سنخ دل دادگی و پیوند قلبی با جلوه رحمانیت خداوند یعنی دین - است، باید با شناخت، استدلال، اختیار و انتخاب آگاهانه همراه باشد و اصولاً در اموری که با قلب و جان انسان سر و کار دارد، اکراه و اجبار بی معناست؛ دین داری، برخاسته از ایمان، معرفت و اعتقاد قلبی است و در هر آنچه که از سنخ معرفت و اعتقاد قلبی است، در آن اجبار و اکراه راهی نخواهد داشت تا تسلیم حقیقی و پیروی آگاهانه و عاشقانه تحقق یابد.

بکارگیری شیوه های نادرست در تبلیغ

دین زیربنای مسائل بسیاری است، شیوه اداره جامعه، سیاست، فرهنگ، اقتصاد، روابط اجتماعی، خانوادگی و... همه در پرتو ایمان مذهبی و دین به ویژه اسلام - تبیین می شود از این رو، کار تبلیغ از اهم امور است و در این راه باید دقیق ترین و اصولی ترین ضوابط رعایت شود تا کار تبلیغ ثمربخش باشد و چهره مکتب و دین به صورت صحیح عرضه شود.

دلپذیری کلام و روشنی پیام، از عوامل مؤثر نفوذ در دل هاست علاوه بر این خود پیام رسان و مبلغ و نیز محتوای پیام، باید دارای شرایط ویژه خود باشند تا اثر مثبت تبلیغ ماندگار شود. از آنجا که اسلام، در پی ساختن انسان های صالح و جامعه ای سالم است و گستره آن همه زمان ها و مکان ها را در بر می گیرد مجری شریعت برای تأثیر پیام و اجرای دستورات خود، شرایط فردی و اجتماعی انسان ها را از نظر دور نداشته است.

لزوم بکارگیری شیوه های صحیح

در آموزش های دینی، از عدم موفقیت و ناکامی برخی از مبلغان دین خدا یاد شده است؛ مبلغانی که بر اثر رعایت نکردن شرایط اجتماعی و بکارگیری شیوه های ناصحیح و نشاختن راه هدایت انسان ها، به هدف نرسیدند و در عوض فرستاده ای دیگر با بهره گیری از شرایط روانی و اجتماعی، موفق به هدایت همان مردم شد.

نقش مبلغ در گرایش مردم به دین

مبلغان مسلمان امروز باید بر اساس سیره تبلیغی پیامبر رفتار کنند و تبلیغات خویش را از آفت ها و آسیب های تبلیغ مصون بدارند تا تأثیر مطلوب داشته باشد.

اگر تبلیغ به شکل و روش صحیح صورت نپذیرد و یا مبلغ و متولی ابلاغ پیام، دارای شرایط مناسب نباشد و یا پیام و محتوای آن از غنای کافی برخوردار نباشد می تواند آسیب رسان باشد و هدف مورد نظر را تأمین ننماید و چه بسا در مواردی تبدیل به ضد تبلیغ شود و تأثیر منفی گذارد. در عرصه تبلیغ، هر کس شایستگی ندارد که این وظیفه مهم

را بدون داشتن شرایط و ابزار لازم به عهده گیرد؛ زیرا کاری بسیار حساس و ظریف است. ضعف منطقی عده ای از مبلغان و مؤلفان ناوارد در مسائل اسلامی، باعث گرایش های الحادی می شود. چه بسا دیده می شود که در محیط های آموزشی و علمی و رسانه های گروهی، افرادی تدریس می کنند که خود به طرخی استوار و نظامی منسجم در زمینه عقاید و یا اخلاق نیندیشیده اند. این گروه بیش از آن که مشکل گشا باشند، مشکل آفرینند.

اگر تأثیر عقاید اسلامی و ثمرات آن، تنها در امور اخروی به تصویر درآید و در ذهن ها نقش بندد و از نمایاندن نقش آن در زندگی و حیات اجتماعی انسان ها غفلت شود، احساس دیررس بودن پیام های ایمان و آثار آن، انگیزه افراد را در تحصیل و تحقیق آن کم می کند.

ما که غنی ترین گنجینه الهی و بشری را در دست داریم، چرا به موازات تکامل و ترقی فرهنگ ها در تحرک نیستیم و برای این موضوع مهم و حیاتی، کاری شایسته نمی کنیم. هم اکنون مکتب هایی که قرن ها از صحنه تفکر جهانی عقب بوده اند و مسلکی خرافی در تاریخ اندیشه بشر به شمار می آمدند، به صحنه آمده اند و برای حضور بیشتر در جوامع فرهنگی جهان تلاش می کنند. مسیحیت در تکاپو برای بهسازی و ترویج اندیشه های خود، به راه های نو رو آورده است.

متفکران معاصر هندوئیسم نیز برای معرفی مکتبشان، راه های نوین را تجربه می کنند در این باره دکتر شریعتی می نویسد: «پیشرفت هر مذهبی، بستگی به پیشرفت پیروان آن مذهب دارد این مطلب را ما به خوبی حس می کنیم و می بینیم که هندوایی که در نظر مسلمان ها تا همین صدسال پیش، مظهر انحطاط و عقب ماندگی و شرک و گاوپرستی و جهل بودند، هم اکنون راجع به مذهب «هندو» کتاب هایی می نویسند که واقعاً ما را اشباع می کنند... در حال حاضر، متفکرین هندو، راجع به شرک و خدایان بی شمار هند، یک جور تلقی و توجیه و تفسیری دارند که در دنیا در حد عالی ترین افکار فلسفی قابل طرح است.

بهره گیری از شیوه های نوین و تبلیغ غیرمستقیم

نکته دیگری که در خور توجه است، آن است که در راه ابلاغ پیام، باید از ابزار جدید استفاده کرد و تحجر و کوته بینی در این مسیر، جز صدمه و زیان و عقب ماندگی از قافله، چیزی به همراه نخواهد داشت.

در عرصه پیام دین، شیوه ها و دست آوردهای تبلیغی نوین و روش های جدید علمی، بر تأثیر بیشتر و جاذبه بسیار و فراتر رفتن ندای دین و مذهب می افزاید. بهره گیری از هنر (با انواع مختلف آن) مطبوعات، نرم افزار، حضور در مباحثات و مناظرات و کنگره های علمی جهانی و میزگردها که برخورد صریح با اندیشه هاست، از میدان ها و جبهه های تبلیغ دین هستند و نقش والایی در اشاعه و ترویج دینی و جذب دل ها به سوی آن دارد.

تبلیغ غیرمستقیم در قالب هنر، قادر است زیباترین و مقدس ترین ارزش ها و سخت ترین و دشوارترین مفهوم های دینی و فلسفی را به جامعه منتقل کند. سینما و فیلم که امروزه هنر هفتم لقب گرفته است و یا تلویزیون - این جعبه جادویی - می تواند بهترین وسایل برای خدمت به گسترش و ابلاغ اسلام باشند.

عامل اصلی دین گریزی

یکی از ریشه های اصلی دین گریزی، کردار زشت انسان و پیروی از هوا و هواس است و به عبارت دیگر، عامل اصلی این دستاورد خود انسان است؛ نه عوامل جبری محیط.

از نظر قرآن، کارهای ناشایست انسان در قالب های ظلم، کفر، اسراف و فسق، سبب بروز بیماری در اندیشه و روان آدمی گشته، مانعی محکم در راه گرایش به دین و خداوند است.

در این آیات دقت کنید::

«وما یجحد باياتنا الا الكافرون» (عنکبوت آیه ۴۷)

«وما یجحد باياتنا الا الظالمون» (عنکبوت آیه ۴۹)

«وما یجحد باياتنا الا کل ختار کفور» (لقمان آیه ۳۲)

«وجحدوا بها واستقیقتها أفسهم ظلماً وعلواً» (نمل آیه ۱۴)

موانعی که در این آیات بیان شده است همگی به خود انسان بازمی گردد و نتیجه عملکرد آدمی است؛ نه اموری که از اختیار انسان خارج باشد: «ذلک بما قدمت آیدیکم وأن الله لیس بظالم للعبيد؛ آن (عذاب) به سبب کارهایی است که دست های شما از پیش فرستاده و خدا نسبت به بندگان ستمگر نیست.» (آل عمران آیه ۱۸۲)

اگر خداوند بداند که جهل مردم و جبر محیط، موجب خلافتکاری و انحراف کسی شده است و او در صورت روشن شدن حق از آن پیروی می کند، یقیناً خداوند راهی برای خروج وی از محیط و شناخت حق برای او می گشاید و حقیقت را به او می نمایاند.

خداوند در قرآن پس از آنکه افرادی را که با حجاب مانع شناخت، از معرفت حقایق هستی محروم شده اند به عنوان بدترین جنبنندگان برمی شمارد، و سپس می فرماید: «ولو علم الله فیهم خیرا لاسمعهم و لو أسمعهم لتولوا وهم معرضون؛ اگر خداوند خیری در آنان می دانست، حقایق را به آنان می فهماند و اگر در حالی که دل هایشان شنوایی ندارد شنوایشان می ساخت، هر آینه روی گردان شده برمی گشتند.»

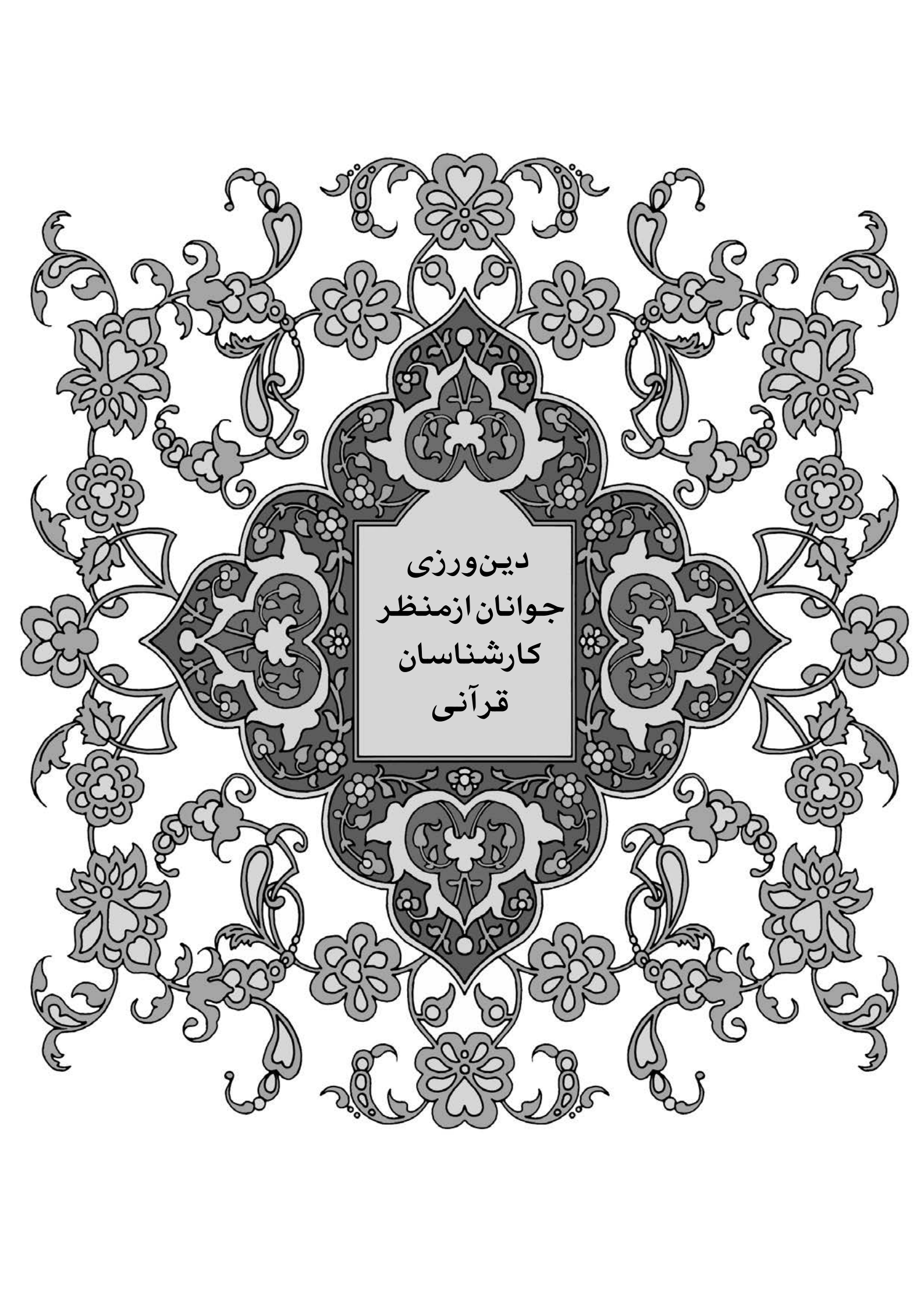
بنابراین، اساس دین گریزی و ریشه های اصلی آن را باید در رفتار و کردار آزادانه انسان جست و جو کرد؛ نه اموری که از اختیار او خارج است.

تذکر این نکته لازم است که همان گونه که انجام معاصی و گناه نمی گذارد انسان به طرف خدا گام بردارد و مانعی در راه گرایش به دین و دین داری است، برای کسانی که متدین به مذهب و دین هستند، نیز این خطر وجود دارد که اگر مرتکب گناه و کبایر شوند، به تدریج به ورطه بی دینی و دین ستیزی کشانده شوند که این مطلب، از آیه دهم سوره «روم» به خوبی استفاده می شود.

ما برخی از کسانی را مشاهده می کنیم که خود را پیرو دین می دانند ولی در انجام برخی امور دینی کوتاهی کرده، زیر بار نمی روند و پس از دقت و بررسی در می یابیم که اینان به خاطر آلودگی به گناهی که مرتکب آن می شوند، دچار این حالت شده اند و اگر آن را تدارک ننمایند، چه بسا شدیدتر شده، سرازیری دینی و یادین ستیزی درآوردند؛ این گونه نیست که گناه هوس رانی، فقط مانع گرویدن به دین شود بلکه دین داران را نیز از دایره دین بیرون می راند و به ورطه بی دینی می کشاند.

برگرفته از کتاب

«عوامل و ریشه های دین گریزی از منظر قرآن و حدیث» تألیف علی شکوهی

The image features a central text box with a decorative border. The border is composed of repeating floral and geometric motifs, including stylized flowers and intricate scrollwork. The text is centered within the box and reads:

دین ورزی
جوانان از منظر
کارشناسان
قرآنی

ابوالحسن امین مقدسی:

بروز دین گرایی جوانان در خلوت بیشتر از جمع است

گروه اجتماعی: جوانان ایرانی در خلوت بیشتر از هنگام حضور در جمع رفتارهای دین ورزانه از خود نشان می دهند که علت عمده بروز چنین رفتارهایی سوء استفاده برخی ها از تظاهرات دینی است.

«ابوالحسن امین مقدسی» عضو کمیسیون قرآن شورای عالی انقلاب فرهنگی در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با انتقاد از به کار بردن واژه دین گرایی درباره دینداری جوانان ایرانی گفت: با توجه به تعریف دین، که فطری بودن اساس آن است، می توان به طور یقین دین گرایی جوانان را رد کرد که البته این مفهوم در گزارش ها و ارزیابی های انجام شده در دانشگاه ها و آموزش و پرورش نیز تأیید می شود زیرا با اندکی تأمل در برنامه های این دو مرکز می توان به اقبال جوانان نسبت به شعائر دینی پی برد.

◆◆◆

وی افزود: فرهنگ ایرانی با دین گره خورده است و استقبال عموم جامعه از برنامه های متعدد ارائه شده توسط نهادهای فرهنگی در ایام مذهبی از قبیل عاشورا، ماه رمضان، حج و موارد مشابه دلیلی بر این مدعاست که گسستن جامعه ایرانی از عقاید دینی امر ساده ای نیست.

مقدسی در پاسخ به پرسش ایکنا مبنی بر اینکه عده ای معتقدند تظاهرات دینی دانشجویان اندک است، تصریح کرد: به عقیده من نیز چهره سیاسی دین در میان جوانان کم رنگ است به این معنی که اغلب جوانان نماز می خوانند اما در نماز جمعه شرکت نمی کنند زیرا حضور در نماز جمعه یک حرکت سیاسی - دینی است.

به گفته این فعال دانشگاهی در برخی از موارد با جوانانی روبرو می شویم که ظاهر آنان هیچ نشانی از دین و تقید به اصول دینی ندارد اما با کمی کنکاش به این نتیجه می رسیم که تعبدشان در درگاه خداوند قابل توجه است.

مدیرکل دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی در پاسخ به علل موجود در این مسأله که جوانان در خلوت، عامل به دین هستند اما در جمع رغبتی به بروز این رفتار ندارند، اظهار کرد: علت عمده بروز چنین رفتارهایی در جوانان ناشی از سوء استفاده برخی ها از تظاهرات دینی آنهاست.

این مقام مسئول در شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه ناآگاهی جوانان را از اثرات

تقویت شود.

به گفته این فعال قرآنی نظام گذشته خانواده و مناسبات آن بیش از خانواده امروزی بر دین جوانان و نوجوانان تأکید داشت به همین دلیل می توان گفت هر چه گرایش به نوگرایی افزایش پیدا می کند به همان میزان گرایش به مبانی دینی کاهش می یابد.

فعالیت نهادهای دولتی از دیگر مباحث طرح شده در این گفت و گو بود که مقدسی در تشریح آن تصریح کرد: از میان دستگاه های دولتی نیز آموزش و پرورش نقش مؤثری را در گرایش افراد به دین دارد که در این مقوله نیز با ضعف هایی روبرو هستیم.

به اعتقاد این عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی هر چه آموزش و پرورش قوی تری داشته باشیم دستاوردها و خروجی های آن نیز قوی تر هستند که این مسأله درباره دین باوری جوانان نیز صدق می کند.

وی در ادامه با اشاره به نقش مهم مسئولان تربیتی در این زمینه اظهار کرد: در ابتدای امر باید هدف از تعلیم و تربیت دانش آموزان و سوق دادن آن ها به سمت دین برای مربیان آموزشی تبیین شود زیرا فطری بودن دین زمینه مناسبی را برای تمکین افراد نسبت به دستورات دین فراهم کرده است

وی در ادامه با اشاره به نقش مهم مسئولان تربیتی در این زمینه اظهار کرد: در ابتدای امر باید هدف از تعلیم و تربیت دانش آموزان و سوق دادن آن ها به سمت دین برای مربیان آموزشی تبیین شود زیرا فطری بودن دین زمینه مناسبی را برای تمکین افراد نسبت به دستورات دین فراهم می کند.

این فعال دانشگاهی در ارزیابی فعالیت های انجام شده نظام آموزشی در سه دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، گفت: در حال حاضر شاهد رشد قابل قبولی در باره آموزش های تربیتی انجام شده توسط سازمان آموزش و پرورش نیستیم البته باید بگویم طرح این مسأله نظر شخصی نیست بلکه این نظر

استاد دانشگاه تهران توجه به این امر را عامل مهمی در تقویت بنیه های دینی جوانان دانست و تصریح کرد: معرفت و اخلاص کلید حل این معضل است که همکاری هم زمان جوانان و متولیان فرهنگی کشور را می طلبد.

ابوالحسن مقدسی:

فرهنگ ایرانی با دین گره خورده است و استقبال عموم جامعه از برنامه های متعدد ارائه شده توسط نهادهای فرهنگی در ایام مذهبی از قبیل عاشورا، ماه رمضان، حج عمره و موارد مشابه دلیلی بر این مدعاست که گسستن جامعه ایرانی از عقاید دینی امر ساده ای نیست

نقش نظام آموزشی در دین باوری جوانان

در ابتدای امر باید هدف از تعلیم و تربیت دانش آموزان و سوق دادن آنها به سمت دین برای مربیان آموزشی تبیین شود زیرا فطری بودن دین زمینه مناسبی را برای تمکین افراد نسبت به دستورات دین فراهم کرده است

وی درباره متولی انجام این امور به خبرنگار ایکنا گفت: در این باره چند نکته حائز اهمیت است که وظایف عام و خاص اعم از دولتی و اقدامات غیردولتی در این زمینه جای بحث دارد.

مقدسی نقش خانواده را در ارتقای میزان دین باوری جوانان مؤثر ارزیابی کرد و افزود: نظام خانواده در تقویت و تضعیف میزان دین باوری جوانان اهمیت ویژه ای دارد از همین رو ابتدا باید بنیان خانواده

اجتماعی همه جوامع وابسته به اصلاح نظام آموزش و پرورش است که این موضوع در کشور ما نیز صدق می‌کند.

نقش دانشگاه و اهمیت فعالیت های آن در تقویت یا تضعیف دین باوری پرسش دیگر خبرنگار ایکناز این کارشناس قرآنی بود که وی در پاسخ گفت: دانشگاه فضای مناسبی را برای پرسش، پاسخ، تأیید و انکار مسائل مختلف در اختیار فرد قرار می‌دهد اما به عقیده من شخصیت فکری افراد در دوران پیش از دانشگاه شکل می‌گیرد و شبهات وارده به دانشگاه ناشی از نابسامانی فکری مقاطع تحصیلی پیش از دانشگاه است.

مقدسی درباره نقش تبلیغی حوزه علمیه اظهار کرد: تبیین مبانی دینی از جمله وظایف مهم حوزه علمیه است که تاکنون اقدامات مفیدی در تفهیم آن انجام شده است که کافی نیست و باید فعالیت های مؤثرتری در این زمینه انجام شود. به اعتقاد وی انتقال سؤالات دانشجویان به حوزه، تحلیل مدرسان و کارشناسان فعال حوزه در باره دغدغه های دانشجویان و تطبیق عنصر زمان در مسائل تعلیمی از جمله اقدامات مهمی است که باید مورد توجه حوزویان قرار گیرد.

مقدسی پاسخ به شبهاتی همچون اقتصاد اسلامی، بانک اسلامی و نظیر آن را وظیفه حوزویان دانست و گفت: تشریح این مبانی نیازمند پژوهش هایی است که دست ما فعلاً در این زمینه خالی است و به نظر من مبانی نظری - اعتقادی این مسائل باید در حوزه استخراج و به عموم جامعه ارائه شود.

وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی و ارزیابی اقدامات انجام شده مطلب پایانی طرح شده در این گفت‌وگو بود که این استاد دانشگاه در پاسخ به آن تصریح کرد: به تعبیر مقام معظم رهبری شورای عالی انقلاب فرهنگی باید علاوه بر مسأله یابی و شناخت موضوعات مورد نیاز زمان در عرصه فرهنگ و دین به هماهنگی فعالیت های نهادهای ذی ربط و سیاست گذاری در این حوزه بپردازد.

مقدسی در پایان اظهار کرد: مصوبات تصویب شده در این شورا در مقوله دین باوری قابل قبول و مطلوب است اما اجرایی کردن مصوبات از جمله موارد مهمی است که باید در این نهاد مورد توجه باشد که در حال حاضر با ضعف رویه رو است.

جوانان از دیگر بحث های طرح شده در این گفت‌وگو بود که مقدسی در تشریح آن تصریح کرد: سهم قابل توجهی از باور دینی جوانان به آموزش و پرورش ربط دارد، به طوری که معلمان و مربیان آموزشی را می‌توان بهترین مجری در این زمینه نامید که در حال حاضر به حساسیت عملکرد خویش واقف نیستند.

نقش دانشگاه در میزان دین باوری جوانان
دانشگاه فضای مناسبی را برای پرسش، پاسخ، تأیید و انکار مسائل مختلف در اختیار قرار می‌دهد اما به عقیده من شخصیت فکری افراد در دوران پیش از دانشگاه شکل می‌گیرد و شبهات وارده به دانشگاه ناشی از نابسامانی فکری مقاطع تحصیلی پیش از دانشگاه است

وظایف حوزویان در تقویت دین باوری
انتقال سؤالات دانشجویان به حوزه، تحلیل مدرسان و کارشناسان فعال حوزه در باره دغدغه های دانشجویان و تطبیق عنصر زمان در مسائل تعلیمی از جمله اقدامات مهمی است که باید مورد توجه حوزویان قرار گیرد

استاد دانشگاه تهران تعلیم و تربیت رادو بخش مورد توجه در آموزش نام برد که در جامعه امروزی بخش تربیت که پای بندی به آموزه های دینی و اخلاقیات نیز جز مهمی از آن است دچار غفلت متولیان آموزشی شده است زیرا مدارس فقط به بحث تعلیم آن هم در ظرف زمانی مشخصی می‌پردازند.

این عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه نگاه بنیادی به آموزش و پرورش را مهم ترین گام در این راستا عنوان کرد و افزود: بهبود وضعیت فرهنگی

براساس آمار و ارقام ارائه شده توسط نهادهای ذی ربط است.

وی نحوه تعامل معلم و دانش آموز، حمایت های انجام شده از مربیان آموزشی، حقوق مادی و دانش معلمان را از جمله فاکتورهای مهم در تفهیم آموزش های اصلی اعم از دین باوری دانست که مورد غفلت قرار گرفته است.

مقدسی در ادامه این گفت‌وگو نقش خانواده و مسئولان را در پای بندی جوانان به مفاهیم دینی مهم دانست و گفت: نظام خانواده در تقویت و تضعیف میزان دین باوری جوانان اهمیت ویژه ای دارد از همین رو ابتدا باید بنیان خانواده تقویت شود و در گام بعد نیز عملکرد مسئولان نسبت به تظاهرات دینی جوانان شفاف سازی شود تا سوءظن های طرح شده در این زمینه کاهش یابد.

وظایف نهادهای فرهنگی و اجتماعی محور بعدی این گفت‌وگو بود که امین مقدسی با اشاره به وظایف نهادهای متولی در تقویت دین باوری جوانان گفت: بخش دولتی در حوزه آموزش دینی کشور به سازمان تبلیغات اسلامی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سپرده شده است اما نکته مهم در این میان این است که این سازمان ها اداری هستند تا اجرایی.

به گفته وی، انگیزه های معنوی رانمی توان با سیستم اداری تنها پیش برد از همین رو تقویت گرایش دینی جوانان هم تشکیلات می خواهد و هم انگیزه های معنوی که در حال حاضر شاهد ارتباط صحیح این دو مقوله با یکدیگر نیستیم.

ارائه راهکار برای رفع معضلات پیش رو با تقید دینی

مصطفی عباسی مقدم:

کم بودن تظاهرات دینی جوانان را نباید با انگ دین‌گریزی پاسخ داد

دانست و تصریح کرد: در حال حاضر مبانی غنی دین اسلام به دلیل منطبق نبودن با زبان روز مورد توجه جوانان قرار نمی‌گیرد در حالی که اندیشه‌ها و مبانی ضعیف فکری باروش‌های تبلیغی فریبنده در اذهان جوانان نقش می‌بندد.

وی توجه نکردن به این معارف و این حساسیت‌ها را از دیگر موانع پیش‌رو در ترویج باور دینی افراد عنوان و اظهار کرد: مبانی دینی در جامعه ما با یک حالت بلا تکلیفی مواجه است در نتیجه شاهد بروز افراط و تفریط‌های بی‌شماری در این زمینه هستیم که همگی این معضلات با نظریه پردازان درباره مفاهیم جزئی دین از قبیل مراسم جشن و سوگواری - که فراگیری زیادی نیز دارد - حل می‌شود.

این مقام مسئول در وزارت علوم غفلت از مقوله فرهنگ را از دیگر نقاط ضعف در این حوزه ذکر کرد و گفت: در این دوره ۳۰ ساله بحث سازندگی از اولویت برخوردار بوده است که همین موضوع مظلومیت فرهنگ که دین نیز جزئی از آن است را به دنبال داشته و مقام معظم رهبری نیز برای بازنگری در آن تأکید کرده‌اند.

عباسی مقدم در ادامه افزود: دستگاه‌های فرهنگی کشور در برنامه ریزی دینی خود بیشتر به رقابت پرداخته‌اند نه همکاری؛ یعنی متولیان فرهنگی بیش از آنکه نقش مورد توجه قرار دهند به سهم‌گیری در این زمینه پرداخته‌اند که همین مسأله باعث شده است از خروجی و نتیجه اقدامات فرهنگی خویش در این حوزه غافل باشیم.

این فعال قرآنی توجه به اهداف کلان دینی و

عرصه دین، این اتفاق به طور کامل محقق نشده است.

علل داخلی ضعف دین باوری برخی جوانان پرسش دیگر ایکننا از مشاور قرآنی معاون فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بود که وی در پاسخ گفت: البته نمی‌توان تمام کاستی‌ها را به مسائل خارجی و تهاجم دشمنان در این زمینه ربط داد، با اندکی تأمل در این حوزه به این نتیجه می‌رسیم که ما نیز در سه دهه گذشته پس از انقلاب، برنامه منسجمی را در حوزه مسایل بنیادین جوانان که دین نیز جز مهمی از آن است، نداشته‌ایم.

به گفته این فعال دانشگاهی، برخی برای باورند که می‌توان بدون تدوین برنامه خاص و تنها با اتکا به انگیزه‌های خودجوش عموم مردم در حوزه دین به اهداف کلان فرهنگی نظام در این مورد دست‌یافت اما از این واقعیت غافل هستند که بهترین مبانی دینی در صورتی قابلیت اجرا دارند که نسبت به آن برنامه ریزی مدونی صورت گیرد.

یک فعال دانشگاهی:

دستگاه‌های فرهنگی کشور در برنامه ریزی دینی خود بیشتر به رقابت پرداخته‌اند نه همکاری؛ یعنی متولیان فرهنگی بیش از آنکه نقش مکمل را در ارائه خدمت مورد توجه قرار دهند به سهم‌گیری در این زمینه پرداخته‌اند که همین مسأله باعث شده است از خروجی و نتیجه اقدامات فرهنگی خویش در این حوزه غافل باشیم

استاد دانشگاه شاهد تهران استفاده از تکنیک‌های تبلیغی مؤثر را از عوامل ترویج اندیشه‌های ضعیف و بی‌بنیان در جامعه

گروه اجتماعی: طبق بررسی‌های انجام شده عمده دانشجویان جوان دین باورند اما تظاهرات دینی آنها نسبت به مصادیق دینی در مقایسه با سایر گروه‌های سنی کمتر است و این مسأله را نباید با انگ دین‌گریزی پاسخ داد.

«مصطفی عباسی مقدم» مشاور معاون فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در امور قرآنی در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با بیان این مطلب به تشریح عوامل ضعف دین باوری جوانان پرداخت و گفت: نکات بسیاری در این عرصه مورد توجه است که غفلت از یک وجه آن می‌تواند ما را از نکات جدی دور کند که پیشینه دینی و مذهبی کشور از جمله این عوامل است.

◆◆◆

وی هم‌چون‌های مختلف به هویت دینی مسلمانان به ویژه جوانان در طول تاریخ را یکی از این عوامل برشمرد و افزود: حساسیت خانواده‌های مسلمان به مسائل اعتقادی زمینه مناسبی را برای این هم‌چون فرهنگی فراهم کرده است که هوشیاری مسئولان و والدین، مربیان مدارس و دانشگاهیان می‌تواند این توطئه را خنثی کند.

عباسی مقدم نقش مهم ایران در خیزش عمومی جهان اسلام را از دیگر دلایل هم‌چون دشمنان عنوان و تصریح کرد: استعداد جامعه ایرانی با توجه به پیشینه دینی آن زمینه مساعدی برای پایه‌گذاری فرهنگ شکوفا و مؤثر در عرصه دینی و اجتماعی است که در حال حاضر به دلیل حجم زیاد توطئه‌های دشمنان در

در این حوزه گفت: ۸۵ درصد دانشجویان نسبت به نماز و اقامه آن اعتقاد دارند اما میزان پای بندی آن ها به نماز جماعت تا ۵۰ درصد کاهش می یابد البته همین آمار درباره مراسم جمعی دینی اعم از اعتکاف، دعای ندبه، حج دانشجویی و... تا حد قابل توجهی افزایش می یابد.

مشاور معاون فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در امور قرآنی در پاسخ به این پرسش ایکننا که آیا راهکاری برای تبیین دین در قالب بهتر و جوان پسندتر دارید یا خیر؟ افزود: توجه به این مهم جزء دغدغه های اصولی امور فرهنگی است و در دستور کار این وزارت خانه قرار دارد البته تجربه ثابت کرده است که ارائه مفاهیم دینی در بین جوانان با روش غیرمستقیم نتایج ماندگاری دارد.

این مقام مسئول در پایان شرکت گسترده دانشجویان در برنامه های دینی و فرهنگی دانشگاه ها اعم از جشنواره های «ثقلین»، «صحیفه سجادیه»، مسابقات دانشجویی قرآن کریم و... را از دلایل توجه جوانان به اصل پیام دین عنوان کرد.

رهبری در دانشگاه ها متصدی این امر هستند. عباسی مقدم با اشاره به تحقیقات انجام شده توسط این وزارت خانه در میزان دین باوری جوانان تصریح کرد: طبق بررسی های انجام شده در نقاط مختلف دانشگاهی به این نتیجه رسیدیم که عمده دانشجویان جوان دین باور هستند و نسبت به مبانی دینی نیز حساسیت دارند اما تظاهرات دینی جوانان نسبت به مصادیق دینی در مقایسه با سایر

برنامه ریزی کلان در زمینه دین موجب ترویج آن می شود

مبانی دینی در جامعه ما با یک حالت بلاتکلیفی مواجه است در نتیجه شاهد بروز افراط و تفریط های بی شماری در این زمینه هستیم که همگی این معضلات با نظریه پردازی درباره مفاهیم خرد دین از قبیل مراسم جشن و سوگواری - که فراگیری زیادی دارد- حل می شود

گروه های سنی کمتر است. این مقام مسئول با اشاره به پژوهش های انجام شده

برنامه ریزی در این باره راهکار مناسبی در تقویت اعتقادات دینی جوانان ذکر و تصریح کرد: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی باید با مدیریت مرکزی خویش به تقویت برنامه های دینی جامعه بپردازد و سایر دستگاه ها و نهادها نیز با هماهنگی این وزارت خانه، نسبت به گسترش و ترویج آن اقدام کنند.

ارزیابی روش های آموزشی علوم دینی در دانشگاه ها از دیگر مباحث طرح شده در این گفت و گو بود که این استاد دانشگاه در پاسخ به ایکننا گفت: دانشگاه مرکز مناسبی برای آشنایی با افکار نو و نظریه های جدید است و می تواند زمینه شبهه و سؤال رانیز فراهم کند که به عقیده من این موضوع از نقاط قوت مراکز دانشگاهی است.

وی در پاسخ به برنامه های دانشگاهی در مواجهه با تهدیدات فکری این شبهات افزود: نوآوری حاصل از این گفت و گوها در صورتی می تواند نتایج مثبتی را به همراه داشته باشد که سؤالات دینی در دانشگاه منجمد نشود و زمینه پاسخ گویی و یقین نسبت به این معارف توسط مدیران امور فرهنگی فراهم شود که ادارات فرهنگی و دفاتر نمایندگی مقام معظم

یک پژوهشگر قرآنی:

امروزه «دیندارگریزی» بیش از هر عاملی دین باوری جوانان را تهدید می کند

گروه اجتماعی: امروزه «دیندارگریزی» بیش از هر عاملی دین باوری جوانان را تهدید می کند و نباید از این حقیقت غافل شد که برخی از فعالان این عرصه با اعمال رفتارهای نامناسب و عملکرد ناپسند باعث می شوند که افراد آن را به حساب دین بگذارند.

حجت الاسلام والمسلمین «هادی زین العابدین» استاد حوزه علمیه قم و پژوهشگر قرآنی در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با رد دین گریزی جوانان طرح این مسأله از سوی برخی کارشناسان را ضد عقلی دانست و گفت: همه انسان ها بر اساس فطرت دینی به دنیا می آیند و بر اثر عوامل اکتسابی دچار انحراف در دین می شوند لذا با توجه به این مسأله انسان فطرتاً توحیدپرست است و دین گریزی معنی ندارد.

♦♦♦

وی «دیندارگریزی» را واژه مناسبی در کاهش سطح باورهای دینی جوانان عنوان کرد و افزود: البته این مفهوم نیز ممکن است زمینه رنجش برخی از افراد را فراهم کند اما نمی توانیم از این حقیقت غافل شویم که برخی از فعالان این عرصه با اعمال رفتارهای نامناسب و عملکرد ناپسند خویش باعث می شوند که افراد آن را به حساب دین بگذارند.

زین العابدین در ادامه تصریح کرد: البته این موضوع نیز زمانی صدق پیدا می کند که ما یک فرد و شخصیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی را نماد دین معرفی کنیم و همه بی انعطافی وی را از مصادیق دینداری معرفی کنیم که این معضل با صحت رفتار و کردار از سوی الگوهای شخصیتی مرتفع می شود.

این پژوهشگر قرآنی دین را وسیله آرامش و اطمینان انسان ها ذکر و اظهار کرد: برخی از متولیان فرهنگی و دینی فقط به روایت کيفری دینی می پردازند و پاداش دینداری و جنبه های مثبت آن را به جوانان القا نمی کنند از این رو جوانان نیز دین را مایه اضطراب فرض می کنند و تمایلی در شناخت و کنکاش درباره اصول آن از خود بروز نمی دهند.

این کارشناس قرآنی تأسی از رفتار و منش پیامبر (ص) و اهل بیت ایشان را مهم ترین گام در راستای ترویج دین ذکر کرد و گفت: امامان معصوم (ع) با سعه صدر به تعامل با دشمنان و معاندان خویش می پرداختند تا حدی که این رفتار

آن ها باعث جذب بسیاری از کفار به دین اسلام شد. وی با اشاره به روایتی از امام حسن عسگری (ع) که می فرماید «خوب باشید زیرا نمادی از ما هستید» تصریح کرد: از همین رو متولیان فرهنگی کشور باید با شناخت ظرفیت های دین به تعامل با جوانان بپردازند و از آنان نخواهند که تمام عواطف خویش را به دلیل تقید به دین ترک کنند زیرا تأکید به این مسأله تبعات منفی همچون دین گریزی را به دنبال دارد.

زین العابدین در پاسخ به پرسش ایکنای مبنی بر علل ضعف دین باوری برخی از جوانان افزود: البته نمی توان نقش تهاجم فرهنگی در ایجاد شبهات متعدد را در این زمینه انکار کرد زیرا مخالفان با طرح سؤالات غیرمتعارف سعی در ترویج فرهنگ بی دینی و نشان دادن ناتوانی دین در پاسخ به سؤالات بشری دارند.

وی نقش خانواده را در تفهیم مسائل دینی به ویژه در دوران کودکی بسیار مهم ارزیابی و تصریح کرد: والدین با زبان ساده می توانند به آموزش توحید و عصمت در کودکان بپردازند تا به این وسیله شرایط ذهنی مفاهیم دینی را در خردسالان ایجاد کنند.

این کارشناس دینی ضعف تبلیغی در مراکز آموزشی به

تعامل متولیان و جوانان در عرصه دینی

متولیان فرهنگی کشور باید با شناخت ظرفیت های دین به تعامل با جوانان بپردازند و از آنان نخواهند که تمام عواطف خویش را به دلیل تقید به دین ترک کنند زیرا تأکید به این مسأله تبعات منفی همچون دین گریزی را به دنبال دارد

ضرورت آموزش فراگیر علوم دینی در دانشگاه ها

بخش قابل توجهی از ساماندهی مسائل دینی دانشجویان مربوط به دانشگاه هاست زیرا تضارب آرا و افزایش تعامل دانشجویان زمینه ای را فراهم می کند که این قشر از جامعه با هر اندیشه ای که بعضاً نیز منحرف هستند مواجه شوند

ویژه دانشگاه ها را مزید بر علت دانست و اظهار کرد: در حال حاضر برنامه خاص و مدونی در راستای پاسخ گویی به شبهات دینی دانشجویان وجود ندارد و همین بی توجهی باعث شده است که سطح آگاهی دانشجویان نسبت به مسائل دینی اندک باشد.

وی خواستار آموزش های غیرمستقیم در این زمینه شد و گفت: بخش قابل توجهی از ساماندهی مسائل دینی دانشجویان مربوط به دانشگاه هاست زیرا تضارب آرا و افزایش تعامل دانشجویان زمینه ای را فراهم می کند که این قشر از جامعه با هر اندیشه ای که بعضاً نیز منحرف هستند مواجه شوند از همین رو متولیان فرهنگی این مراکز باید با فعالیت های هنری به آموزش فراگیر دانشجویان اهتمام ورزند.

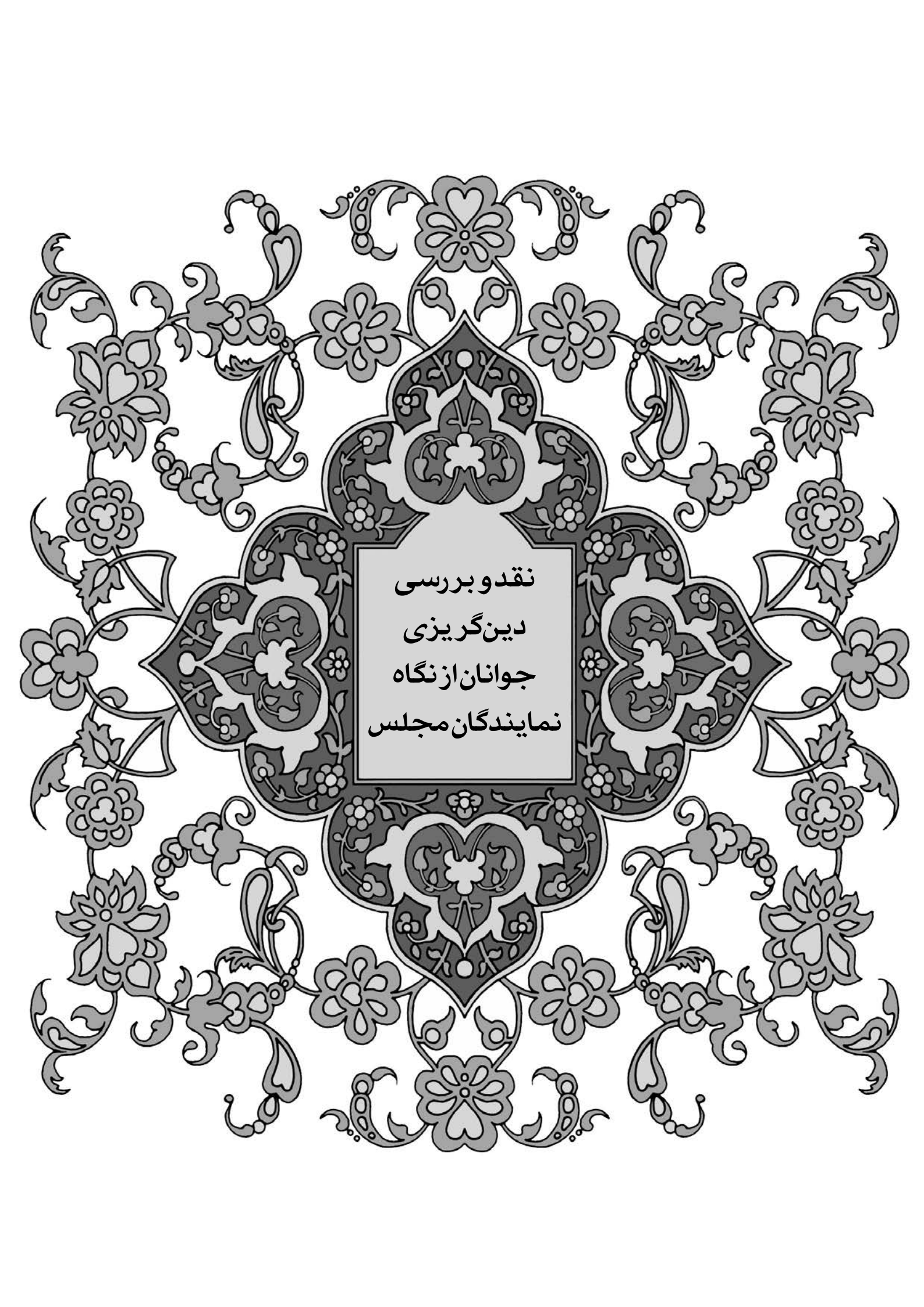
این مدرس در ادامه تصریح کرد: استادان حوزه و دانشگاه باید با شناخت دغدغه های فعلی و مسائل جاری جامعه مبادرت به آموزش دینی کنند تا پیش از تهاجم یک اندیشه و بروز انحراف در میان دانشجویان، راه مقابله با آن آموزش داده شود البته دستیابی به این مهم نیز در گرو حضور استادانی آگاه و خلاق در عرصه دانشگاهی است.

وی توجه به زبان روز و پیشرفت تکنولوژی را از دیگر اقدامات مهم در این زمینه دانست و اظهار کرد: در حال حاضر نمی توان با اندیشه سنتی به رفع پرسش های جوانان پرداخت زیرا توجه به این رویکرد نه تنها منافی با به دنبال ندارد بلکه جنبه تخریبی آن بیش از اصلاح است.

این فعال حوزه ای در پاسخ به این پرسش که اگر در جایگاه مدیریت اجرایی فرهنگی کشور قرار بگیرد چه تدبیری برای تقویت دین باوری در جوانان می اندیشید؟ گفت: کلان صحبت کردن در این باره فقط جنبه نظری دارد و در بسیاری از موارد کاربردی نیست اما باید توجه داشت که امور مذهبی باید از پیرایه و سختی زدوده شود زیرا عقلایی نبودن این مفاهیم در نزد عامه، زمینه مناسبی را برای دین گریزی آنان فراهم می کند.

وی در ادامه خواستار دسترسی آسان عموم مردم به مراکز پاسخ گویی به شبهات دینی شد تا افراد در صورت احساس نیاز با صرف کمترین زمان به این مراکز رجوع کنند و به طرح سؤالات و شبهات خود بپردازند.

زین العابدین در پایان توجه مساجد به این مقوله را مثبت ارزیابی کرد و افزود: مساجد ظرفیت زیادی را در این زمینه دارند لذا مسئولان فرهنگی کشور باید با تجهیز مساجد به برنامه های جذاب و محیط مناسب، شرایط حضور جوانان را در این محیط عبادی فراهم کنند تا در سایه دین آرامش را که یکی از نیازهای اساسی بشر امروز است، به آنان هدیه دهند.

نقد و بررسی
دین‌گریزی
جوانان از نگاه
نمایندگان مجلس

گروه اجتماعی: دانشگاه بهترین مکان برای تشریح مبانی دینی و قرآنی است اما در حال حاضر نه تنها این موضوع در دانشگاه‌ها بیان نمی‌شود بلکه با اقدام این دروس با یکدیگر و اختصاص زمان اندک در دانشگاه‌ها این فرصت مناسب برای مقابله با دین‌گریزی جوانان از دست می‌رود.

◆◆◆

«لاله افتخاری» نماینده مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با اعلام این مطلب گفت: دین، مجموعه‌ای از دستورالعمل‌هاست که بر اساس نیازهای فطری بشر و پاسخ‌گویی به آن‌ها از جانب خداوند آمده است تا انسان به هدف خلقت که همان کمال است دست یابد.

وی با تأکید بر لزوم تقویت دین‌باوری در جوانان افزود: جوانان در زمان معاصر با احکام آشنا هستند و به راحتی با دین و آموزه‌های آن ارتباط برقرار می‌کنند و شرکت‌گسترده آنان در مراسم

اعتکاف، حج دانشجویی، احیای لیالی قدر در دانشگاه‌ها و ... دلیلی بر این مدعاست و اطلاق واژه دین‌گریزی به جوانان امر صحیحی نیست.

افتخاری، در ادامه روند کاری مسئولان را ایراد اصلی دین‌باوری در جوانان ارزیابی کرد و در پاسخ به سوال خبرنگار ایکنا که این مسئولان چه کسانی هستند، تصریح کرد: این مسئولان در ابتدا خانواده‌ها و در مرحله بعد مسئولان فرهنگی و سیاست‌گزاران کشور و به طور کلی ارانندگان برنامه‌های مذهبی هستند که در قالب دستگاه‌های مختلف فرهنگی در کشور فعالیت می‌کنند.

نماینده تهران در مجلس شورای اسلامی، پراکندگی کار و نبود اطلاع‌رسانی برنامه‌های دینی را مهم‌ترین مشکل در این زمینه برشمرد و ادامه داد: در برخی از برنامه‌هایی که به طور وسیع از رسانه‌ها تبلیغ می‌شود و همه از برگزاری فلان برنامه مثل محافل قرآنی و یا نشست تخصصی مذهبی اطلاع دارند، جوانان از پیشگامان حضور در این مراسم هستند و این استقبال به قدری گسترده است که مسئولان برگزاری این نوع برنامه‌ها غالباً به دلیل کمبود امکانات جوابگوی حضور افراد نیستند.

این عضو فراکسیون قرآن و عترت مجلس شورای اسلامی، با اشاره به ایام فراغت در تابستان گفت: در حال حاضر برنامه‌های دینی وسیعی در سراسر کشور در حال برگزاری است اما به دلیل نبود اطلاع‌رسانی صحیح، علاقه‌مندان از وجود چنین برنامه‌های دینی در کشور مطلع نیستند و علاوه بر آن امکان مراجعه به این مراکز نیز برای همه مهیا نیست. افتخاری اطلاع‌رسانی به جوانان درباره وجود این گونه برنامه‌ها را وظیفه ارگان‌های فرهنگی کشور دانست و اظهار کرد: افراد آگاه باید اطلاعات را به صورت شفاف و گسترده به مخاطبان خود برسانند، زیرا تنها در این شرایط است که می‌توان امیدوار افزایش توجه جوانان به مسایل دینی در کشور بود. وی در ادامه افزود: بی‌شک گرایش‌های دینی و علاقه‌ی جوانان و آحاد مردم به آموزه‌های اسلامی بیش از مضامین غیردینی است و با گزارش‌هایی که به کمیسیون فرهنگی ابلاغ می‌شود جای امیدواری بسیاری است، اما در این میان نحوه‌ی اجرای این برنامه‌ها و مهم‌تر از آن نوع اطلاع‌رسانی این خدمات در اولویت است.

افتخاری، به نقش خانواده و توجه به اهمیت این نهاد در انتقال مفاهیم دینی پرداخت و تصریح کرد: مسئولان فرهنگی باید در برنامه‌ریزی‌های کلان آموزشی خود از خانواده - که نخستین مدرسه بچه‌هاست - آغاز کنند و ارتقای سطح آگاهی مادران را در رأس برنامه‌های خویش قرار دهند، زیرا اگر اطلاعات خانواده‌ها در این زمینه افزایش یابد بدون شک مقاومت آن‌ها در برابر تهاجمات فرهنگی نیز بیشتر خواهد شد.

این نماینده مجلس شورای اسلامی در ادامه مرکز امور بانوان و خانواده نهاد ریاست جمهوری، کانون‌های مساجد، حوزه‌های علمیه، تشکلهای غیردولتی، صداوسیما، سازمان تبلیغات و دستگاه‌های دیگر چون سازمان ملی جوانان و بسیج را از جمله مراکز دانست که ظرفیت قابل قبولی برای انتقال مفاهیم دینی به جامعه و به ویژه جوانان دارند.

منتخب مردم شمیران در مجلس هفتم، در پاسخ به پرسش خبرنگار ما مبنی بر نقش نظام آموزشی در تقویت دین‌باوری جوانان،

تصریح کرد: مفاهیم دینی باید در مدارس و با توجه به سطح آگاهی دانش‌آموزان در مقاطع مختلف و در قالب برنامه‌های فرهنگی و هنری و با زبان‌های مختلف ارایه شود تا طیف گسترده‌ای را در برگیرد.

وی در ادامه گفت: نظام آموزشی با بهره‌مندی از قالب داستان و نقاشی در کتاب‌های درسی قرآن و دینی در دوران ابتدایی سعی کند فضای خشک کلاس را تغییر دهد تا دانش‌آموزان درک صحیحی از مفهوم دین را به دست آورند و در مقاطع تحصیلی بالاتر نیز با فعالیت‌های پژوهشی درک درستی از دین را برای دانش‌آموزان ارایه دهند.

این نماینده مجلس شورای اسلامی خواستار فعال‌سازی کانون‌های پاسخ‌گویی به شبهات دینی در دبیرستان‌ها شد تا بسیاری از شبهات دینی دانش‌آموزان در این مقطع رفع شود. افتخاری با اشاره به روش‌های متنوع موجود در قرآن برای هدایت افراد افزود: مسئولان باید در اطلاع‌رسانی خود این مهم را در نظر داشته باشند که مطالب و مسایلی که در زمینه‌ی دین باوری به افراد ارایه می‌دهند بر اساس نیاز مخاطب باشد و در این زمینه سلیقه‌ای کار نشود و همچنین از برنامه‌های متنوعی استفاده شود تا از حالت یکنواختی به دور باشد. این نماینده مجلس از فعالیت‌های و برنامه‌های موجود در سازمان تبلیغات اسلامی به عنوان فعالیت‌های خوب یاد کرد و گفت: این سازمان می‌تواند با اطلاع‌رسانی عمیق و دقیق افراد جامعه را از وجود چنین برنامه‌هایی آشنا کند.

افتخاری در پاسخ به خبرنگار ایکنا درباره‌ی عملکرد و برنامه‌های سازمان ملی جوانان در زمینه‌ی فعالیت‌های دینی افزود: متأسفانه در سال‌های گذشته این سازمان نه تنها در باورسازی و فرهنگ‌سازی موضوع دین در جوانان فعالیت مناسبی انجام نداده است بلکه فعالیت‌های این سازمان تقویت فرهنگ دینی را نیز در پی نداشته است و این موضوع درباره‌ی آموزه‌های دینی و مسایل آن در جامعه بعضاً ملموس و محسوس بوده است. وی در پایان گفت: این سازمان گزارشی از برنامه‌های آینده و در دست اجرای خود به کمیسیون فرهنگی ارایه داده است حال باید منتظر بود و دید که چه قدر می‌تواند در آینده‌ی نزدیک در عرصه‌ی دین باوری و تقویت فرهنگ دینی جوانان موفق عمل کند و از ضعف‌های گذشته به دور باشند.

دانشگاه‌ها فرصت مقابله با دین‌گریزی جوانان را از دست می‌دهند

لاله افتخاری

در برخی از برنامه‌هایی که به طور وسیع از رسانه‌ها تبلیغ می‌شود و همه از برگزاری فلان برنامه مثل محافل قرآنی و یا نشست تخصصی مذهبی اطلاع دارند، جوانان از پیشگامان حضور در این مراسم هستند و این استقبال به قدری گسترده است که مسئولان برگزاری این نوع برنامه‌ها غالباً به دلیل کمبود امکانات جوابگوی حضور همه‌ی افراد نیستند

دوگانگی رفتار برخی مسئولان بزرگ‌ترین ضربه بر دین‌باوری جوانان است

گروه اجتماعی: بدترین عامل که به ایمان و اعتقاد جوانان ضربه می‌زند دوگانگی رفتاری برخی متولیان فرهنگی و مسئولان جامعه است چرا که عدم صداقت در رفتار و عمل مسئولان در واقع باورهای دینی جوان را از هم می‌پاشد.

سید «محمد رضا میرتاج‌الدینی» نماینده مردم تبریز در مجلس هفتم در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با انتقاد از کاربرد واژه دین‌گریزی در باره جوانان در تعریف دین گفت: دین مجموعه آموزه‌ها و تعالیم الهی است که توسط پیامبران و به طور خاص پیامبر اکرم (ص) به دست بشر رسیده است و تأسی به آن سعادت بشری را تضمین می‌کند.

◆◆◆

وی با تأکید بر اینکه کاربرد واژه دین‌گریزی را در باره جوانان قبول ندارم، افزود: البته بعضی از جوانان نسبت به دین بی‌تفاوت هستند و یا به احکام دینی عمل نمی‌کنند که نباید آن را به حساب بی‌دینی و لاقیدی آنها گذاشت با این وجود اکثر جوانان ما پایبند به دین و معنویت‌گرا هستند و اگر دین و معارف دینی به صورت مناسب عرضه شود به خوبی جذب آن می‌شوند.

میرتاج‌الدینی تصریح کرد: گرایش جوانان به مکاتب و نحله‌های دیگر نوعی انحراف دینی است که در واقع از روح جستجوگر جوان نشأت می‌گیرد چرا که جوانان به دنبال معنویت هستند اما عده‌ای راهزن در این میان پیدا شده که معنویت دروغین و پوشالی را به جای معنویت حقیقی جایگزین کرده‌اند؛ هر چند همیشه برای چیزهای اصیل و ارزشمند یک بدل ایجاد می‌کنند دین هم طلای نابی است که عده‌ای بدل آن را می‌سازند و عرضه می‌کنند. وی در ادامه افزود: در قرآن نیز به این راهزن‌ها اشاره شده است: «الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ» همانان که [مردم را] از راه خدا باز می‌دارند و آن را کج می‌خواهند و آنها آخرت را منکرند. (سوره اعراف / آیه ۴۵)

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس تصریح کرد: البته اگر زیبایی و جذابیت‌های دین آنگونه که باید و شاید به جوانان شناسانده شود کمتر دچار انحراف می‌شوند از این رو در این زمینه باید در بعد تبلیغی آسیب‌شناسی شود.

وی در ارزیابی بعد تبلیغی حوزه‌های علمیه در تقویت دین‌باوری جوانان یادآوری کرد: از نظر آسیب‌شناسی تبلیغی آنطور که باید و شاید، دین به جوان شناسانده نشده است هر چند حوزه‌های علمیه در سایر ابعاد تبلیغی نسبتاً خوب عمل کرده و پایه‌های دین را محکم کرده‌اند. میرتاج‌الدینی در پاسخ به اینکه «آیا صرف حفاظت و استحکام از پایه‌های دین در دین‌باوری جوانان و تقویت آن کافی است؟» به خبرنگار ما گفت: حوزه علمیه علاوه بر حفظ پایه‌های دینی آن را به جامعه عرضه کرده است البته نباید به همین مقدار عرضه، بسنده کنیم و باید مطابق با شرایط و مقتضیات روز پیش رفت و روش‌های تبلیغی نوینی را در ارائه آموزه‌های دینی به کار گیریم و از این راه‌های جدید در کنار روش‌های سنتی بهره‌مند شویم. این نماینده مجلس افزود: البته حوزه علمیه در این عرصه نیز وارد شده اما جا دارد که بیشتر از ظرفیت‌های خود استفاده کند؛ حوزه علمیه در امر رسانه تبلیغی و دیجیتال خوب وارد شده و در بحث رایانه و نرم‌افزار و راه‌اندازی پایگاه‌های اطلاع‌رسانی حتی جلوتر از دانشگاه‌ها بوده است و دستاوردهای خوبی هم به دنبال داشته اما هنوز جای کار زیادی در این عرصه وجود دارد. وی تأکید کرد: با توجه به راه‌های انحرافی و توطئه‌های فرهنگی دشمنان نباید به همین مقدار بسنده کنیم بلکه باید مجهزتر، وسیع‌تر و با مطالعه بیشتر آگاهانه در این وادی وارد شوند.

میرتاج‌الدینی در ارزیابی عملکرد نظام آموزشی کشور و تأثیر آن در تقویت دین‌باوری گفت: معتقدم که نظام آموزشی نیازمند تحول اساسی است و چه در سطح مدارس و چه در دانشگاه‌ها باید از آموزش شکلی، خشکی و ظاهری بیرون بیاید و به عمق توجه کند.

وی در ادامه افزود: اگر جوان‌های ما با حقیقت دین، معنویت و پویایی آن آشنا شوند بهتر آن را می‌پذیرند بنابراین به عقیده من نظام آموزشی و به ویژه شیوه‌های آموزشی باید متحول شوند.

میرتاج‌الدینی در پاسخ به اینکه «آیا جوان در چارچوب نظام آموزشی فعلی می‌تواند پاسخ نیازهای دینی خود را بگیرد یا خیر؟» گفت: در بحث تئوریک تا حدودی این نظام موفق بوده اما در جذب جوانان به سمت این مفاهیم موفقیت‌آمیز عمل نکرده است.

وی افزود: می‌توان گفت که این نظام آموزشی پاسخگوی نیازهای دینی جوانان نیست هر چند در سال‌های اخیر تغییراتی در شیوه‌های آموزشی معارف اسلامی به ویژه در دانشگاه‌ها ایجاد شده است و نسبت به گذشته توفیقاتی را شاهد بوده‌ایم.

منتخب مردم تبریز در مجلس هفتم درباره تأثیر دوگانگی رفتار والدین، مسئولان و کارشناسان دینی در برخورد با جوان و عدم تمایل آنها به سمت دین و آموزه‌های دینی به خبرنگار ایکنا تأکید کرد: بدترین عامل که به ایمان و اعتقاد جوانان ضربه می‌زند دوگانگی رفتاری متولیان فرهنگی و مسئولان جامعه است و در واقع عدم صداقت در رفتار و عمل مسئولان در واقع بزرگ‌ترین ضربه را به باورهای دینی جوان وارد می‌کند.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در پاسخ به اینکه اگر در جایگاه مدیریت اجرایی در حوزه فرهنگی قرار بگیرید چه راهکاری برای تقویت دین‌باوری ارائه می‌دهید؟، تصریح کرد: در مرحله اول باید تبلیغ و آموزش دین به صورت مردمی درآید و از این حالت شکلی و ظاهری تقلیل یابد برای همین منظور باید از تشکل‌های قرآنی مردم‌نهاد که برنامه‌های دینی و قرآنی اجرامی‌کنند حمایت شود. وی همچنین گفت: روحانیت هم به عنوان راهنما و معلم دینی باید وارد عمل شود تا این جریان در مسیر صحیح خود قرار بگیرد و مانع از غلطیدن جوانان در وادی انحرافات فکری و مکاتب انحرافی شوند.

نماینده مردم تبریز افزود: البته باید در کنار شیوه‌های سنتی از شیوه‌های جدید و مدرن همچون اینترنت، پایگاه‌های اطلاع‌رسانی و وبلاگ‌های قرآنی به صورت هدایت‌شده بهره‌برد.

وی در پایان برگزاری جشنواره‌های مختلف و تالارهای گفت‌وگو در حوزه دینی و مذهبی را به عنوان راه کار دیگری در تقویت دین‌باوری جوانان یاد کرد و گفت: محور اصلی در این حوزه باید به گونه‌ای باشد که در برنامه‌های تبلیغی و دینی ویژه جوان عمق‌گرا باشیم و از سطحی‌نگری دور شده و به کیفیت و محتوا بپردازیم.

روی آوردن به نحله‌های انحرافی نوعی دین‌گرایی غلط است

گروه اجتماعی: مشکل اصلی اینجاست که گاهی در ارائه الگوها کوتاهی و الگوهای را که شایسته تأسی جوانان هستند کمتر معرفی کرده‌ایم و یا در این زمینه ضعف داشتیم که همین امر موجب عدم گرایش جوان به دین شده است.

«ستار هدایت خواه» نماینده بویراحمد و دنا در مجلس هفتم در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با اشاره به موضوع فوق گفت: من اعتقاد ندارم که جوانان ما دین‌گرایان هستند چرا که به هر حال جوانان ما با توجه به فطرت پاک‌ی که دارند گرایش به دین دارند.

وی درباره گرایش برخی از جوانان نسبت به نحله‌های انحرافی و مکاتب دروغین دیگر گفت: اتفاقاً این گرایش هم به همین دلیل است که برخی‌ها از گرایش جوانان به دین سوء استفاده می‌کنند و آنها را به سمت افکاری که در ظاهر رنگ و لعاب دینی و معنوی دارد دعوت می‌کنند.

هدایت خواه تصریح کرد: همین نشان دهنده دین‌گرایی است اما چون گاهی اوقات دین به گونه‌ای که متناسب با شرایط روحی جوانان باشد و برای آنها جذاب و اغناکننده باشد ارائه نمی‌شود، افرادی دیگر از این گرایش‌های فطری جوانان سوء استفاده می‌کنند.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس تصریح کرد: بنابراین تأثیرگذاری برخی از جریان‌هایی که ظاهر آرنج و لعاب دینی دارند نیز نشان دهنده دین‌گریزی جوانان نیست بلکه مشکلی که در این بین وجود دارد این است که دین با زبانی که برای جوانان قابل فهم و پاسخگویی نیازهای آنها باشد ارائه نمی‌شود و باید در روش‌های ارائه دین به جوانان تجدید نظر کنیم تا تحت تأثیر این گونه جریان‌ها قرار نگیرند.

وی در تعریف دین گفت: دین برنامه زندگی است که سعادت و کمال انسان‌ها را در همه عرصه‌های زندگی فراهم می‌کند.

منتخب بویراحمد و دنا تأکید کرد: برخی مواقع دستگاه‌ها و نهادهایی که وظیفه تبلیغ و ترویج دین را بر عهده دارند اعم از آموزش و پرورش، رسانه‌های ملی، صداوسیما و دستگاه‌های تبلیغی دیگر، در تبیین آموزه‌های اصولی دین از شیوه‌های درستی وارد نمی‌شوند و همین موجب زدگی جوانان از دین می‌شود. وی همچنین گفت: البته جوان‌های ما گرایش زیادی به سمت دین دارند که نمونه آن را در مراسم مختلف دینی و مذهبی می‌توان یافت و این نشان دهنده عمق علاقه و گرایش جوانان به دین و آموزش‌های دینی است.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در باره ارزیابی رویکرد تبلیغی حوزه‌های علمی از نگاه یک نماینده مجلس این‌باره گفت: وظیفه تبلیغ دین منحصر به حوزه‌های علمی و مبلغانی که در حوزه‌های علمی تربیت و اعزام می‌شوند نیست اما به هر حال آنها یکی از عناصر اصلی و تأثیرگذار هستند.

وی در ادامه مدرسه را مؤثرتر از جریان تبلیغی حوزه‌های علمی دانست و گفت: خانواده و رسانه ملی نیز در تقویت دین‌باوری جوانان بسیار تأثیرگذار هستند که باید در کنار هم و هماهنگ با هم فعالیت کنند.

هدایت خواه افزود: عملکرد حوزه‌ها به صورت نسبی قبول دارم اما برای حوزه‌هایمان آن طور که باید سرمایه‌گذاری جدی نکردیم؛ نیروهای فعال در کل حوزه‌های علمی کشور حدود ۱۰ هزار نفر هستند در حالی که نیاز جامعه ما چیزی حدود ۱۰ تا ۲۰ برابر این تعداد است یعنی ما به اندازه کافی در حوزه‌های علمی مبلغ نداریم و حتی مناطقی در کشور داریم که تا به حال هیچ مبلغ دینی در آن حضور پیدا نکرده است.

نماینده بویراحمد و دنا در ادامه گفت: نکته دیگر اینکه غیر از این یکی دو سال اخیر، کمتر به حوزه‌های علمی توجه شده است به طوری که کل اعتبارات در بخش سخت‌افزاری اعم از مکان‌های آموزشی، کمک آموزشی و امکانات پژوهشی و ... به اندازه یکی از دانشگاه‌های تهران بودجه از دولت دریافت نمی‌کنند؛ البته در بخش نرم‌افزاری و شهریه‌ها و ... هیچ بودجه‌ای دریافت نمی‌کنند.

هدایت خواه افزود: طبیعی است در چنین شرایطی که دشمن ناتوی فرهنگی را پیاده کرده و با پیشرفته‌ترین ابزار و امکانات تلاش می‌کند تا فرهنگ مورد نظر خودشان را در جامعه ما القا کند، با این بودجه نمی‌توانیم دین را آنچنان که نیاز امروز

با روحیات جوان باشند تربیت و تلاش کنند تا این مبلغان را به گونه‌ای مفاهیم دینی را به آنها بیاموزند و تخصصی کسب کنند تا با نگاه به کارکرد دنیوی دین در کنار اثرات اخروی با جوان برخورد کنند.

منتخب بویراحمد و دنا تصریح کرد: البته باید مراقب باشیم تا در دام نوعی سکولاریسم پنهان نیفتیم و باید با دقت ضمن توجه به تأثیرات اخروی دین به نتایج و آثار

با روحیات جوان باشند تربیت و تلاش کنند تا این مبلغان را به گونه‌ای مفاهیم دینی را به آنها بیاموزند و تخصصی کسب کنند تا با نگاه به کارکرد دنیوی دین در کنار اثرات اخروی با جوان برخورد کنند.

منتخب بویراحمد و دنا تصریح کرد: البته باید مراقب باشیم تا در دام نوعی سکولاریسم پنهان نیفتیم و باید با دقت ضمن توجه به تأثیرات اخروی دین به نتایج و آثار

«ستار هدایت خواه»:

مقام معظم رهبری نیز بر ایجاد تحول در نظام آموزشی و بازسازی آن تأکید داشتند چون نظام آموزشی ما نظامی وارداتی و ترجمه‌ای است و بر اساس مبانی سکولار تهیه و طراحی شده است و چنین نظامی جوان را به سمت دوری از دین و ارزش‌های دینی سوق می‌دهد

جامعه است به جوانان ارائه کنیم.

«ستار هدایت خواه» منتخب بویراحمد و دنا در مجلس هفتم درباره دین‌گریزی جوانان و دلایل آن گفت: باید توجه داشته باشیم که امروزه با توجه به پیشرفت تکنولوژی و عصر ارتباطات امکانات وسیعی را در این عرصه لازم داریم و تبلیغ به روش سنتی دیگر نمی‌تواند پاسخ‌گوی نیاز امروز جوان ما باشد به همین دلیل مبلغان ما باید مجهز به ابزار و امکانات پیشرفته‌ای باشند. به عنوان مثال اینترنت یکی از ابزارهایی است که در بین جوانان کاربران زیادی هم دارد که متأسفانه آمارها نیز نشان می‌دهد که بخش زیادی از این کاربران غیرعلمی، غیراعتقادی و غیراخلاقی است.

وی در ادامه یادآوری کرد: برای مقابله با هجومی که دشمن از طریق تکنولوژی‌های پیشرفته اعمال کرده باید بتوانیم در همین فضای مجازی برنامه‌های معارف و نیازهای دینی را به روش‌های جذاب به جوانان عرضه کنیم که تحقق این مهم نیاز به برنامه، اندیشه و سرمایه‌گذاری دارد. هدایت خواه افزود: در حال حاضر در کشور ما بیشترین پایگاه‌های اینترنتی در اختیار حوزه علمیه قم است و دلیل آن هم این است که به این مسئله توجه کردند اما متأسفانه این توجه به دلیل عدم امکانات کافی در حد نیاز فعلی و شرایط موجود نیست. وی درباره رویکرد نظام آموزشی در تقویت دین‌باوری جوانان به خبرنگار ایکناک گفت: نظام آموزشی متأسفانه در این حوزه خوب عمل نکرده است و اگر قرار باشد ریشه اصلی عدم گرایش جوانان به دین را آنچنان که شایسته نظام جمهوری اسلامی است، پیگیری کنیم می‌بینیم که به نظام آموزشی کشور بازمی‌گردد.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس یادآوری کرد: نظام آموزشی ما بر پایه آموزه‌های دینی و معیارهای دینی طراحی نشده است. نظام آموزشی شایسته نظامی است که جوان و نوجوان وقتی در این نظام قرار می‌گیرد ضمن اینکه سواد، آگاهی و دانش لازم را کسب می‌کند با مباحث و مبانی دینی آشنا شود و زمینه‌گرایش به دین و پای‌بندی به اصول آن برایش فراهم شود. وی گفت: در حال حاضر دانش آموز پس از ۱۲ سال تحصیل، فردی نیست که از حد مطلوبی از دانش برخوردار باشد و در عین حال پای‌بند به ارزش‌های دینی، آشنا با معارف و متکلف به احکام اسلامی بار آمده باشد بلکه برعکس بوده و اگر به ششمین صورت آنها را رها کنیم جوان سکولاری از آب درمی‌آید.

لزوم ایجاد تحول در نظام آموزشی

هدایت خواه یادآوری کرد: به همین دلیل است که مقام معظم رهبری نیز بر ایجاد تحول در نظام آموزشی و بازسازی آن تأکید داشتند چون نظام آموزشی ما نظامی وارداتی و ترجمه‌ای

است و بر اساس مبانی سکولار تهیه و طراحی شده است و چنین نظامی جوان را به سمت دوری از دین و ارزش‌های دینی سوق می‌دهد. عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در پاسخ به خبرنگار ایکناک مبنی بر ارائه راهکار برای تقویت دین‌باوری در جوانان گفت: من معتقد هستم که نظام آموزشی ما باید متحول شود به گونه‌ای که بستری برای گرایش به ارزش‌های دینی باشد. وی تأکید کرد: ماییش از آموزش دینی نیاز به تربیت دینی داریم، تربیت دینی نیز امری آموزشی نیست و نیاز به شرایطی دارد که گاهی اوقات به صورت غیرمستقیم و از راه‌های غیرآموزشی باید فراهم شود تا جوان و نوجوان راغب به ارزش‌های دینی و اخلاق معنوی شود. هدایت خواه در پاسخ به خبرنگار ایکناک مبنی بر اینکه «اگر در جایگاه مدیریت اجرایی فرهنگی کشور قرار بگیرد چه تدبیری برای تقویت دین‌باوری در جوانان می‌اندیشید؟» گفت: در اولین گام نظام فرهنگی را متحول می‌کنم و به تعبیر مقام معظم رهبری مهندسی فرهنگی را به عنوان یک امر ضروری و جدی برای طراحی و بازسازی همه دستگاه‌های فرهنگی بر اساس آموزه‌های دینی و قرآنی مورد توجه قرار می‌دهم. وی تأکید کرد: برای تحقق

مهندسی فرهنگی باید تمام نهادهای فرهنگ‌ساز مثل آموزش و پرورش، وزارت علوم، صداوسیما، دستگاه‌های فرهنگی مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی و... که در تعامل با سایر حوزه‌ها از جمله سیاسی و اقتصادی هستند، به گونه‌ای بازسازی و طراحی شوند که هر کدام حوزه فعالیت خود را در سطوح بنیادی و عمومی مشخص کند و حوزه فعالیت و تولید مفاهیم و ساختارها در آنها مشخص شود.

تحقق استراتژی بلندمدت «انتظار» مستلزم مهندسی فرهنگی است

منتخب بویراحمد و دنا افزود: همه این هماهنگی‌ها برای تحقق یک هدف باید صورت گیرد که آن هدف تربیت انسان مسلمان متعالی و رشد یافته است که در استراتژی بلندمدتی که «انتظار» نام دارد یک فرد منتظر را تعریف می‌کنیم و بر اساس آن معتقدیم که تمام برنامه‌های آموزشی و فرهنگی ما باید به گونه‌ای طراحی شود که «منتظر» تربیت کند البته تحقق آن مستلزم مهندسی فرهنگی است.

وی درباره دوگانگی رفتار والدین و مسئولان با جوانان و تأثیر آن در دوری جوانان از دین به خبرنگار ایکناک گفت: ما اگر روش‌های تربیت دینی را به درستی شناسایی کنیم می‌بینیم که مؤثرترین و موفق‌ترین روش تربیتی روش ارائه الگوست و جوان بیشتر از آنکه به او بگویند چه کاری بکند نیازمند دیدن الگوی عملی مناسب است چرا که تا جایی که میان رفتار و عمل مسئولان تناقض و تضاد وجود داشته باشد قطعاً جوان یا سردرگم می‌شود و یا نسبت به دین بی‌اعتماد می‌شود.

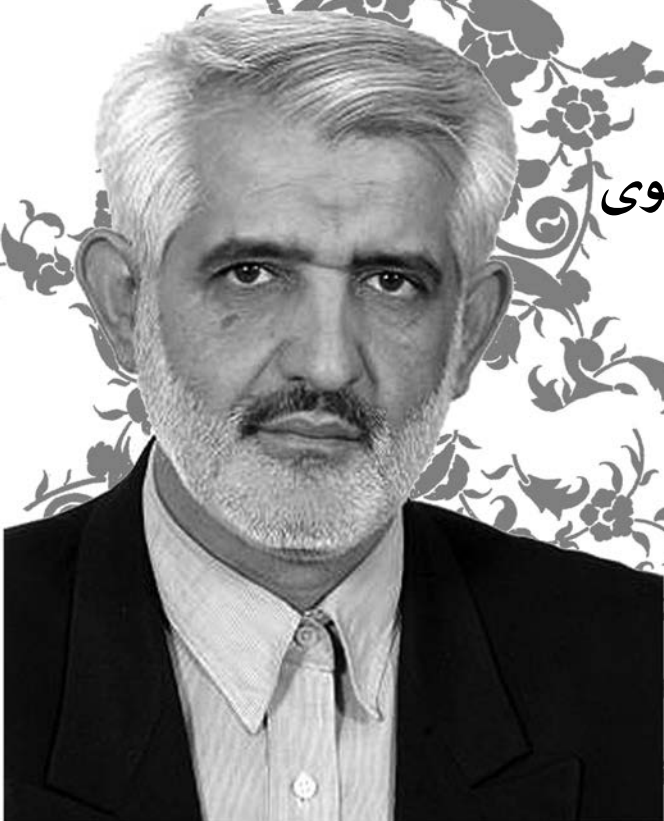
هدایت خواه درباره راهکار رفع این مشکل به خبرنگار ایکناک گفت: البته اصلاح و رفع این مشکل در قالب طرح وسیع تربیت دینی بر مبنای روش تربیت الگویی باید استوار باشد؛ در حال حاضر رسانه ملی، الگوهای را برای جوانان مطرح و معرفی می‌کند که بسیاری از آنها شایستگی و قابلیت الگو بودن را ندارند.

منتخب بویراحمد و دنا تصریح کرد: بنابراین یکی از مهم‌ترین بخش‌های تربیت دینی ارائه الگوست که باید ویژگی‌های دینی خوبی داشته باشد که یکی از مهم‌ترین جلوه‌های آن هماهنگی و تناسب میان قول و فعل آنهاست.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در پاسخ به خبرنگار ایکناک مبنی بر جایگاه قرآن در مهندسی فرهنگی گفت: مبنای همه این تغییر و تحول آموزه‌های قرآنی و معارف اهل بیت (ع) است؛ وقتی می‌گوییم مهندسی فرهنگی و تحول آموزشی بر پایه معیارهای دینی است چیزی جدای قرآن و معارف اهل بیت (ع) نیست؛ معارف اهل بیت نیز به نوعی تبیین معارف قرآنی است و قرآن نیز به خوبی معیارهای تربیتی و آموزشی را مطرح کرده است. وی در پایان گفت: مشکل اساسی نظام آموزشی ما این است که به جای اینکه به سراغ آموزه‌ها و مبانی قرآنی برود به سمت آموزه‌ها و الگوهای تجربی رفته و نتوانسته به خوبی این مبانی آموزشی را از قرآن استخراج

و مورد استفاده

قرار دهد.

نهادهای غیرمتخصص نباید پاسخگوی شبهات دینی جوانان باشند

گروه اجتماعی: نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی معتقد است جوانان مطالبات دینی خود را به دلیل ضعف عملکرد نهادهای مسوول، در نهادهای غیررسمی جستجو می کنند که این نهادهای غیررسمی در بعضی مواقع غیرموجه هستند و باعث لغزش و ایجاد مشکلات دینی و مذهبی برای جوانان می شوند.

◆◆◆

«پرویز سروری» نماینده مردم تهران در مجلس هفتم و عضو کمیسیون فرهنگی مجلس از دیگر کارشناسانی است که در حوزه دین‌گریزی جوانان و یا به عبارتی دیگر ضعف دین‌باوری جوانان با وی به گفت‌وگو نشستیم و راه‌های برون‌رفت از این معضل را با تاسی به قرآن و آموزه‌های الهی جویا شدیم که متن گفت‌وگو با این نماینده مجلس در قالب دو شماره منعکس می شود.

وی در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با انتقاد از کاربرد واژه دین‌گریزی درباره جوانان گفت: دین‌باورترین جوانان، جوانان کشور ما هستند از این رو دین‌گریزی جوانان اساساً بی پایه و اساس است و حضور آنها در مراسم و مناسک مختلف دینی و مذهبی نیز مبین عمق دین‌باوری در آنهاست.

وی افزود: اگر به جوانان غیر از کشور ایران بنگریم می بینیم دین متعلق به نسل‌های میانسالی و کهنسالی است و در میان جوانان دین جایگاهی ندارد و هیچ جاذبه‌ای ندارد در حالی که در کشور ما جوانان حرف اول را در دین‌داری و دین‌مداری می زنند؛ وقتی جنگ می شود با شعارهای دینی و مذهبی وارد می شوند

و در هر عرصه‌ای با دین همراه هستند.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس هفتم تأکید کرد: در قرآن کریم از لغزش‌هایی که عمق دین‌ستیزی ندارد و ممکن است با ظواهر و احکامی از دین مطابقت نداشته باشد مخالفت با دین عنوان نشده بلکه علت آن را غلبه بعضی از غرائض و تمایلات دانسته که به طور طبیعی در جوان وجود دارد و بعضاً قادر به کنترل آنها

نیست، از این رو نمی توان آن را دین‌گریزی نامید، اینها رفتارهای زودگذری است که در جوان بروز می کند و بعد هم به آرامش می نشیند.

وی افزود: با توجه به ویژگی‌های گروه‌های سنی

مختلف درمی یابیم که در دوران جوانی تظاهراتی متفاوت از دیگر سنین به طور طبیعی و قهری بروز می کند و اینها را نمی توان در قالب دین‌گریزی جای داد که از جمله آنها می توان به نوع مد لباس، آرایش مو و ... و حتی گرایش آنها به مکاتب دیگر اشاره کرد.

سروری در ادامه گفت: ریشه این تظاهرات به علت روحیه جستجوگر جوانان است چراکه جوان به دنبال عصیان بر گذشته‌ها و تنوع طلب است.

وی یادآوری کرد: جوانان در بعضی از مواقع ممکن است که در پی رفتارهای برخی از مسئولان معترض باشند و دوگانگی در رفتار و عمل مسئولان را نپسندند و حرف‌هایی بزنند که احساس شود مخالف با دین است اما همان جوان در مراسم مذهبی با شوق و شور زیادی شرکت می کند بنابراین نباید صرفاً ملاک‌های ظاهری در ارزیابی تدین جوانان مورد توجه قرار گیرد.

◆

علل ضعف دین‌باوری در جوانان

سروری در پاسخ به خبرنگار ایکنا مبنی بر علل ضعف دین‌باوری برخی جوانان گفت: ضعف دین‌باوری در جوانان چند علت دارد که یکی از مهم‌ترین آنها نظام آموزشی ناکارآمد است که به سوال و نیازهای جوانان ما در حوزه دین پاسخ نمی دهد و اساساً راه دیگری جدای از نیاز جوان را می پیماید؛ جوان سوال دیگری دارد و نظام آموزشی پاسخ دیگری می دهد.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس تأکید کرد: مطالب پیچیده و بسیار سنگین فلسفی به دور از نیازها و مطالبات جوان در کتاب‌های آموزشی موج می زند و نهایتاً به این منجر شده که امروزه سخت‌ترین و کسل‌کننده‌ترین درس برای جوانان ما بینش و دینی است.

نماینده مردم تهران:

ضعف دین‌باوری در جوانان چند علت دارد که یکی از مهم‌ترین آنها نظام آموزشی ناکارآمد است که به سوال و نیازهای جوانان ما در حوزه دین پاسخ نمی دهد و اساساً راه دیگری جدای از نیاز جوان را می پیماید؛ جوان سوال دیگری دارد و نظام آموزشی پاسخ دیگری می دهد

منتخب مردم تهران در مجلس هفتم:

در حوزه قرآنی اقدام‌های خوبی صورت گرفته است اما هنوز به آن سطح مطلوبی که از یک جامعه اسلامی و یک رسانه ملی و اسلامی انتظار می رود فاصله زیادی داریم

وی افزود: این دست‌آورد متأسفانه به علت نگاه غلطی به دست آمده است که مسئولان آموزش و پرورش نسبت به مسائل دینی داشته و دارند و باعث شده که جوان‌ها به جای اینکه سوال‌هایشان را از نظام آموزشی بگیرند به دنبال پاسخ‌های دیگری باشند که این لغزش‌هایی را به دنبال خواهد داشت.

نماینده مردم تهران با تأکید بر ناکارآمدی نظام آموزشی گفت: متأسفانه جوان‌ها از نهادهای رسمی آموزشی و تبلیغی پاسخ مناسبی برای نیازهای خود دریافت نمی کنند

۱۶
سازمان

دانشگاه‌های دین‌دو در جوانان

می‌تواند مخاطب را به خوبی جذب کند، از این رو حوزه‌های علمیه باید به این سلاح مسلح شوند تا بتوانند در حوزه‌های اجتماعی وارد شده و پاسخگویی نیازهای جوانان‌ها باشند.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس یادآوری کرد: شاید بتوان گفت که تنها راه و یا مهم‌ترین راه موفقیت در این حوزه همین است که ظرفیت عظیم حوزه‌های علمیه، سرمایه‌های اجتماعی را در معرض اندیشه‌های ناب قرار دهد که تاکنون حوزه‌های علمیه در این زمینه متناسب با مطالبات عمل نکرده‌اند و با ظرفیت مطلوب فاصله دارند.

تأکید بر نقش محوری قرآن در ارتقای دین باوری در جوانان وی در ادامه با تأکید بر نقش محوری قرآن و تأسی به آن در ارتقای سطح تدین و دین باوری در جوانان گفت: قرآن پاسخگو به همه نیازهای بشریت است و هر کس با قرآن مأنوس شود از هر آسیبی مصون می‌شود و این یک واقعیت مسلم است و هر چقدر بتوانیم در حوزه قرآن سرمایه‌گذاری کنیم بیشتر در راستای تحقق این مهم گام برداشته‌ایم.

سروری افزود: در زمینه قرآن هر چند اقدام‌های بزرگ صورت گرفته است اما به نسبت اینکه تنها راه حل مشکلات جوانان و جامعه در این است که با قرآن مأنوس و با پیام‌های آن آشنا شوند و با نور معنویت قرآن انس بگیرند، باید اقدامات بزرگ‌تر و طرح‌های منسجم‌تری اجرا کرد.

وی تصریح کرد: در واقع قرآن باید در زندگی ما وارد شود نه صرفاً در مراسم و شعارهای ما؛ چراکه تقویت دین باوری در جوانان مستلزم بازگشت به قرآن است و اگر ما در این زمینه نتوانیم اقدام اساسی انجام دهیم می‌توانیم امیدوار باشیم که انشاءالله راه‌های نوینی را برای حل مشکلات دینی جامعه به‌ویژه در حوزه جوانان باز می‌کنیم.

نماینده مردم تهران یادآوری کرد: البته در حوزه قرآنی اقدام‌های خوبی صورت گرفته است اما هنوز به آن سطح مطلوبی که از یک جامعه اسلامی انتظار می‌رود فاصله زیادی داریم.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در پایان با تأکید بر لزوم تأسی به قرآن در رفع این معضل گفت: رجوع به قرآن و تأسی از آموزه‌های آن مطمئن‌ترین و موفق‌ترین راه برای تقویت تدین و تقید در جوانان است البته در صورتی که بتوانیم محتوای قرآنی را در جامعه ترویج دهیم.

از افراد بروز می‌کند و بین عمل و ادعای برخی از آنها فاصله‌های زیادی وجود دارد که جوان نیز با مشاهده آن تصور دیگری از دین می‌کند.

سروری تأکید کرد: برخی از مسئولان حرفی می‌زنند اما در عمل به گونه‌ای دیگر رفتار می‌کنند، از آنجایی که نظام ما نظام مردم‌سالاری دینی است فعالیت مسئولان نیز باید با آموزه‌های دینی آمیخته باشد و رفتارهای دوگانه، غلط و غیراسلامی که بعضاً در مسئولان وجود دارد باعث می‌شود که جوان‌ها رفتارهای مسئولان را مترادف با دین و اسلام بگیرند و این مساله به نوعی واگرایی آنها از دین

پرویز سروری:

رفتارهای دوگانه، غلط و غیراسلامی که بعضاً در مسئولان وجود دارد باعث می‌شود که جوان‌ها رفتارهای مسئولان را مترادف با دین و اسلام بگیرند و این مساله به نوعی واگرایی آنها از دین منجر شود که متأسفانه در حال حاضر با این معضل مواجه هستیم

نماینده تهران:

نیاید به هیچ وجه به صورت استاتیک با آموزه‌های دینی برخورد کنیم بلکه روش‌های دینامیک و متحرک را در باره مسائل دینی باید اتخاذ کنیم تا دائماً پاسخ‌هایمان را با مطالبات در حال تغییر و سوال‌های متحول جوان‌ها تطبیق بدهیم

منجر شود که متأسفانه در حال حاضر با این معضل مواجه هستیم.

ارزیابی عملکرد تبلیغی حوزه‌های علمیه از نگاه یک نماینده مجلس

نماینده تهران در مجلس هفتم درباره عملکرد تبلیغی حوزه‌های علمیه و ارزیابی آن در پاسخ به خبرنگار ایکن گفت: فکر می‌کنم با توجه به ظرفیت عظیمی که در حوزه‌های علمیه وجود دارد فاصله زیادی با حد مطلوب داریم، امروزه حوزه‌های علمیه باید نسبت به مطالبات همه مردم دنیا پاسخگو باشد و برای ارتقای سطح کیفی و کمی فعالیت‌های خود باید از روش‌های نوین استفاده کند و پیام انقلاب را به دنیا و در مرحله اول به جوانان‌های کشور منتقل کند.

وی افزود: من احساس می‌کنم حوزه‌های علمیه باید حصارهایی را که بعضاً و بی‌جهت دور خود کشیده‌اند، بشکنند و با جامعه و به‌ویژه مراکز آموزشی ارتباط بیشتری برقرار کنند.

سروری تأکید کرد: یکی از عوامل موفقیت در این راه استفاده از زبان روز و ادبیات ویژه مخاطبان است که

و اگر هم شور و شوقی در میان دانشجویها وجود دارد ارتباطی به متون آموزشی ندارد بلکه جوان‌ها توسط نهادهای غیررسمی به نوعی مطالبات خود را جستجو می‌کنند که این نهادهای غیررسمی در بعضی مواقع غیرموجه هستند و باعث لغزش و مشکلات دینی و مذهبی برای جوانان می‌شوند.

سروری یادآوری کرد: این مساله‌ای است که نمی‌توان از آن گذشت، آن را انکار کرد و یا نادیده گرفت بلکه واقعیت تلخی است که در نظام آموزشی مادر حوزه دین وجود دارد.

منتخب مردم تهران در مجلس هفتم در ارزیابی روش‌های آموزشی علوم دینی در پاسخ به خبرنگار ایکن گفت: بدترین روش‌های آموزشی متأسفانه درباره مسائل دینی در مراکز آموزشی ما در حال استفاده است و به نوعی دلزدگی و مفهوم‌گریزی در جوانان منجر شده است.

سروری تصریح کرد: روش‌های آموزشی به کار رفته در نظام آموزشی فعلی به نحوی است که جوان فقط با مسائل پایه‌ای روبرو می‌شود که در خارج از چارچوب این نظام نیز آنها را فرا گرفته است و پاسخ نیازهای ضروری و شبهه‌های دینی خود را در قالب این آموزش‌ها نمی‌یابد.

وی در ادامه به راهکارهای ارتقای سطح آموزشی اشاره کرد و گفت: من معتقد هستم که باید نظام آموزشی مادر حوزه دین منعطف و شناور باشد، اولاً باید با ارتباط تنگاتنگ با مراکز دینی همچنین حوزه‌های علمیه بهترین و مجرب‌ترین افراد را به عنوان معلم دینی انتخاب کنیم تا در مراکز آموزشی ما فعالیت کنند و بتوانند به سوال‌های دانش‌آموزان با دلیل و منطق پاسخ دهند.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس افزود: من معتقدم که دائماً باید از رفتارهای دینی و روش‌های آموزشی در نظام آموزش نظرسنجی کنیم و هر جا احساس کردیم که از مقبولیت آموزه‌های ما کاسته شده، روش‌هایمان را عوض کنیم.

وی افزود: نباید به هیچ وجه به صورت استاتیک با آموزه‌های دینی برخورد کنیم بلکه روش‌های دینامیک و متحرک را درباره مسائل دینی باید اتخاذ کنیم تا دائماً پاسخ‌هایمان را با مطالبات در حال تغییر و سوال‌های متحول جوان‌ها تطبیق بدهیم و در این حوزه یک نظام چالشی را برای جوان‌ها ایجاد کنیم که با طیب خاطر حتی حرف‌های به ظاهر کفرآمیزشان را بزنند و پاسخ بگیرند.

سروری همچنین گفت: متأسفانه امروزه نگاه مضیق در این رابطه وجود دارد و همین نگاه به دین باعث شده دین به همان صورت مضیق به جوانان معرفی شود و جوان فکر کند حدود دین همین است در حالی که این طور نیست.

وی تصریح کرد: دومین عاملی که موجب تضعیف دین باوری در جوانان می‌شود، رفتارهای غلطی است که

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس:

نظام آموزشی کشور پاسخگوی نیازهای دینی جوانان نیست

گروه اجتماعی: اگر بخواهیم بحث دین‌گریزی جوانان را بررسی کنیم باید توجه کنیم که نظام آموزشی کشور متناسب با نیازهای روز جوانان و پاسخگوی نیازهای دینی آنان نیست و نمی‌تواند هماهنگی لازم را بین آموزه‌های دینی و نیازهای جوانان ایجاد کند.

◆◆◆

«غلامرضا میرزایی» منتخب مردم بروجرد در مجلس هفتم در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: واژه دین‌گریزی را نمی‌توان درباره جوانان به کار برد بلکه سرگرمی‌ها یا مشغله‌ها و جاذبه‌های جوان‌پسند مختلفی پیش روی جوان است که باعث می‌شود تمایل جوان به دین در حاشیه قرار گیرد.

وی افزود: اگر بخواهیم تمام ذهن جوان با مسائلی همچون ماهواره، اینترنت و ... مشغول نشود و به سمت رویادهای مذهبی هم برود باید تلاش کنیم جاذبه‌های فرهنگی و مذهبی را طوری طراحی کنیم که به عنوان دغدغه اصلی آنها تلقی شود.

منتخب مردم بروجرد تصریح کرد: متأسفانه عرصه فرهنگی و اجتماعی جامعه به شکل و سمتی سوق گرفته است که خود به خود زمینه فراهم می‌شود تا به جای اینکه جوان به سمت مسائل مذهبی تمایل داشته باشد به سمت مسائل حاشیه‌ای رود.

وی افزود: فقدان تمایل جوانان به مسائل فرهنگی و اجتماعی هم در این مسئله تأثیرگذار است؛ مشکلاتی از قبیل بی‌کاری، مشکلات ازدواج و مسائل اجتماعی نظیر آن باعث می‌شود که جوانان با وجود دستاوردهای تحصیلی نتوانند به جایگاهی برسند از این‌رو در گذر از زندگی به تکرار می‌رسند.

میرزایی در پاسخ به خبرنگار ایکنا مبنی بر تعریف وی از دین که قطعاً در این تعریف به تبیین موضوع دین‌گریزی یا دین‌گرایی جوانان پرداخته است، گفت: دین مجموعه‌ای از اعتقادات، دستورات عملی و مجموعه چارچوب‌های مورد پذیرش جامعه است که در برخی موارد این چارچوب‌ها ثابت است و در برخی موارد نیز آن را می‌توان تغییر داد.

وی افزود: ما درباره چارچوب‌های ثابت مشکلی نداریم بلکه مشکل ما در بازنگری مقتضیات زمان است که گاهی افرادی تصمیم‌گیری می‌کنند در جریان مقتضیات زمان قرار ندارند و بدون توجه به تطابق شرایط زمانی برای جوانان تصمیم می‌گیرند؛ بنابراین در اصول متغیر می‌توان با توجه به نیازها و امکانات جوانان برای آن چارچوب مشخص کرد.

◆

حوزه‌های علمی مفاهیم دینی را با مقتضیات زمان تطبیق دهند

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در ارزیابی عملکرد حوزه‌های علمی در بعد تبلیغی تقویت باورسازی دینی گفت: حوزه‌های علمی رویکرد و نگاه مشخصی دارند و گمان می‌کنم کمی درباره شرایط و اقتضای زمانی و تطبیق آن با نیازهای دینی جوان باید بیشتر توجه کنند و مفاهیم دینی را با مقتضیات زمان تطبیق بدهند.

وی درباره رویکرد نظام آموزشی کشور در دین‌باوری جوانان که خود را منتقد عملکرد آن در حوزه دین‌باوری جوانان می‌داند،

تصریح کرد: در این مورد نظام آموزشی را ناکارآمد می‌بینم چرا که در آموزش و پرورش آن‌گونه که باید به مسئله باور پذیر کردن دین در جوانان پرداخته نشده و حتی نادرست و ناقص پرداخته شده است.

◆

نقش آموزش در باورهای دینی

آموزش نقش اصلی را در باورسازی آموزه‌های دینی دارد اما اگر این مهم به درستی در چارچوب آموزشی نگنجد در حوزه دین‌باوری جوانان با مشکل مواجه می‌شویم میرزایی افزود: در واقع نظام آموزشی کشور پاسخگوی نیازهای دینی جوانان نیست و در حوزه دانشگاه‌ها نیز باید بگوییم که هنوز علوم ترجمه‌ای مورد توجه قرار دارد و علوم دینی نتوانسته به صورت بومی و تولیدی درآید.

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در ادامه، القای دین‌باوری در جوانان را فرآیندی متأثر از حضور خانواده، مدرسه، دانشگاه و اجتماع عنوان کرد و گفت: این فرآیند به دنبال هم

وی تأکید کرد: آموزش نقش اصلی را در باورسازی آموزه‌های دینی دارد اما اگر این مهم به درستی در چارچوب آموزشی نگنجد در حوزه دین‌باوری جوانان با مشکل مواجه می‌شویم که متأسفانه در حال حاضر نظام آموزشی متناسب با نیازهای روز جوانان نیست و نمی‌تواند هماهنگی بین آموزه‌های دینی و نیازهای جوانان ایجاد کند.

منتخب بروجرد تصریح کرد: نظام آموزشی کشور نیاز به تحول دارد و این تحول نیز ابتدا

باید از کتاب‌های درسی و سطح آموزشی معلمان شروع شود.

وی تأکید کرد: روش‌های آموزشی به کار گرفته شده در نظام آموزشی به ویژه در حوزه آموزش‌های دینی به درستی گزینش نشده‌اند و محدودیت‌های خاصی که بعضاً در تعاریف دین گفته می‌شود باید کنترل شود.

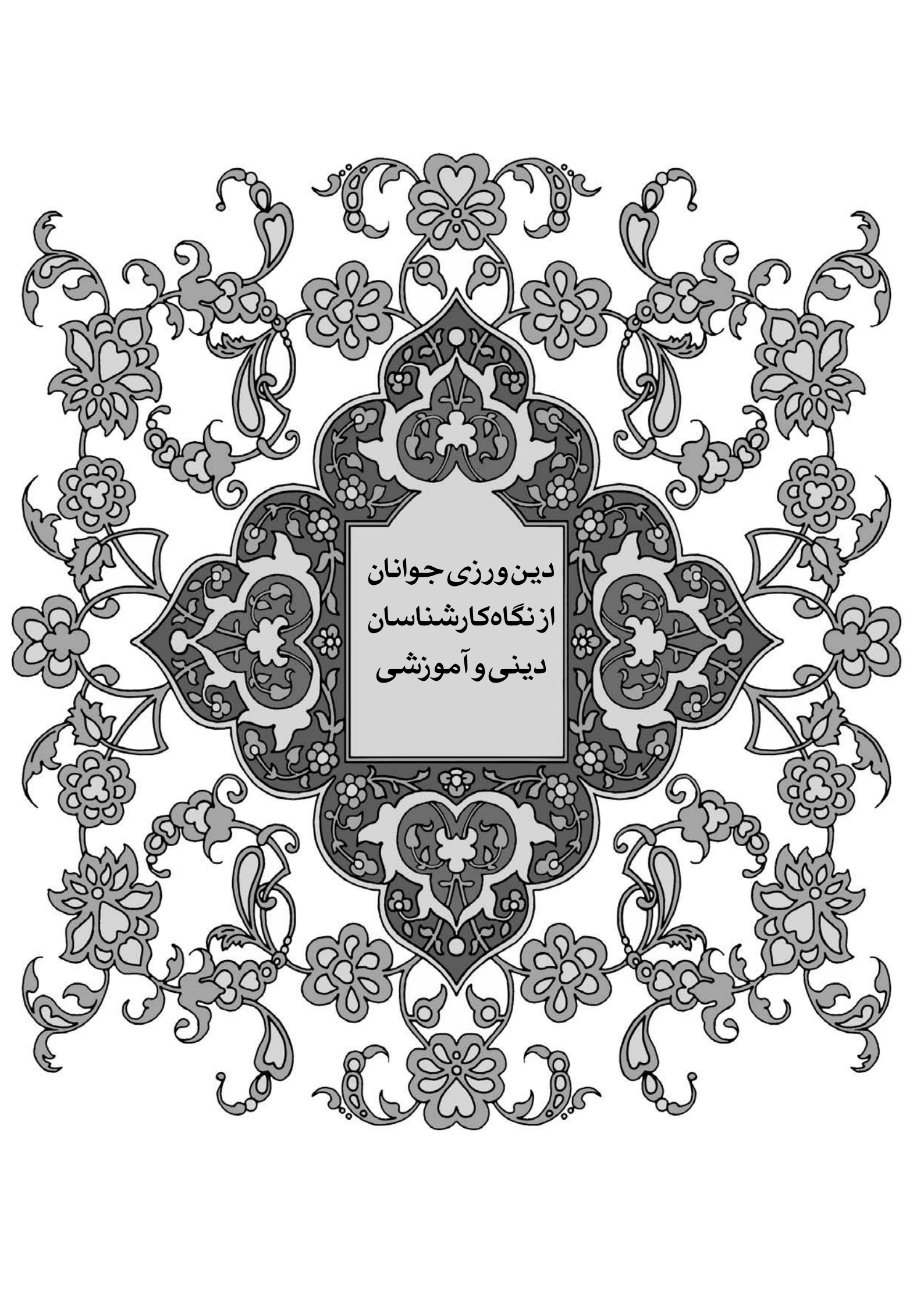
عضو کمیسیون فرهنگی مجلس یادآوری کرد: جوان در نظام آموزشی با تضادهایی روبه‌رو می‌شود که فطرت پاکش نمی‌تواند این فضا را تحمل کند، نوع برخورد با جوانان نیز در حوزه دینی از خانواده گرفته تا اجتماع درست نیست و نمی‌تواند برای جوان در حوزه دینی جاذبه ایجاد کند.

میرزایی تصریح کرد: تعاریفی هم که از مسایل مذهبی و دینی وجود دارد باید روشن‌تر و شفاف‌تر شوند و درباره نحوه اعمال محدودیت‌ها و افراط و تفریط در این حوزه باید تجدیدنظر کنیم.

وی در پایان این مصاحبه در پاسخ به خبرنگار ایکنا مبنی بر اینکه راهکار شما برای رفع معضلات نظام آموزشی که به آن انتقاد کردید چیست؟، گفت: برای رفع این مشکلات باید تیمی کارشناسی در نظام آموزشی برای این مساله تشکیل شود و من در مقام کارشناسی برای رفع آن نیستم و تنها می‌توانم از دیدگاه فرهنگی و در بستر مسائل جامعه یکی از ریشه‌های مشکل را شناسایی و بیان کنم.

منتخب مردم بروجرد در مجلس هفتم:

متأسفانه عرصه فرهنگی و اجتماعی جامعه به شکل و سمتی سوق گرفته است که خود به خود زمینه فراهم می‌شود تا به جای اینکه جوان به سمت مسائل مذهبی تمایل داشته باشد به سمت مسائل حاشیه‌ای می‌رود

دین و رزی جوانان
از نگاه کارشناسان
دینی و آموزشی

معاون آموزشی حوزه علمیه: تغییر شاخصه های دینداری جوانان را نباید به دین‌گریزی تعبیر کرد

گروه اجتماعی: مقتضیات زمانی و شرایط زندگی امروزی زمینه‌ای را فراهم آورده تا شاخصه‌های دین‌داری جوانان با نسل‌های گذشته تفاوت‌های فاحشی داشته باشد که نباید از این تفاوت‌ها به دین‌گریزی تعبیر کرد.

حجت الاسلام والمسلمین «عبدالکریم بهجت پور» معاون آموزشی حوزه علمیه قم در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با ابراز خرسندی از میزان دین‌باوری جوانان در جامعه امروز گفت: با یک مقایسه اجمالی در میزان تقید دینی جوانان فعلی و گذشته می‌توانیم به این نتیجه برسیم که پایبندی جوانان به معارف دینی افزایش یافته است.

وی افزود: وجود تفریحات متعدد و برخورداری جوامع امروزی از مدرنیسم می‌تواند شرایط مناسبی برای فراغت از دین و در نهایت فراموشی آن فراهم کند در حالی که امروزه شاهدیم جوانان با یقین به انجام فریضی از دین می‌پردازند که آن را کاملاً قبول دارند یعنی بر اساس عادت به دین‌ورزی نمی‌پردازند.

بهجت پور در ادامه رفع تکلیف در انجام امور دینی را از آفات دین‌باوری دانست و تصریح کرد: پای بندی خانواده‌ها به اصول دینی در گذشته شرایطی را فراهم کرده بود که جوانان بدون پذیرش اعتقادی و تنها به دلیل انجام تکلیف دینی مبادرت به انجام فریض دینی می‌کردند.

معاون آموزشی حوزه علمیه در مقایسه دین‌ورزی

جوانان در گذشته و شرایط فعلی اظهار کرد: در حال حاضر مبانی فکری جوانان غنی شده است و همین مسأله باعث بروز شبهات مختلف در میان آنان می‌شود در حالی که در گذشته این چنین نبود و افراد دین را موروثی می‌پذیرفتند و بر حسب عادت به انجام فرایض

مقایسه دین‌ورزی جوانان

در حال حاضر مبانی فکری جوانان غنی شده است و همین مسأله باعث بروز شبهات مختلف در میان آنان می‌شود در حالی که در گذشته این چنین نبود و افراد دین را موروثی می‌پذیرفتند و بر حسب عادت به انجام فرایض آن می‌پرداختند

سنجش دین‌باوری جوانان و معیارهای مؤثر

معیارهای دین‌باوری در بخش اعتقادات به اصول دین معروف هستند که برای همه مسلمانان محرز است اما مهم‌ترین مسأله در این میان بخش رفتاری دین است که در فروع دین متبلور می‌شود و افراد اعم از پیر و جوان گاهی اوقات نسبت به انجام آن دچار سستی می‌شوند

آن می‌پرداختند.

به گفته این فعال حوزوی هر چه میزان دین‌باوری افزایش یابد، خودبه‌خود میزان تظاهرات دینی نیز رشد می‌کند البته اگر در حال حاضر در عین دین‌باور بودن جوانان شاهد حضور کم‌رنگ آنها در برنامه‌های دینی

دسته جمعی هستیم باید به تحلیل شرایط فعلی جامعه بپردازیم نه اینکه آنها را دین‌گریز خطاب کنیم. این استاد حوزه علمیه در ادامه گفت: برخی از برنامه‌های مذهبی منبعث از ظواهر دینی در جامعه امروزی به اندازه جوامع گذشته موضوعیت ندارد زیرا شرایط زندگی جدید، نیازها و ضرورت‌های آن مانع از بروز برخی از افعال مذهبی به ویژه شکل دسته‌جمعی آن می‌شود و این خارج از اراده فرد است و به شرایط محیطی و اجتماعی بازمی‌گردد.

به اعتقاد بهجت پور شرایط جدید زندگی نوع اظهار تئین را تغییر داده است از این رو برخی از عدم تظاهرها به دلیل تحمیل شرایط جدید است و نباید آن را به پای بی‌تعهدی جوانان نسبت به دین بگذاریم بلکه آن را باید محصول چیش جدید زندگی امروزی قلمداد کنیم.

معاون آموزشی حوزه علمیه قم با اشاره به نقس مهم رسانه‌ها در معرفی صحیح دین و افزایش میزان دین‌باوری جوانان به خبرنگار ایکنا گفت: در گذشته تلویزیون نفوذ زیادی در بین جوانان نداشت و اغلب فعالیت‌های دینی به عهده روحانیون و مراجع فکری جامعه بود اما در حال حاضر برنامه‌های این رسانه ملی نقش قابل توجهی را در افزایش باور دینی جامعه و تربیت آنان عهده‌دار است.

وی کم‌رنگ شدن نقش خانواده در دین‌باوری جوانان را محصول هجوم اطلاعات رسانه‌ای دانست و گفت: در حال حاضر شاهد چندصدایی هستیم و هر اندیشه و تفکری با تبلیغ‌های متفاوت خویش سعی در تثبیت

نهادهای فعال در امور دینی یکی از علل تردید و تحیر جوانان نسبت به دین و آموزه‌های آن است زیرا در حال حاضر همگان خود را شایسته صلاحیت در امر معرفی دین می‌دانند.

بهبخت پور در ادامه به مقایسه شرایط دین‌ورزی در پیش و پس از پیروزی انقلاب اسلامی پرداخت و تصریح کرد: قبل از انقلاب مطبوعات، رسانه‌های تصویری و نهادهای فرهنگی ضد دین بودند از این رو جامعه روحانیون مهم‌ترین قشر در زمینه معرفی دین و ارائه چهره صحیح آن تلقی می‌شدند.

معاون آموزشی حوزه علمیه قم با اشاره به اینکه پس از انقلاب این مراکز رویکرد شرعی در پیش گرفتند گفت: البته این مقوله را می‌توان یکی از مزیت‌های انقلاب دانست اما بی‌توجهی نسبت به نحوه عملکرد محتوایی آنها در ایجاد تغییرات در حوزه دین‌باوری مزید بر علت شده است.

وی تأکید کرد: در حال حاضر رسانه‌ها با وضعیت مطلوب انتقال مفاهیم دینی و ارزشی در جامعه فاصله زیادی دارند بنابراین باید در این مقوله در تعامل بیشتری با جامعه روحانیت باشند نه اینکه خود را مرجعی برای انتقال این مفاهیم بدانند.

مدرس حوزه علمیه قم تناقض در اطلاعات ارائه شده به جوانان را از دیگر معضلات دینداری آنان عنوان کرد و تصریح کرد: امروزه روحانیت جامعه را به ترک انحراف و پای بندی به اخلاقیات رهنمون می‌سازد اما گروه مشروع دیگری همچون رسانه ملی با تولید یک سریال طنز به ترویج آسیب‌های مختلف اخلاقی نظیر غیبت، تمسخر، دروغ و... می‌پردازد.

این فعال حوزوی جامعه روحانیت را مسئول دینداری و ارتقای آن نامید و گفت: تعدد طبقات مشروع در معرفی دین باعث چندصدایی و علاوه بر آن ناهماهنگی در این حوزه شده است به طوری که در بسیاری از موارد نیز کار به جایی می‌رسد که فریاد روحانیت در صداهاى دیگر محو می‌شود.

بهبخت پور در ادامه افزود: به نظر من مسئولان فرهنگی در انتقال مفاهیم دینی مشکل ندارند بلکه در نظام وارم آن دچار مشکل هستند به این معنی که هنوز نمی‌دانیم کدام مطلب در تبلیغ دین در اولویت قرار دارد.

تبیین دین در قالب بهتر و جوان‌پسند پرسش‌پایانی این گفت و گو بود که وی در پاسخ گفت: قابلیت دین این امکان را به مبلغ دینی می‌دهد که با ابزار جدید به معرفی و ترویج آن بپردازد به طوری که در سیره پیامبر (ص) نیز این مطلب امری مطلوب بود زیرا ایشان در مواجهه با هر گروه فکری و سنی به طرح قسمت جذاب آن طیف می‌پرداخت.

پرسش دیگر اینکنا در این گفت و گو بود که بهجت پور در پاسخ به آن گفت: معیارهای دین‌باوری در بخش اعتقادات به اصول دین معروف هستند که برای همه مسلمانان محرز است اما مهم‌ترین مسأله در این میان بخش رفتاری دین است که در فروع دین متبلور می‌شود و افراد اعم از پیر و جوان گاهی اوقات نسبت به انجام آن دچار سستی می‌شوند.

معاون آموزشی حوزه علمیه در ادامه افزود: اما به عقیده من جوانان فعلی حتی المقدور به انجام تکالیف دینی خود می‌پردازند که توجه به این اصل این نوید را می‌دهد که در مواقع دیگر همچون جهاد نیز قاعدتاً شاخصه دینداری در آنها متبلور خواهد شد.

این مدرس حوزه با اشاره به روایتی از امام صادق (ع) که می‌فرماید «ایمان ۱۰ درجه دارد و هر کس به میزان درجه خود موظف به انجام تکالیف دینی است نه بیشتر» تصریح کرد: بر اساس این روایت و مطالب مشابه به این نتیجه می‌رسیم که هر کس ظرفیت و قابلیت خاصی در برابر دین دارد و مانمی‌توانیم الگوی واحدی را برای همه ترسیم کنیم.

این فعال حوزوی ترسیم نقطه مطلوب را یکی از مشکلات فعلی سنجش دین‌باوری جوانان دانست و گفت: به عنوان مثال ما نمی‌توانیم توقع داشته باشیم تقید دینی جوانان با امامان معصوم (ع) و بزرگان دینی یکسان باشد زیرا طراحی یک الگوی ثابت و سنجش همه افراد با آن مصداق امری غلط و غیرعلمی است. نقش تبلیغی حوزه علمیه قم در ارتقای دین‌باوری

معاون آموزشی حوزه علمیه:

در حال حاضر مشارکت و برنامه ریزی قابل توجهی در رابطه با مسائل دینی مرتبط با جوانان وجود ندارد علاوه بر این تبلیغ برای رفتار جمعی دینی کم شده است پس چگونه انتظار داریم که شاهد حضور پررنگ جوانان در مراسم جمعی باشیم؟

معاون آموزشی حوزه علمیه قم:

امروزه روحانیت جامعه را به ترک انحراف و پای بندی به اخلاقیات رهنمون می‌سازد اما گروه مشروع دیگری همچون رسانه ملی با تولید یک سریال طنز به ترویج آسیب‌های مختلف اخلاقی نظیر غیبت، تمسخر، دروغ و... می‌پردازد

جوانان و توفیق آن از دیگر مسائل طرح شده در این گفت و گو بود که بهجت پور در تشریح آن گفت: امر ترویج و تبلیغ دین پس از پیروزی انقلاب اسلامی فقط به جامعه روحانیت سپرده نشد بلکه توجه به این مهم در دستور کار دستگاه‌های دیگر نیز قرار گرفت.

به گفته وی بروز این مسأله و تعدد طبقات مرجع و

فضای حاکم در جامعه به نفع خود دارد از همین رو شاخصه‌های دینداری جوانان و عوامل مؤثر بر تقویت آن تغییر یافته است.

معاون آموزشی حوزه علمیه افزود: در برخی از جوامع دین به صورت اجبار و حتی خشونت به افراد جامعه القا می‌شود که در این صورت نباید منتظر تداوم و ماندگاری آن باشیم زیرا به محض حذف آن نیروی تعهدات دینی نیز به فراموشی سپرده می‌شود که نمونه اخیر آن در افغانستان و توسط گروه طالبان صورت گرفته بود.

بهبخت پور گزینش دین و تعهد به اصول آن را از جمله ویژگی‌های بارز جوانان ایرانی دانست و تصریح کرد: فضای حاکم بر کشور شرایطی را فراهم کرده است که افراد با اقبال و تمایل قلبی به دینداری و انتقال مفاهیم مذهبی می‌پردازند.

این استاد حوزه علمیه به تشریح موانع محیطی تضعیف دین‌باوری جوانان در دانشگاه‌ها پرداخت و اظهار کرد: کسانی که مدعی تضعیف دین‌باوری جوانان هستند و حضور اندک جوانان در نماز جماعت دانشگاه را دلیلی بر این مدعا می‌دانند باید به نکات جنبی این فرضیه خود نیز بپردازند به این معنی که در ابتدا باید نسبت به امکانات در نظر گرفته شده برای فرایض دینی جوانان توجیه باشیم سپس به نقد حضور جوانان بپردازیم.

به اعتقاد این کارشناس دینی در حال حاضر مشارکت و برنامه ریزی قابل توجهی در رابطه با مسائل دینی مرتبط با جوانان وجود ندارد علاوه بر این تبلیغ برای رفتار جمعی دینی کم شده است پس چگونه انتظار داریم که شاهد حضور پررنگ جوانان در مراسم جمعی باشیم؟ بهجت پور تدوین برنامه‌های موازی را از دیگر عوامل بی‌تعهدی جوانان نسبت به افعال دینی دانست و گفت: در بسیاری از موارد می‌بینیم که ساعت کلاس‌ها با نماز ظهر تداخل دارد از سوی دیگر نیز ساعات نماز جماعت آنقدر طولانی است که شرکت در آن زمینه بروز مشکلات دیگر را برای دانشجویان و حتی سایر مشاغل ایجاد می‌کند.

وی همچنین تصریح کرد: با همه این تفاسیر جوانان به لحاظ مطالعات و تحقیقات دینی خویش از میزان دین‌باوری مطلوبی برخوردارند و به سهولت تحت تأثیر اندیشه غیردینی قرار نمی‌گیرند.

به اعتقاد وی شرایط زندگی امروزی و همچنین موانع محیطی از جمله مواردی است که در سنجش دین‌باوری جوانان مورد غفلت قرار گرفته است و کسانی که مدعی بی‌دینی جوانان هستند باید این تفکر خود را با برنامه ریزی نهادهای فرهنگی و مشارکت آن‌ها در ارتقای میزان پای بندی جوانان به دین بسنجند.

سنجش دین‌باوری جوانان و معیارهای مؤثر بر آن

دکترای فلسفه و کلام:

ضعف دینی خانواده‌ها بزرگ‌ترین ضربه را به دین‌داری جوانان وارد می‌کند

گروه اجتماعی: استفاده از خرافات در آموزش مسائل دینی و ضعف جایگاه خانواده در تقویت معارف دین شریعی را فراهم کرده تا اقبال جوانان به این مسائل کاهش یابد و این بزرگ‌ترین ضربه بر دین‌داری آنان است.

حجت الاسلام والمسلمین سید «محسن موسوی» دکترای فلسفه و کلام اسلامی و مدرس حوزه علمیه قم در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: پذیرش و کاربرد واژه دین‌گریزی برای جوانان اشتباه است زیرا در حال حاضر جوانان با بی‌اعتنایی به مقوله دین‌می‌نگرند اما از آن‌گریزان نیستند.

وی افزود: این بی‌اعتنایی گاهی اوقات به صورت بی‌توجهی به اصول دینی و در برخی موارد نیز در قالب فرار از دین متجلی می‌شود که به عقیده من این اتفاق نتیجه برخورد ناصحیح الگوهای رفتاری جوانان است.

موسوی در ادامه تصریح کرد: گاهی اوقات این اتفاق بسیار حادث است زیرا جوان به انکار هر موضوعی که سبقه دینی دارد، می‌پردازد و این رفتار در واقع اعتراض به کسانی است که خود را نمادی از دین معرفی می‌کنند اما نسبت به مبانی آن پای بند نیستند.

این کارشناس دینی درباره متولی انجام امور دینی به خبرنگار ایکنا گفت: انسان معمولاً از خانواده، مدرسه و مسائل جاری جامعه تأثیرپذیری دارد از همین رو خانواده به عنوان نخستین محیط تربیتی کودک نقش بسزایی در تقویت و یا تضعیف دین‌داری افراد دارد که در حال حاضر بیشترین ضربه نیز از این ناحیه متوجه جوانان است.

نقبه‌گفته‌وی در حال حاضر همه افراد اعم از کودک و جوان با مصادیق اخلاقی دین آگاه هستند و رویگردانی آنان از مسائل دینی از تبعات منفی تناقض در گفتار و رفتار والدین، مریمان آموزشی و مسئولان دولتی ناشی می‌شود زیرا هر کدام از این گروه‌ها در یک مقطع زمانی الگوی فرد محسوب می‌شوند.

این مدرس حوزه عدم توجه والدین به مسائل دینی و ساده‌انگاری این مفاهیم را مهم‌ترین معضل در این زمینه معرفی و اظهار کرد: استفاده از خرافات در آموزش مسائل دینی و ضعف جایگاه خانواده در

تقویت معارف دین شریعی را فراهم کرده است که اقبال جوانان به این مسائل بسیار کاهش یافته است.

معاون طرح و برنامه مرکز خدمات حوزه علمیه با اشاره به آیه دو سوره مبارکه «صف» که می‌فرماید: «یا ایها الذین آمنوا لم تقولون ما لا تفعلون؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید چرا چیزی می‌گویید که انجام نمی‌دهید» گفت: بسیاری از مشکلات دین‌ریشه در این مقوله دارد یعنی افراد با تناقض رفتاری به ضعف دینی در جامعه دامن می‌زنند.

وی با اشاره به آیه سوم این سوره که می‌فرماید «کبر مقتاً عندالله أن تقولوا ما لا تفعلون؛ نزد خدا سخت ناپسند است که چیزی را بگوئید و انجام ندهید» افزود: این آیه مهم‌ترین الگوی رفتاری را به خادمان دین ارائه کرده است که باید مورد توجه متولیان فرهنگی کشور به ویژه در مقوله دین‌قرار گیرد.

موسوی با بیان این مطلب که دین اسلام به اشکال مختلف به یکسان بودن رفتار و گفتار تأکید دارد، تصریح کرد: والدین از کودکی سعی در نهادینه کردن اخلاقیات دارند اما چون خودشان عامل به این مسائل نیستند دین‌داری فرزندانشان نیز در صورت برخورد با آسیب و شبهه هر چند کوچک دچار مشکل و ضعف می‌شود.

این مدرس حوزه با اشاره به نقش مؤثر محیط آموزشی در

نقش روحانیون در تعمیق معارف دینی
روحانیت نقش مهمی در زمینه ترویج مفاهیم دینی در جامعه دارد که در حال حاضر این مأموریت به طور کامل انجام نمی‌شود زیرا تلاش خاصی از سوی این گروه برای جامعه برای تغذیه فکر دینی اقشار مختلف جامعه صورت نمی‌گیرد

یک مدرس حوزه:
نظام آموزشی باید علاوه بر گنجاندن این مفاهیم در کتب درسی باید به طرح غیرمستقیم آن نیز بپردازد تا نوجوانان با الگوهای کاربردی با اصول دینی آشنا شوند که در حال این دغدغه در مدارس و محیط‌های آموزشی قبل از دانشگاه دیده نمی‌شود

تقویت و تضعیف دین‌داری جوانان اظهار کرد: نظام آموزشی علاوه بر گنجاندن این مفاهیم در کتب درسی باید به طرح غیرمستقیم آن نیز بپردازد تا نوجوانان با الگوهای کاربردی با اصول دینی آشنا شوند که در حال حاضر این دغدغه در مدارس و سایر محیط‌های آموزشی دیده نمی‌شود.

معاون طرح و برنامه مرکز خدمات حوزه علمیه استفاده از روش‌های ضعیف در انتقال مفاهیم دین را یکی از نقاط ضعف موجود در دانشگاه‌ها دانست و گفت: برخی کارشناسان حاضر در دانشگاه‌ها به دلیل ناآگاهی از روش‌های صحیح تبلیغ به ضعف دین‌باوری جوانان دامن می‌زنند و خودشان زمینه شبهه را فراهم می‌کنند.

به گفته این کارشناس دینی، معارف دین مانند نهال به پرورش و سم‌پاشی نیاز دارد تا با نخستین محرک دچار خمودگی نشود البته دستیابی به این مهم توجه همه جانبه اساتید حوزه و دانشگاه و همکاری دانشجویان را می‌طلبد.

نقش تبلیغی حوزه‌های علمیه در تقویت دین‌باوری جوانان از دیگر مباحث طرح شده در این گفت‌وگو بود که موسوی در تشریح آن گفت: روحانیت نقش مهمی در زمینه ترویج مفاهیم دینی در جامعه بر عهده دارند که در حال حاضر این مأموریت به طور کامل انجام نمی‌شود زیرا تلاش خاصی از سوی این گروه برای جامعه برای تغذیه فکر دینی اقشار مختلف جامعه صورت نمی‌گیرد.

موسوی برپایی جلسات مشترک و ویژه را یکی از نقاط ضعف در تقویت دین‌باوری جوانان عنوان کرد و گفت: روحانیون با حضور در مساجد به طرح مسائلی می‌پردازند که هر قشر از جامعه برداشت خاصی را از آن دارند از همین رو تفکیک مجالس دینی بر اساس سن و سطح علمی در این راستا راهگشاست.

این مدرس حوزه در پایان ارتباط‌گیری صحیح و تعامل جوانان با متولیان دینی جامعه به ویژه روحانیون را در ارتقای سطح دینی بسیار مهم دانست و افزود: کارشناسان فرهنگی نباید دین را به مسجد و طیف روحانی محدود کنند بلکه لازم است با شناخت روحیه جوانان و نقاط ضعف و قوت آنان به معرفی صحیح دین و نهادینه کردن آن در میان این قشر بپردازند.

دغدغه‌های دین‌داری در جوانان

ارائه آموزه‌های قرآنی در قالب هنری و ادبی راهکار تقویت دین‌باوری جوانان است

گروه اجتماعی: اصلی‌ترین و محوری‌ترین راه‌کار برای تقویت دین‌باوری در جوانان تأسی و رجوع به قرآن و آموزه‌های الهی آن است که باید در قالب‌های ادبی و هنری با ادبیات ویژه جوانان ارائه شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین «علیرضا اعرافی» رئیس جامعه المصطفی‌العالمیه جهانی علوم اسلامی در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: اینکه ما با پدیده دین‌گریزی در کشورمان و در سطح دنیا مواجه هستیم بین صاحب‌نظران اختلاف نظر وجود دارد اما در سطح جهانی ایده اصلی این است که یک نوع گرایش خاص به دین به ویژه در جوانان مشاهده می‌شود.

◆◆◆

وی افزود: در کشورمان نیز در این حوزه سه دیدگاه وجود دارد؛ یک دیدگاه این است که ما شاهد نوعی موج دین‌گریزی هستیم، دیدگاه دیگر آن است که ما نوعی گرایش به دین را شاهد هستیم؛ اما در دیدگاه سوم که به واقعیت نزدیک‌تر است به نظر می‌رسد نمی‌توان دین‌گریزی را یک موج غالب در جامعه بدانیم ولی در عین حال به نحوی دین‌گریزی در میان بخشی از جامعه به ویژه جوانان وجود دارد و نمی‌شود آن را دست‌کم گرفت هر چند اثر گریزی نداشته باشد.

اعراف‌ی تصریح کرد: نظرسنجی‌ها و پژوهش‌های انجام‌شده نشان‌دهنده این واقعیت است که گریزی از دین در حوزه معارف و بخش‌های اعتقادی وجود ندارد اما در بخش‌های رفتاری و مناسک تا حدودی شاهد این گریز از دین هستیم.

وی تأکید کرد: نظام آموزشی و تربیتی ما چه در آموزش و پرورش و چه در بعد آموزش عالی قابل آسیب‌شناسی است چراکه به شکل پرجاذبه‌ای این مفاهیم دینی در آن تعقیب نشده است.

رئیس جامعه المصطفی‌العالمیه گفت: البته اقدامات خوبی در حوزه آموزشی صورت گرفته است و نباید آنها را نادیده گرفت گرچه نمی‌توان گفت اثرات کاملاً فراگیری داشته است.

وی افزود: تحقیقات نشان می‌دهد که بخشی از این معضل به نگاه خانواده‌ها بازمی‌گردد و ضعف‌هایی که در این حوزه وجود دارد، عامل دیگر نیز موج ضد اخلاقی است که در قالب‌های گوناگون و به روش‌ها و ابزارهای مختلف در دنیا رواج یافته است و به سهولت در دسترس جوانان قرار می‌گیرد.

اعراف‌ی یادآوری کرد: از سوی دیگر مشکلات الگویی در این امر تأثیرگذار است چراکه الگوهایی که بتواند جوان را در حوزه مباحث دینی اغنا کند وجود ندارد و این در دیدگاه آنها نسبت به دین و گرایش آنها به دین‌گریزی تأثیرگذار است.

وی در تعریف دین گفت: دین را در حقیقت در سه حوزه معرفتی و اعتقادی، شخصیتی و حوزه رفتاری و اخلاقی می‌توان تقسیم کرد، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در بخش معرفتی و اعتقادی گریزی وجود ندارد و نمی‌توان گفت که اعتقاد به خدا، معاد و... در جوانان متزلزل شده است اما در حوزه رفتاری تمایل کمتری وجود دارد اما در مقایسه ایران با کشورهای دیگر می‌توان گفت که دین‌باوری در این حوزه‌ها نیز غالب است.

اعراف‌ی تأکید کرد: نباید از اقدامات خوبی که در حوزه آموزشی انجام شده چشم‌پوشی کرد اما نهاد آموزش و پرورش در یک مورد اخیر یعنی حوزه رفتاری گام مهمی در راستای ارتقای تربیتی و دینی جوانان برداشته است.

وی تصریح کرد: تربیت دینی و تقویت دین‌باوری در جوانان فراتر از آموزش‌هایی است که در قالب کتاب‌های درسی ارائه می‌شود چرا که تربیت دینی تشکیل شده از عناصر و مؤلفه‌هایی است که باید در همه اجزا و بخش‌های نظام آموزشی باید به صورت ظریف و حساب‌شده نمود پیدا کند و از این رو معتقد هستیم که این مقوله با یک نگاه راهبردی و مناسب در نظام آموزشی کشور تعقیب نشده و متأسفانه دست‌خوش تغییر و تحول شده است.

رئیس جامعه المصطفی‌العالمیه افزود: کنار گذاشتن تجارب گذشته از سوی دولت‌های روی کار آمده و وجود نگاه‌های سطحی به این مقوله، حتی سیاست‌زدگی و جناح‌بازی‌ها در این مسئله بروز کرده و عامل مهمی در عدم توفیق آن بوده است.

وی در پاسخ به پرسشی مبنی بر ارزیابی بعد تبلیغی حوزه علمیه در عرصه دین‌باوری جوانان گفت: کاملاً معتقد هستیم که حوزه علمیه با وجود تلاش‌های زیادی که انجام داده اما در فرهنگ‌شناسی و شناخت روش‌های ترویج دین‌باوری در حوزه جوانان و تحصیل‌کرده‌ها و برقراری ارتباط چه در بعد علمی و چه در بعد عملی دچار ضعف‌هایی است.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با اشاره به جذابیت‌های دین اسلام در پاسخ به خبرنگار ایکنا مبنی بر اینکه صرف داشتن این جذابیت‌ها چه رویکردی در دین‌باوری جوانان دارد، گفت: صرف گفتن این جذابیت‌ها تأثیر چندانی در جذب جوانان ندارد بلکه باید در عمل و در

قالب چارچوب‌های آموزشی متنوع این جذابیت‌ها تبیین شود هر چند تاکنون آن‌طور که باید به این مقوله پرداخته نشده است.

وی مرجع اصلی در تقویت دین‌باوری جوانان را شورای عالی انقلاب فرهنگی، آموزش عالی، حوزه علمیه و آموزش و پرورش عنوان کرد.

رئیس پژوهشگاه حوزه و دانشگاه درباره تأثیر منفی رفتار دوگانه برخی از مسئولان و حتی کارشناسان حوزه دین بر دین‌باوری و تعهد جوانان گفت: دوگانگی رفتاری برخی از مسئولان یکی از مشکلات اساسی در این زمینه است از طرفی دیگر الگوهای کاملی هم از نظر رفتاری و عملی در بین مسئولان و کارشناسان داریم اما کمتر به معرفی آن‌ها و ترویج چنین الگوهایی پرداختیم.

وی افزود: شاید بتوان تعارض‌های الگویی را که گاهی میان مسئولان وجود دارد، یکی از اولین و مهم‌ترین عوامل مؤثر در دین‌گریزی عنوان کرد.

اعراف‌ی درباره تأسی به قرآن و استفاده از آن در تقویت دین‌باوری جوانان تصریح کرد: آشنایی نسبی نسل جوان ما با زبان عربی می‌تواند آنها را با دنیای قرآن و یا نهج البلاغه و کتاب‌ها و منابعی از این قبیل آشنا کند چراکه آنها میراث‌های بزرگی برای مسلمانان هستند.

وی در ادامه به راهکارهای تقویت دین‌باوری در جوانان اشاره و تصریح کرد: بهره‌گیری از روش‌های هنری در ارائه مفاهیم دینی و قرآنی و عرضه آثار هنری و ادبی که قرآن و مفاهیم را به زبان آسان‌تر و قابل لمس‌تر در اختیار مردم و به ویژه جوانان قرار دهد، یکی از مؤثرترین روش‌های جلب توجه جوانان به آموزه‌های دینی است.

است.

رئیس دانشگاه علامه:

تقویت دین باوری جوانان مستلزم عینی سازی مؤلفه های دینی است

دینی هم چون نماز جمعه، راهپیمایی های عمومی، حج دانشجویی، اعتکاف و... را تجلی دین باوری جوانان ذکر کرد و افزود: با اندکی تأمل در مسائل اطراف خود به این نتیجه می رسیم که جوانان در بیشتر مراسم دینی حاضر هستند و حضور اندک آنان در برخی از مراسم به دلیل موانع موجود است.

به گفته وی، صف نماز جماعت دانشگاه ها معیار مناسبی برای سنجش دینی دانشجویان به ویژه جوانان نیست زیرا در برخی از دانشگاه ها مکان مناسبی برای اقامه نماز جماعت وجود ندارد و در برخی از مواقع نیز دانشجویان مکلف به حضور به موقع در کلاس درس هستند نه نماز جماعت، از همین رو همه عوامل اعم از درونی و بیرونی باید در سنجش میزان دین مداری دانشجویان مورد توجه باشد.

وجود متولی مشخص برای ساماندهی امور دینی جامعه به ویژه در میان جوانان از دیگر مسائل طرح شده در این گفت و گو بود که وی با اشاره به حدیثی از پیامبر (ص) که می فرماید «کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیت» تصریح کرد: به عقیده من نمی توان متولی خاصی را برای گسترش امور دینی معرفی کرد و همه وظایف را به نهاد و دستگاه خاصی سپرد بلکه بنا بر آیات و روایات همه ما مسئول دین داری یکدیگر هستیم.

شریعتی در پایان خواستار تعامل دستگاه های مختلف درباره گسترش دین باوری جوانان شد و گفت: همه افراد و نهادها باید با اتکا به امکانات و ظرفیت های خویش به ترویج اندیشه دینی بپردازند البته شناخت معارف و آموزه های دینی گام نخست در نشر آن است که باید مورد توجه قرار گیرد.

گروه اجتماعی: متولیان فرهنگی کشور باید مؤلفه های دین را به صورت عینی برای جوانان مدل سازی کنند تا علاوه بر درک واقعی آموزه های دینی زمینه دوام عملی احکام آن نیز برای آنان فراهم شود. حجت الاسلام و المسلمین «صدرالدین شریعتی» رئیس دانشگاه علامه طباطبایی در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با اعلام این مطلب گفت: دین ریشه در فطرت همه افراد دارد و همگان نسبت به اصول و آموزه های دینی اقبال دارند به همین دلیل استفاده از لغت دین گریزی و اطلاق آنان امری ناصحیح است.

♦♦♦

وی با تأکید بر دین باوری جوانان و استقبال آنان از برنامه های دینی افزود: تعظیم جوانان به شعائر دینی از نظر آماری بسیار گسترده و امیدوارکننده است اما در حال حاضر متولیان امر و مسئولان فرهنگی کشور باید مدل های واقعی دین را برای جوانان ترسیم کنند.

شریعتی در ادامه تعریف واقعی دین و آموزه های آن را از جمله وظایف اصلی متولیان فرهنگی جامعه عنوان و تصریح کرد: مؤلفه های دین باید به صورت عینی برای جوانان مدل سازی شود تا آنان از این مدل ها برای زندگی فردی و جمعی خویش استفاده کنند. رئیس دانشگاه علامه طباطبایی تداوم فکر دینی را از نتایج ارائه صحیح دین به جوانان دانست و اظهار کرد: تبیین صحیح اصول

دین علاوه بر اینکه زمینه درک واقعی آموزه های دینی و شعور آن را فراهم می کند، دوام عملی احکام دینی را نیز به دنبال دارد.

این مقام مسئول در دانشگاه علامه طباطبایی حضور جوانان در مراسم

رئیس دانشگاه علامه طباطبایی::

نمی توان متولی خاصی را برای گسترش امور دینی معرفی کرد و همه وظایف را به نهاد و دستگاه خاصی سپرد بلکه بنا بر آیات و روایات همه ما مسئول دین داری یکدیگر هستیم

گسترش دین‌باوری در گرو تقویت تعامل سازنده جامعه و متولیان دینی است

گروه اجتماعی: تعامل سازنده بین مسئولان تبلیغی اعم از روحانیان، استادان دانشگاه، مربیان علوم تربیتی و تولیدکنندگان برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی، با جوانان و شناخت نیاز آنان امری ضروری برای گسترش دین‌باوری در جامعه است.

◆◆◆

«عظیم عظیم‌پور» استاد دانشکده علوم قرآن و حدیث در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با اعلام این مطلب گفت: دین در لغت به معنای اطاعت است و در چند جای قرآن نیز به معنی جزا و پاداش و حساب و کتاب استفاده شده است. وی افزود: اعتقاد به آفریننده جهان و پایبندی به دستورالعمل‌های تعیین شده از سوی آن، شالوده اساسی دین در معارف اسلامی است و نداشتن تعهد به این دو مسئله عاملی برای بی‌دینی است البته دینی بر حق است که از جانب خداوند تشریح شده باشد و توسط انبیا به انسان‌ها ابلاغ شود.

عظیم‌پور در ادامه بشراموضوع اصلی دین شمرده و تصریح کرد: از آنجا که انسان از قوه تفکر و تعقل برخوردار است رسیدن به کمال و خارج شدن از جهل و نادانی وی از اهداف رسالت انبیاست تا مصداق کامل آیه شریفه «يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ» شوند.

این استاد دانشگاه به ارزیابی وضعیت دینی جوانان پرداخت و اظهار کرد: اگر دین را مجموعه‌ای از عقاید اخلاقی و قوانین مقررات بدانیم که برای تربیت و اصلاح جامعه آمده است به این نتیجه می‌رسیم که اتفاقاً جوانان از پیشگامان گسترش دین در جامعه هستند و حضور پرشور آن‌ها در مراسم اعتکاف و سایر مراسم مذهبی دلیلی بر این مدعا است.

وی تصریح کرد: گرایش جوانان به دین و معنویت امری غیرقابل انکار است و زیبایی‌های بسیاری در آن وجود دارد و اشکال در برخی از موارد متوجه مفسران و مبلغانی است که احکام دین را به بدترین وجه بیان کرده و گاهی این معنا را به جوانان القا می‌کنند که طراوت، آراستگی و زیبایی ظاهر در دین اسلام مذمت شده است و این در حالی است که پیامبر (ص) به ظاهر خود نیز اهمیت می‌داده است.

عظیم‌پور شأن و منزلت جوانان را در دین اسلام بسیار مهم ارزیابی کرد و گفت: نقش جوانان و توجه به امور آنان تا حدی مهم است که فرازهایی از آن در نامه ۳۱ نهج البلاغه خطاب به امام حسن (ع) آمده است و باید در تدوین برنامه‌های مربوط به جوانان مورد توجه مسئولان قرار گیرد.

این پژوهشگر دینی در ادامه اظهار کرد: نباید تنها به ظاهر جوانان توجه کرد و اعمال آنان را به دلیل پوشش، آرایش و

و ظاهر آنان زیر سوال برد در قدم اول بزهکار نبودن جوان و اعتقاد به مبانی اسلامی امری کافی است البته جوانان نیز باید به این نکته توجه کنند که ظاهر آنان وسیله‌ای برای ترویج فرهنگ غرب و بیگانه نباشد.

این استاد دانشگاه تصریح کرد: روحانیان و مبلغان دینی باید در مواجهه با جوانان و در مساجد مطالب آموزشی خود را به صورت قطره‌ای و در کوتاهترین زمان ممکن به مخاطبان خود برسانند.

عظیم‌پور، به‌روز کردن مسایل مورد توجه جوانان در حوزه دین و تبیین احکام مذهبی به زبان جوانان به‌ویژه در محیط‌های آموزشی مانند دبیرستان و دانشگاه‌ها را امری بسیار مهم در ارتقای دین‌باوری جوانان دانست.

استاد دانشکده علوم حدیث شرایط محیطی و خانوادگی را از دیگر نکات دین‌باوری عنوان کرد و افزود: برخی از خانواده‌ها نیز در دوران کودکی با افراط و تفریط عامل بی‌توجهی دینی جوانان در دوره‌های بعدی زندگیشان را فراهم می‌کنند و به این نتیجه نرسیده‌اند که دوره جوانی مانند کشتزاری آماده است که با کاشتن بذر مناسب نتایج و برکات آن در آینده هم در جهت فردی و هم اجتماعی قابل پیگیری است.

وی افزود: در جامعه اسلامی ماهمه مشکلات خرید کالای خدماتی و تزیینی با یک تلفن و کارت اشتراک حل می‌شود پس چراناید برای پاسخ‌گویی به مسایل معنوی اقشار جامعه به‌ویژه جوانان برنامه داشته باشیم؟ اگر خانواده‌ها کوتاهی می‌کنند، حوزه علمیه چرا از این مسئله به‌سادگی می‌گذرد؟ عظیم‌پور، تصریح کرد: در بسیاری از مناطق تعداد روحانیان

مناسب با تعداد افراد آن جامعه نیست و مسئولان مانند سازمان تبلیغات اسلامی و حوزه علمیه باید با تربیت و اعزام روحانیون کارآمد نیاز معنوی رادر کشور مرتفع کنند.

این پژوهشگر دینی گفت: نباید در جمهوری اسلامی ایران تا این حد از ترویج فرهنگ اسلام کوتاهی کنیم، به‌طوری‌که در بسیاری از روستاها جوانان مستعدی که به مسایل دینی نیز اقبال دارند به دلیل نداشتن کمترین امکانات از حل بدیهی‌ترین مسایل دینی خویش ناتوان باشند.

وی با تأکید بر این نکته که مسئولان فرهنگی کشور باید به سلامت معنوی جوانان نیز توجه کنند، تصریح کرد: وزارت بهداشت به‌ازای هر چند نفر یک پزشک رادر برنامه‌ریزی کلی خود لحاظ می‌کند تا به این شکل سلامت جسمانی کشور را کنترل کند البته در راستای سلامت معنوی نیز اقداماتی چون خدمات

مشاوره‌ای، جلسات شبهه‌زدایی و مراکز پاسخ‌گویی به مسایل دینی در کشور انجام شده است اما این خدمات کافی نیست و توجه بیشتر مسئولان را می‌طلبد.

این استاد دانشگاه هماهنگی اجرایی سازمان تبلیغات اسلامی و حوزه علمیه را در زمینه‌ی گسترش گرایش دینی جوانان مؤثر دانست و گفت: این نهادها به‌عنوان متولیان فرهنگ دینی کشور باید با توجه به نیازهای منطقه‌ای به اعزام مبلغ به نقاط کشور بپردازند تا به این وسیله مبانی دینی توسط روحانیونی که زبان جوانان را می‌شناسند معرفی شود و زمینه‌ای برای اشتیاق فراگیری مسایل دینی و قرآنی در جوانان فراهم کنند. عظیم‌پور، ارایه‌ی مفاهیم دینی در مکان‌های مختلف را از دیگر عوامل گسترش دین دانست و گفت:

درست است که مسجد نخستین پایگاه برای معرفی و تبیین دین است اما نباید مسایل دینی فقط در مساجد و در زمان‌های خاصی صورت گیرد بلکه استفاده از امکانات مختلف شهری در برخی از موارد تأثیرگذاری بیشتری دارد و طیف گسترده‌ای از مردم رادر برمی‌گیرد.

استاد دانشکده علوم قرآن و حدیث در پایان سخنان خود، تقویت تعامل مردم و روحانیان، راه‌اندازی مراکز قابل دسترس برای پاسخ‌گویی به سوالات فقهی، احکام، مسایل اجتماعی و سیاسی را که به حوزه دین مربوط است و به‌روز کردن دین توسط مجریان امر را از راهکارهای گسترش دین‌باوری در جوانان و جامعه عنوان کرد.

مسئول مرکز مطالعات راهبردی مهدویت دانشگاه امام صادق:

ارایه ندادن دلایل یقینی به سوالات جوانان آفت دین باوری است

داعیه‌داران دین چه در حوزه روحانیت و چه تولیدکنندگان برنامه‌های مذهبی، دین واقعی را ارایه نمی‌دهند و تعریف آن‌ها از دین با خرافات آمیخته است و از اسلام ناب دور شده‌اند و هرکس با سلیقه و اطلاعات خویش به تبیین دین پرداخته است.

مسئول مرکز مطالعات مهدویت دانشگاه امام صادق(ع)، افزود: منابع آموزشی نیز یکی دیگر از مشکلات جوانان در این زمینه است؛ برخی کتاب‌های آموزشی پایه و اساس اسلامی ندارد و ما نمی‌توانیم با گذاشتن چند واحد درس معارف اسلامی و قرآن ذهنیت اسلامی را در دانش‌آموزان و دانشجویان شکل دهیم و به قول مقام معظم رهبری، درس آموزش و پرورش را باید از ابتدا مورد بازنگری قرار دهیم.

وی تصریح کرد: گاه دیده می‌شود که با تأسف سخن «آگوست کنت» به عنوان یک نظریه‌پرداز بیش از سخن امام صادق(ع) برای دانشجویان اهمیت دارد.

برزویی تأکید کرد: نظام آموزشی کشور ما باید از ابتدا و با استفاده از چارچوب‌های نظری اسلام اصلاح شود تا ما تنها کتاب‌ها و منابع درسی کشور را با چند آیه از قرآن و حدیث تزئین نکنیم. مسئول مرکز مطالعات مهدویت دانشگاه امام صادق(ع) اظهار کرد: فرهنگ هر جامعه زاینده افکار و آرا افراد آن جامعه است و تمدن هر جامعه نیز از این فرهنگ به وجود می‌آید پس چطور انتظار داریم وقتی که از ابزار فکری و مادی تفکر غربی استفاده می‌کنیم پیام‌ها و فرهنگ آن در جامعه ترویج نشود.

این فعال دانشگاهی فاصله گرفتن از الگوهای مناسب

تعریف دین

دین امری فطری و چراغی روشن در درون انسان است، شاید برخی از عوامل باعث کم‌شدن نور شوند ولی خاموشی آن امری غیر ممکن است؛ پس اگر دین را امری فطری بدانیم همه طالبش هستند و گریز از طلب امری متناقض است

است.

مسئول مرکز مطالعات مهدویت دانشگاه امام صادق(ع) اظهار کرد: با پایبندی به عقاید و احکام دین که تعبدی و عقلی است بحث ضعف در دین باوری در این مرحله که اجرایی است دچار مشکل می‌شود. وی با اشاره به صدر اسلام و گرایش جوانان به دین، گفت: فطرت بشر پاک است و ایده‌آل‌نگری از ویژگی‌های بارز جوانان است تا با نشاط درونی خویش به کشف حقیقت بپردازند پس گرایش آنان به سخنان و دعوت پیامبر بیش از سالمندان بوده که با خرافات حاضر به قبول این شریعت الهی نبودند.

آسیب‌شناسی دین باوری جوانان

برزویی در ادامه به بررسی عوامل کم‌رنگ شدن نقش دین در جامعه و جوانان پرداخت و گفت: برخی از

آسیب دین باوری جوانان

جوانان به اقتضای کنجکاویشان خواهان ارایه‌ی دلایل متقن و یقینی هستند اما بسیاری از مبلغان و مروجین با منطق و دلیل وارد بحث دینی نمی‌شوند که جوانان را قانع نمی‌کند

گروه اجتماعی: جوانان به اقتضای کنجکاویشان خواهان ارایه‌ی دلایل متقن و یقینی در حوزه دین و قرآن هستند اما بسیاری از مبلغان و مروجان با منطق و دلیل وارد بحث دینی نمی‌شوند و با شهودات و روایاتی که جوانان را قانع نمی‌کند به بحث با آنان می‌پردازند.

◆◆◆

«محمد رضا برزویی» مسئول مرکز دانشجویی مطالعات راهبردی مهدویت دانشگاه امام صادق(ع) در گفت‌وگو با خبرنگار قرآنی ایران (ایکنا) با بیان مطلب فوق به تبیین دین پرداخت و گفت: رسیدن انسان‌ها به کمال از جمله اهداف رسالت انبیای الهی است که همین تعالی فراروی انسان به عنوان اشرف مخلوقات در مقابل دیگر موجودات، مهم‌ترین دلیل نزول دین است.

وی افزود: با توجه به آیات قرآن، اسلام به عنوان کامل‌ترین دین، جامع‌ترین برنامه را با هدف رشد و تعالی در اختیار انسان‌ها قرار داده است، ادیان دیگر نیز مانند دین مسیح و یهود با در نظر گرفتن موقعیت‌های فرهنگی - قومی و با شیوه‌های مختلف به کمال انسان - که فصل مشترک تمام انبیا است - پرداخته‌اند.

برزویی، اطلاق واژه دین‌گریزی به جوانان را غلط دانست و تصریح کرد: دین امری فطری و چراغی روشن در درون انسان است، شاید برخی از عوامل باعث کم‌شدن نور شوند ولی خاموشی آن امری غیرممکن است، پس اگر دین را امری فطری بدانیم همه طالبش هستند و گریز از طلب امری متناقض

از جلسه‌های دینی است.

برزویی در ادامه به ارائه راه‌کارهایی برای ایجاد زمینه‌های استقبال جوانان از دین پرداخت و گفت: ما نباید جوانان را نهی کنیم بلکه باید به آن‌ها جایگزین معرفی کنیم تا مسایل دینی مورد توجه آن‌ها واقع شود و خودمان نیز دین و مخاطبان آن را خوب بشناسیم و دین را متناسب با نیاز واقعی آنان ارایه دهیم زیرا دین اسلام بهترین دستورالعمل‌ها را در مواجهه با موضوعات مختلف در اختیار بشر قرار داده است.

ارایه‌ی راه‌کار برای ارتقای سطح دینی جوانان

وی درباره‌ی تاثیر وجود الگوهای عملی در جذب جوانان به دین گفت: مبلغان دین باید اهل عمل باشند و با کارهای خود جوانان را به دین جذب کنند زیرا الگوهای عملی در بسیاری از موارد راهگشاست و پایبند نبودن مسئولان دینی به این اصل، باعث می‌شود پایه‌های دین سست شود.

مسئول مرکز دانشجویی مطالعات راهبردی مهدویت دانشگاه امام صادق (ع) برپایی جلسه‌های گفت‌وگو در مراکز علمی چون حوزه و دانشگاه و پاسخ‌گویی به شبهات دین با ادله متقن و استخراج مطالب علمی مربوط به آن حوزه را به عنوان یکی دیگر از راهکارهای عملی در جذب جوانان به دین خواند و در ادامه افزود: بسیاری از امامان جماعت مساجد افرادی هستند که سن شان بالاست و جوانان را به خوبی نمی‌شناسند و با رفتارها و دغدغه‌های جوانان امروز آشنا نیستند که این خود یکی از دلایل دوری جوانان از این محافل می‌شود که با حضور روحانیون آشنا به مسایل روز با اختلاف سنی کمتر با جوانان در مساجد امکان جذب جوانان و نوجوانان به محافل دینی بیشتر می‌شود.

وی در پایان برجسته‌کردن نقاط قوت دین و آشنا کردن جوانان با جذابیت‌های دین که فرهنگ غرب از آن بی‌نصیب است را راهی برای گسترش آن خواند و گفت: امروزه فرهنگ غرب، علوم غرب و دستاوردهای آن برای جوانان معیار شده‌است و در اندیشه آنان جدایی دین از سیاست عامل این توفیق است، پس همه ما به عنوان مسئول باید با برجسته‌کردن نقاط قوت دین و گسترش آن، گامی در کم‌رنگ کردن این ذهنیت برداریم.

«محمد رضا برزویی»:

برخی داعیه‌داران دین که شامل روحانیون و تولید کنندگان برنامه‌های مذهبی است دین واقعی را ارایه نمی‌دهند و تعریف آن‌ها از دین با خرافات آمیخته است و از اسلام ناب دور شده‌است زیرا هرکس با سلیقه و اطلاعات خویش به تبیین دین می‌پردازد

ارایه راهکار برای ارتقای دین‌باوری جوانان
مبلغان دین لازم است خود اهل عمل باشند و با کارهای خود جوانان را به دین جذب کنند زیرا الگوهای عملی در بسیاری از موارد راهگشاست و پایبند نبودن مسوولان دینی به این اصل باعث می‌شود پایه‌های دین سست شود

را از دیگر آفات دینداری جوانان دانست و گفت: در آیه ۲۱ سوره مبارکه احزاب آمده‌است: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ»؛ «رسول اکرم (ص) در همه زمینه‌ها و رفتارها الگو است» الگوسازی صحیح یکی از مهم‌ترین راهکارها برای خروج از این شرایط است ولی ما شاهد هستیم که رسانه‌های جمعی اعم از مکتوب، دیداری و شنیداری به ترویج و تبلیغ الگوهای کاذب می‌پردازند.

وی در ادامه با اشاره به یکی دیگر از آیات قرآن، افزود: خداوند در آیه ۶ سوره فصلت از قول پیامبر (ص) می‌فرماید: «أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ»؛ «من نیز بشری هم‌نوع شما هستم» عده‌ای دیگر نیز با افراط و تفریط در معرفی چهره واقعی پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) و گفتن نکاتی این چنین که او پیامبر بود و معصوم مانع الگوبرداری جوانان از سیره رفتاری و شخصیتی آن‌ها می‌شوند.

برزویی فاصله افتادن بین قول و عمل متولیان دینی را از دیگر عواملی دانست که جوانان جامعه را از دین دور می‌کند و تصریح کرد: در دین اسلام و با توجه به روایات منقول از امام علی (ع) بر یکسانی رفتار و کردار تأکید شده‌است اما امروزه بسیاری از داعیه‌داران دین فقط حرف می‌زنند و اهل عمل نیستند.

برزویی با اشاره به یکی دیگر از عوامل جذاب نبودن دین نزد جوانان گفت: مبلغان دینی در معرفی آداب و احکام دین با علوم روز و جامعه مدرن هماهنگ نیستند و مسئولان فرهنگی باید در اندیشه راه‌اندازی ادبیاتی نوین در تبلیغ دین باشند تا با استمداد از شیوه‌ها و امکانات جدید بتوان جوانان امروز را که از مدرن‌ترین ابزار ارتباط جمعی استفاده می‌کنند - قانع کرد و این در حالی است که عده‌ای از این مسئولان از فناوری و علوم روز اطلاع کافی ندارند.

وی تصریح کرد: دینداری ما شناسنامه‌ای است و با حضور در بسیاری از مناظره‌ها متوجه می‌شویم که مخالفان ما دین اسلام را بیش از ما می‌شناسند و ما تفکر را که در دینمان جایگاه رفیعی دارد فراموش کرده‌ایم.

این فعال دانشگاهی داستان‌گویی و روایت مباحث احساسی در منبرها را از دیگر عوامل دانش کم جوانان از دین اسلام عنوان و اظهار کرد: در یک تحلیل گفتمان از منبرها به این نتیجه می‌رسیم که داستان‌گویی و روایت مباحث احساسی باب شده و دوری از منابع دست اول -

که همان دستورات قرآن و روایت و حدیث است - از دیگر علل عدم استقبال جوانان

مدیر دفتر مطالعات و تحقیقات قرآنی
دانشگاه امام صادق (ع):

رسانه‌های خارجی به دین‌گریزی جوانان دامن می‌زنند

گروه اجتماعی: رسانه‌های خارجی به دنبال این هستند که دین را مطابق با مصالح خود با رنگ و لعاب تبلیغاتی ارائه دهند تا جوانان با قرار گرفتن در این فضا در باره مسایل دینی خویش منفعل عمل کنند که راه مبارزه ما با آن تمسک به دستورات قرآن و اجرایی کردن آنها است.

«فرزانه غفاری» مدیر دفتر مطالعات و تحقیقات قرآنی دانشگاه امام صادق (ع) در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با اعلام این مطلب گفت: گروه‌های حق‌گرا و باطل‌گرا از ابتدای تاریخ و قبل از آن وجود داشتند و ظهور و بروز آن‌ها در اثر انقلاب‌ها و تحولات سیاسی فرهنگی و دینی در طول تاریخ بافت و خیز زیادی همراه بوده است.

وی در پاسخ به پرسش خبرنگار ایکنا مبنی بر ارزیابی وی از میزان دین‌باوری جوانان در حال حاضر با وجود اعلام آسیمی مبنی بر ضعف مدیریت‌ها در حوزه دین، افزود: جوانان با توجه به ویژگی‌های بارز جوانی - که پویایی و نشاط از مهم‌ترین آن‌هاست - کنجکاوانه و پرسش‌گرانه به دین نگاه می‌کنند و این مسأله در برخی از موارد مثبت است و در مواردی نیز تبعات منفی دارد.

غفاری در ادامه با اشاره به پیروزی انقلاب اسلامی و نتایج موثر آن در ارتقای سطح دینی جامعه، تصریح کرد: پیروزی انقلاب اسلامی در دهه‌های اخیر تأثیر بسیار مثبتی در وسعت دید جامعه نسبت به مسایل دینی ایجاد کرده و نتیجه آن این است که جوانان نمی‌توانند دین را در قالب سنتی آن بپذیرند و نگاه آن‌ها به علوم دینی و قرآنی توسعه پیدا کرده و به صورت پرسش‌گرانه در پی کسب آن هستند.

مدیر دفتر مطالعات و تحقیقات قرآنی دانشگاه امام صادق (ع) اظهار کرد: ایجاد پرسش در اندیشه جوانان و تقویت روحیه پرسش‌گری بسیار مطلوب است و زمینه‌ی افزایش آگاهی آنان را در باره مسایل دینی فراهم می‌کند اما جوانان باید مراقب باشند که این کنجکاوی باعث نشود اعمال و احکام دین مورد تعرض قرار گیرد.

این استاد دانشگاه در ادامه گفت: این کنجکاوی تا زمانی که در مسیر رشد و کمال باشد و مقدمه تحقیق و پژوهش بیشتر را فراهم کند باید با استقبال مسئولان فرهنگی همراه باشد اما اگر این اتفاق منتهی به انحراف از دین شود و جوان پایبندی به دین را عامل تمام ضعف‌ها و کاستی‌هایش بداند خطرناک است.

غفاری افزود: شبکه‌های تلویزیونی خارجی به صورت برنامه‌ریزی شده در پی این هستند که دین را با توجه به مصالح خود با رنگ و لعاب تبلیغاتی به جامعه عرضه کنند تا جوانان با قرار گرفتن در این فضا در باره مسایل دینی خویش منفعل عمل کنند و آن‌ها بتوانند منافع خود را از این راه تأمین کنند.

وی در پاسخ به پرسش اینکنا که چه کسانی مسئول تولید این برنامه‌ها و عرضه‌ی آن‌ها هستند، افزود: مربیان آموزشی در مدارس، استادان دانشگاه‌ها و به ویژه خانواده‌ها نقش مهم و بی‌بدیلی در القای تفکر دینی و جهت دادن به آن، دارند که متأسفانه این مهم در مدارس، دانشگاه‌ها و خانواده‌ها با بی‌توجهی همراه است.

مدیر دفتر مطالعات و تحقیقات قرآنی دانشگاه امام صادق (ع) تصریح کرد: ذهن جوان خلاق و پویا است و تبیین جایگاه دین و ابعاد آن در جامعه با شیوه‌های نوین از مهم‌ترین وظایف متولیان فرهنگی کشور و مراکز تربیتی است تا در خارج از محیط خانه و با استفاده از کارشناسان زبده که متخصص امور دینی هستند پاسخگوی شبهات فکری جوانان باشند.

غفاری در ادامه به تشریح نقش تهاجم فرهنگی به عنوان یکی از عوامل موثر بر ضعف دین‌باوری در جوانان پرداخت و اظهار کرد: رسانه‌های بین‌المللی با حمایت و همکاری طراحان فکری به صورت شبانه‌روزی برنامه‌ریزی می‌کنند تا هویت تمام جوامع مقید به دین و آیین ملی و مذهبی را مسخ کنند و تخریب‌اندیشه جوانان با روابط نامشروع در راس برنامه‌های معاندان دین قرار دارد که مقابله با آن فعالیت همه‌جانبه دستگاه‌ها و نهادها در تقویت دین‌باوری جوانان در کشور را می‌طلبد.

وی افزود: در حال حاضر طراحان بین‌المللی فعال هستند و با شناخت نیاز جوانان با زبان روزگار می‌کنند و زدن یک شبکه قرآنی و سایت قرآنی نیاز آنان را از بین نمی‌برد و هم‌چنین پاسخ‌گوی شبکه‌های توسعه‌یافته برون مرزی - که در صدد کم‌رنگ کردن باور دینی جوانان هستند - نیست.

این پژوهشگر قرآنی، تربیت دین‌باوری به طور اساسی و پایه‌ای در کشور را مستلزم تجهیز بخش علوم دینی و

یک استاد دانشگاه:

مربیان آموزشی در مدارس، استادان دانشگاه‌ها و به ویژه خانواده‌ها نقش مهم و بی‌بدیلی در القای تفکر دینی و جهت دادن به آن، دارند که متأسفانه این مهم در مدارس، دانشگاه‌ها و خانواده‌ها با بی‌توجهی همراه است

فرهنگ و ارشاد اسلامی، بسیج و... متصل به هم نیستند و در برخی از موارد موازی هم کار می‌کنند. وی استفاده نکردن از متخصصان و کارشناسان مسایل دینی در پست‌های اجرایی، کم‌کاری کمیسیون قرآنی مجلس و ضعف بخش‌های فرهنگی فرهنگسراها با این همه امکانات دولتی را از دیگر عوامل ضعف در تولید برنامه‌های جذاب دینی عنوان کرد.

غفاری درباره ارزیابی فعالیت حوزه علمیه به عنوان مهم‌ترین مرکز تدوین اندیشه‌های دینی در جامعه گفت: من فکر می‌کنم فعالیت حوزه علمیه در حال حاضر بسیار مطلوب است و نتیجه مطالعات و تحقیقات آن‌ها در نشست‌ها و همایش‌های مختلف داخلی و خارجی قابل تأمل است و نتایج ثمر بخش آن در آینده بیشتر می‌شود.

مدیر دفتر مطالعات و تحقیقات قرآنی دانشگاه امام صادق (ع) دین‌گریزی کامل را تأکید نکرده و تصریح کرد: اعتقاد من این است که جوانان معاصر بسیار دین‌باور هستند و تفاوت آن‌ها با نسل‌های پیشین تفاوت در نحوه دین‌باوری، بینش‌ها و زاویه دیدشان است و این فاصله مویذ بی‌اطلاعی آن‌ها از مبانی دینی است نه عناد و فرار جوانان از احکام دین.

غفاری گفت: ظاهر افراد جامعه نسبت به دین بی‌تفاوت شده‌اند ولی اندیشه اکثر جوانان دین‌مدارانه است و به مسایل دینی مقید هستند و خصومتی با دین ندارند و استقبال از مد و برخی ظواهر امروزی توسط جوانان این اندیشه را پرورش داده که هویت دینی جوانان کم‌رنگ شده است که با تقویت و گسترش جذابیت‌های دینی این مشکل نیز رفع می‌شود.

این استاد دانشگاه در پایان با اشاره به گرایش جوانان به برخی از جریانات فکری تصریح کرد: شاید توجه جوانان به برخی از گرایش‌ها چون تصوف و غیره زیاد باشد اما خروجی‌ها و دوام و استمرار جوانان به این جریانات آنقدر اساسی و مهم نیست که مشکلی را در جامعه دیندار ما ایجاد کند.

نوع پیشرفته آن به صورت امروزی هستند که این مسأله جای تأمل دارد و همین نکته مهم‌ترین عامل برای فاصله آن‌ها با باورهای دینی است.

غفاری در ادامه قصور مدیریتی برخی از مسئولان فرهنگی کشور، تبلیغات کم و هماهنگ کار نکردن نهادهای دینی را از دیگر آسیب‌های ضعف دین‌باوری در جوانان دانست و گفت: متولیان و دستگاه‌های گسترش فرهنگ دینی در کشور مثل سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت

آسیب‌شناسی دین‌باوری جوانان

متأسفانه اغلب کسانی که عهده‌دار بخش‌های مدیریتی هستند در باره مسایل کلان دینی جامعه به صورت انفرادی تصمیم می‌گیرند و برنامه‌های خود را شورایی انجام نمی‌دهند

تقویت دین‌باوری در جوانان

جذب جوانان به مفاهیم دینی نیازمند نوآوری و خلاقیت است و استفاده از کارشناسان دینی و مدیران خلاق در بحث امور تربیتی از جمله عوامل تقویت دین‌باوری جوانان است

نوآوری در ارائه مطالب دینی دانست و گفت: در بخش علوم دینی چه در بخش مدیریتی و چه اجرایی با ضعف شدیدی روبرو هستیم البته این مطلب مبین نادیده گرفتن فعالیت‌های بخش فرهنگی در ترویج مسایل دینی نیست بلکه حاوی این مطلب است که برنامه‌های دینی ما محدود است و برگزاری سخنرانی و نشست در سطح دانشگاه‌ها و برپایی چند همایش جوابگوی این نیاز نیست و مسئولان باید در اندیشه برگزاری برنامه‌هایی با فراگیری بیشتر در سطح جامعه باشند.

وی در ادامه به بحث درباره نوآوری در ارائه مطالب دینی پرداخت و گفت: جذب جوانان به مفاهیم دینی نیازمند نوآوری و خلاقیت است که متأسفانه در حال حاضر در حوزه داخلی و چه در سطح بین‌المللی حرفی برای ارائه نداریم و استفاده نکردن از کارشناسان دینی و مدیران خلاق در بحث امور تربیتی از جمله عوامل آن است.

غفاری افزود: متأسفانه اغلب کسانی که عهده‌دار بخش‌های مدیریتی هستند درباره مسایل کلان دینی جامعه به صورت انفرادی تصمیم می‌گیرند و برنامه‌های خود را شورایی انجام نمی‌دهند و از همه مهم‌تر اینکه تا زمانی که از جوانان کارآمد برای برآورده کردن نیاز دینی آن‌ها استفاده نکنیم به نتیجه مطلوب نمی‌رسیم.

استاد دانشگاه امام صادق (ع) با انتقاد از جوانان و دغدغه‌های آنان در زمان معاصر اظهار کرد: البته نباید از این مسأله غافل بود که جوانان نیز عملکرد خوب و قابل دفاعی در حال حاضر نداشته‌اند و در یک مقایسه اجمالی روحیات آنان با جوانان زمان انقلاب و هشت سال دفاع مقدس به این نتیجه می‌رسیم که آنان نیز نسبت به مسایل مهم خویش و جامعه بی‌تفاوت شده‌اند و دوست ندارند در قید و بند باشند زیرا پابندی به تعبدات دینی آسان نیست و زود درگیر تبلیغات می‌شوند که آسیب‌شناسی آن امری مهم است که باید در اولویت برنامه‌های دولت و مسوولان فرهنگی باشد.

وی افزود: جوانان امروزی دین را به عنوان برنامه زندگی قبول ندارند و یا اگر هم قبول دارند طالب

گروه اجتماعی: جوانان ما در دین باوری و تدین مشکلی ندارند اما در حوزه فرهنگ‌سازی و باورسازی دینی با مشکل روبه‌رو هستند.

حجت‌الاسلام والمسلمین «صادق گلزاده» مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، یکی از کارشناسان عرصه دین و از صاحب‌نظران مسایل جوانان در گفت‌وگویی تفصیلی با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) در زمینه دلایل دین‌گریزی جوانان در عصر حاضر و چگونگی رفع آن از دیدگاه قرآن به این مطلب اشاره کرد که جوانان ما در دین باوری و تدین مشکلی ندارند اما در حوزه فرهنگ‌سازی و باورسازی دینی با مشکل روبه‌رو هستند.

وی در تعریف دین گفت: دین عبودیت و بندگی است و به این معناست که حجمی از بایدها و نبایدهای رب‌العالمین در ارتباط با تکالیف بشر تحقق پیدا کند؛ باورهای درونی انسان‌ها، خدا باوری، اعتقاد به پیامبری، ولایت و امامت، عدل الهی، معاد و... را در نگاهی به عنوان اصول دین یاد می‌کنند یعنی مسایلی که دین بر پایه آن شکل گرفته است.

وی اصل دین را همان تکلیف‌گرایی، انجام وظیفه، عبودیت و بندگی عنوان و تصریح کرد: در نگاه دیگر باور داشتن به این امور تکلیف اعتقادی است، تکالیف وظیفه‌ها و عملکردهای انسانی است که از آنها به عنوان فروع دین، اخلاقیات و ملاحظیات یاد می‌شود و از جمله آنها می‌توان به امر به معروف و نهی از منکر، تولی، تبری، روزه، حج و امثال اینها اشاره کرد.

گلزاده تصریح کرد: جوانان ما فطرت پاک و ظرفیت دین باور و دین محوری فوق‌العاده‌ای دارند دلیل این سخن هم حضور پرشور آنان در برنامه‌ها و مراسم مذهبی از جمله لیالی قدر، اعتکاف و دیگر مراسم معنوی است؛ این بدان معناست که جوانان دین‌گریز نیستند بلکه بسیاری از آنها دین‌مدار و معتقد به دین و اصول و فروع آن هستند. وی تأکید کرد: تدین را نمی‌توان از ظاهر و عملکرد کسی تشخیص داد، به طور مثال نمی‌توان به کسی که به ظاهر عملکردی در حوزه دین نداشت یا عملکرد ضعیف داشت انگ بی دینی و دین‌گریزی زد بلکه ظهور و ابراز دین‌مداری در واقع در وجنات و رفتار و کردار افراد جلوه‌ای از تدین است.

مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم در ادامه گفت: اصولاً جوانان ما در یک شرایط زمانی و با مجموعه‌ای از اطلاعات جانبی قرار گرفته‌اند که به دانستنی‌های زیادی نیاز دارند و در واقع در این دانستن‌ها می‌خواهند پاسخ پرسش‌ها و شبهه‌هایشان را بشنوند البته باید بر این نکته تأکید داشت که ذائقه نسل جوان امروز خلاصه‌پسند است و اصولاً از اطاله و تفصیل پرهیز دارد.

وی افزود: جوانان در فضای در خورشان خودشان نیاز به افزایش معلومات دینی دارند و در واقع آنها دین باور هستند ولی می‌خواهند بیشتر از دین، فلسفه مسائل و دلایل احکام آن را بدانند یعنی به دنبال آن هستند که به شیوه منطقی دین‌شناس و دین‌مدار شوند و می‌خواهند دین را از راه استدلال بشناسند؛ این در حالی است که این مهم با ذائقه کم‌صبری و خلاصه‌پسندی تناقض دارد زیرا پذیرش استدلال مستلزم زمان است بنابراین درک و پذیرش مفاهیم دینی در جوانان با مشکل روبه‌رو می‌شود.

وی برپایی مراکز و مؤسسه‌های پاسخگو به شبهات و سؤال‌های دینی و قرآنی به ویژه در میان جوانان را در راستای آسیب‌شناسی مقوله دین‌گریزی و کمک به رفع این معضل گام مهمی عنوان و تصریح کرد: ستاد پاسخ‌گویی به مسائل مستحدثه دفتر تبلیغات اسلامی یکی از این مراکز است که با همکاری شورای عالی انقلاب فرهنگی و ستاد پاسخ‌گویی به مسائل دینی فعالیت می‌کند.

این کارشناس حوزه دین افزود: ستاد پاسخ‌گویی به مسائل دینی نیز در آستانه

مدیرکل امور بین‌الملل دفتر

تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم:

جوانان به

باورسازی دینی

نیاز دارند

راه‌اندازی عظیم‌ترین مرکز ملی پاسخگویی به شبهات دینی است که در حال حاضر با ۵۰ خط تلفن با حضور جمعی از فضلا و کارشناسان و مشاوران در حال پاسخ‌گویی به شبهات دینی و قرآنی هستند و روزانه بیش از ۱۵ هزار تماس تلفنی با این مرکز برقرار می‌شود که این نشان می‌دهد هر جا نسل جوان احساس کند که می‌تواند جواب سؤال خود را پیدا کند به آنجا مراجعه می‌کند.

وی ضعف عملکرد رسانه‌ای را یکی دیگر از علل تضعیف تدین در جوانان برشمرد و تأکید کرد: اگر برنامه‌های رسانه‌ای که با ذائقه جوان هم‌راه است با محتوای دینی همراه شود می‌بینیم که حجم وسیعی از مخاطبان را با خود به همراه دارد به ویژه اینکه این برنامه‌ها در قالب ادبیات ویژه هر قشر و گروه سنی ارائه شود.

گلزاده یادآوری کرد: ما باید سعی کنیم بیان معارف دینی را برای نسل جوان، کودک و نوجوان جذاب‌تر کنیم و تفاوت شرایط زمانی و امکانات زندگی را باید در این میان مورد توجه قرار دهیم و جوان امروز را به راحتی با جوان پیش از انقلاب مقایسه نکنیم.

وی تصریح کرد: تهاجم فناوری اطلاعات و امواج مختلف رسانه‌ای و اینترنت و ماهواره از جمله عواملی است که به نحوی می‌توان رقیب دین باوری در جوانان به شمار آوریم زیرا در بسیاری از موارد مانع از شرکت جوانان در مساجد و مجالس دینی می‌شوند.

این کارشناس دینی یادآوری کرد: در برنامه‌های فرهنگی کشور باید تعادلی میان مجموعه فعالیت‌ها به وجود آید و از شعار پرهیزیم. از طرفی دیگر یکی از منفی‌بافی‌ها و توطئه‌های دشمنان در راستای ناتوی فرهنگی این است که نسل جوان را با فضاهای مکانی، زمانی و محتوای معارف

دینی که در جامعه مطرح می‌شود، بدبین می‌کنند و اعتماد جوانان را نسبت به این فضاها کاهش می‌دهند که از جمله آنها می‌توان به شیوع بحث کلیشه‌ای بودن مطالب دینی اشاره کرد، یعنی این شبهه را در جوانان ایجاد می‌کنند که دین و محتوای آن کلیشه‌ای شده و پاسخگویی نیازها نیست.

وی افزود: البته بعضی‌ها در تبیین مسائل دینی دچار کج‌سلیفگی شده‌اند و این روند باید اصلاح و اصول دینی با ادبیات خاص هر قشر ارائه شود.

گلزاده تعلیم و تربیت را فرآیند و سیری هماهنگ عنوان و تصریح کرد: در یک نگاه برخی‌ها دین را به معنای گوشه‌گیری و دوری از لذایذ زندگی دنیا معنا می‌کنند و بعضی

مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی:

برای اینکه جامعه دینی و مطلوب جوان‌پسند تحقق پیدا کند نیازمند انسجام، همراهی، همکاری و یکدست بودن مجموعه عوامل و نهادهایی است که به ویژه در حوزه فرهنگ‌سازی دخیل هستند

اجتماع به شمار می‌آید.

وی یادآوری کرد: حجاب در نگاه مدنی نیز تکلیف اجتماعی است و اگر کسی از این مسئله تخطی کرد متخلف است اما این تخلف به معنای خروج از دین نمی‌تواند معنا شود البته می‌تواند ناشی از آن باشد.

گلزاده همچنین گفت: بیشتر جوانان ما دین‌گریز نیستند بلکه باید آسیب‌شناسی کنیم که این رفتارها ناشی از چیست؟ در نظر نگرفتن شرایط زمانی و مقایسه جوان با شرایط گذشته یکی از عوامل مؤثر در این نگاه است و در فضای کنونی با وجود اینترنت و نرم‌افزارهای مختلف و... جوان در تلاطم روحی است و برای پذیرش دین در آن باید از شرایط ویژه و روش‌های جدیدی استفاده کرد.

واکسینه باطنی و درونی نسل جوان

مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی تأکید کرد: در چنین شرایطی یکی از مهم‌ترین راهکارها، واکسینه باطنی و درونی نسل جوان است که از طریق باورسازی و فرهنگ‌سازی در حوزه دین میسر می‌شود.

وی افزود: ما باید به همه سؤال‌های جوانان و شبهات آنها در حوزه دین و قرآن با صبر و شکیبایی و در عین حال متناسب با ادبیات آنها و شرایط زمانه پاسخ دهیم.

گلزاده تصریح کرد: البته من دین‌گریزی را نفی نمی‌کنم بلکه از آن به عنوان عدم تقید به برخی تکالیف دینی معنی می‌کنم و معتقد هستم که این مشکل با تقویت باورهای دینی در نسل جوان قابل حل است.

وی در پاسخ به خبرنگار ایکننا مبنی بر تناسب و ارتباط دین‌گریزی و تنوع دین‌ورزی گفت: مکاتب و نحله‌های انحرافی را نمی‌توان جزء دین به حساب آورد بنابراین تنوع در دین‌ورزی در این مقوله منتفی است البته برخی‌ها می‌خواهند این انحرافات را در قالب تنوع دین‌ورزی بگنجانند که همانا خطری جدی در حوزه دین است.

گلزاده با اشاره به درجات مختلف دین‌مداری یادآوری کرد: دین‌مداری درجات مختلفی دارد و با توجه به این مراتب نباید افرادی با درجه پایین‌تر را متهم به دین‌گریزی کنند.

تحقق جامعه ایمانی پس از چشم‌انداز بیست‌ساله

این کارشناس حوزه دین با اشاره به سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور گفت: جامعه ایران در افق این چشم‌انداز، جامعه ایمانی فوق‌العاده‌ای دیده می‌شود که تحقق این جامعه آرمانی با باورسازی دینی میسر است و هدف‌ها در این مسیر باید معین شود.

گلزاده افزود: البته گاهی اوقات جوانان اهداف دیگری غیر از گناه‌دارند و یا به عبارتی دیگر آلت دست دیگران قرار می‌گیرند و این مهم نباید از دید مسئولان امور فرهنگی و دینی دور بماند.

وی تأکید کرد: پس مسئله اصلی، فهم غلط دین است و برای رفع آن به باورافزایی، باورسازی و فرهنگ‌سازی نیاز داریم که باید مطابق با ذائقه و حال و هوای جوان، شرایط اجتماعی برای آنها تعریف و تبیین شود یعنی آموزش و تبیین مفاهیم دینی باید با ادبیات هر قشری صورت گیرد و به اقتضای آن سنین باید انجام شود.

وی درباره استنادهای قرآنی این مسئله گفت: آنچه از احکام و اصول دینی در جامعه مطرح می‌شود برگرفته از سنت (قول، فعل و تقریر) است که مکمل قرآن و به نوعی برگرفته از آن است؛ در قرآن اصول بیان شده و جزئیات آن در روایات و احادیث و سنت آمده است. مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی در پایان یادآوری کرد: تنها ممانعت از فعالیت نحله‌های انحرافی در باورسازی جوانان کارساز نیست

بلکه باید با اقتضای اجتماعی با

این مسئله برخورد و آن را

ریشه‌یابی کرد.

دیگر زندگی دنیا را به معنای لابی‌گری می‌دانند که از جمله مهم‌ترین جلوه‌های آن می‌توان به انحرافات جنسی اشاره کرد.

مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی گفت: اسلام برای همه مراحل زندگی دستوراتی دارد اما زمانی می‌توانیم از اسلام توقع تربیت نسل داشته باشیم که این فرآیند تربیتی و تعلیمی به صورت کامل و با هماهنگی خانواده، حوزه علمیه، نظام آموزشی، اجتماع و... اتفاق بیفتد.

وی افزود: برای اینکه جامعه دینی و مطلوب جوان پسند تحقق یابد نیازمند انسجام، همراهی، همکاری و یکدست بودن مجموعه عوامل و نهادهایی است که به ویژه در حوزه فرهنگ‌سازی دخیل هستند.

گلزاده تأکید کرد: من معتقد هستم که توسعه در هر کشوری باید در سطح جامع، کامل و همه‌جانبه صورت گیرد نه اینکه یک بخش به توسعه زیادی دست یابد و بخش‌های دیگر همچون فرهنگ مورد اجحاف واقع شود بنابراین مجموعه نظام باید برای تحقق این مهم دست به دست هم دهند تا توسعه‌ای دین‌محور در همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و... ایجاد شود.

وی همچنین گفت: دین در حوزه‌های علمیه به روش‌های مختلف تبیین و به جامعه القا می‌شود اما خدای ناکرده اگر نفی آن در محیط‌های آموزشی اتفاق بیفتد در واقع زحمات یکدیگر را خنثی می‌کنند.

گلزاده تأکید کرد: برخی‌ها تنگ‌نظرانه جوان را دین‌گریز معنا می‌کنند در حالی که واژه دین‌گریز را به معنای فرار از دین در میان جوانان نداریم، بلکه گاهی تخلفات ناشی از عدم تبیین مفاهیم دینی و در نتیجه فرار از تکلیف دینی اتفاق می‌افتد که معنایش گریز از دین نیست بلکه معنایش این است که جوان در

این مورد نیاز به تبیین مسئله دارد نه تدین، تا معنای گرویدن به دین یا عمل به اصول دینی برایش حاصل شود.

وی تصریح کرد: بسیاری دین‌گریزی جوانان را بر اساس ظواهر تعریف می‌کنند در حالی که با توجه به اصل دین، دین‌گریزی نداریم بلکه تفاوت در دین‌باوری و تقید آن‌ها است.

این کارشناس حوزه دین افزود: گریز از دین امری نظری و باوری است همانطوری که برخی از ظواهر مثل حجاب از ضروریات دینی و تکلیف اجتماعی است که در قانون اساسی هم آمده و تکلیفی دینی و اجتماعی است و تخلف از آن تخلف در عرصه دین و

تقویت دین‌باوری جوانان مستلزم معرفی مصداق‌های قرآنی است

گروه اجتماعی: یکی از مشکلات اصلی و محوری در دین‌باوری جوانان عدم شناخت مصداق‌های قرآنی جامعه است که معرفی این مصداق‌ها، آموزه‌های دینی و قرآنی را برای آنها ملموس‌تر می‌کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین «ابوالفتح دعوتی» کارشناس قرآنی در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب تصریح کرد: واژه دین‌گریزی را نمی‌توان برای جوانان به کار ببریم چرا که جوانان ما در حال حاضر از هر عصری دین‌باورتر هستند اما مشکل در ضعف دین‌باوری و تدین و تقید، آشنا نبودن آنها با مصداق‌های قرآنی و تطبیق آن با شرایط اجتماعی و زمانی است.

وی در ادامه از حجاب، اجرای عدالت و ...

به‌عنوان نمونه‌هایی از این مصداق‌ها نام برد و افزود: زمانی که ما شناخت درستی از تعبیر قرآنی نداشته باشیم میان شعار و عملمان شکاف عمیقی ایجاد می‌شود که به راحتی قابل ترمیم نیست.

این کارشناس حوزه دین در ادامه گفت: این شناخت ناقص حتی در میان مسئولان باعث ایجاد نوعی دوگانگی رفتاری (تفاوت در شعار و عمل) شده است. بنابراین شاید بتوان گفت که یکی از راه‌کارهای اساسی در رفع این نقیصه تاسی به آموزه‌های قرآنی

یک پژوهشگر قرآنی:
من اطلاع چندانی از نحوه آموزش مفاهیم دینی در مدارس ندارم اما آنچه واضح است کتب آموزشی در بعد عقیدتی سرشار از مکررات است و مطابق با شرایط زمانی حرف تازه و نوینی ندارد

منطبق با شرایط زمان باشد. وی درباره ارزیابی نقش تبلیغی حوزه‌های علمیه در تقویت دین‌باوری جوانان در پاسخ به خبرنگار ایکنا تأکید کرد: البته حوزه علمیه گام‌های مؤثری در این راه برداشته است که شاهد اثرات آن در جامعه هستیم اما این فعالیت‌ها متناسب با نیازهای جوانان و شرایط زمانی جامعه پیش نرفته و نیازمند آسیب‌شناسی است.

دعوتی در ادامه به راه‌کار ارتقای نقش حوزه‌های علمیه در این عرصه پرداخت و گفت: در این عرصه نیازمند فعالیت‌ها و برنامه‌های کمی و کیفی هستیم که تأکید بیشتر من بر روی بعد کیفیت در قالب دخالت عقلانیت و اندیشه در برنامه‌ریزی‌های دینی و مذهبی ویژه جوانان است که این مهم با استفاده از نظرات کارشناسان و متخصصان عرصه دین و جامعه

میسراست.

این پژوهشگر دینی در ادامه با ارزیابی نظام آموزشی کشور گفت: من اطلاع چندانی از نحوه آموزش مفاهیم دینی در مدارس ندارم اما آنچه واضح است کتب آموزشی در بعد عقیدتی سرشار از مکررات است و مطابق با شرایط زمانی حرف تازه و نوینی ندارد.

وی این مساله را در عدم جذب جوانان به مسائل دینی مؤثر دانست و یادآوری کرد: کتب‌های آموزشی در حال حاضر پاسخگوی نیازهای عقیدتی جوانان و مطابق با شرایط زمانی و مکانی نیست که البته این مشکل در بخشی از کتب آموزشی حوزه‌های علمیه نیز مشاهده می‌شود.

دعوتی در تعریف دین گفت: در قرآن کریم دین به معنای قانون و قانون‌گرایی و گرایش به قانون فطرت به کار رفته است و در نهایت دین آن نیرو و گرایش باطنی است که انسان را به سوی هدفی به حرکت در می‌آورد و به گفتار و کردار آدمیان جهت و هدف می‌دهد.

وی افزود: از دیدگاه قرآن کریم انسان‌ها به دو گونه دین‌گرایش دارند که یکی از آنها بر اساس فطرت اصیل آدمی است و همان دین انبیا از حضرت نوح تا پیامبر آخرالزمان است که در نهایت به معنای تسلیم در برابر اوامر پروردگار است که باور به پروردگار خود یک امر فطری است.

دعوتی تصریح کرد: در این مورد خداوند در قرآن درباره این دین اصیل و برگرفته از فطرت خدادادی و مطابق با سیر و سلوک آسمان و زمین که با دین اسلام به معنای تسلیم در برابر اراده و قانون پروردگار است می‌فرماید: «فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَرِيمُ وَلَكِنَّا أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ»؛ «پس روی خود را با گرایش تمام به حق به سوی این دین کن با همان سرشتی که خدا مردم را بر آن سرشته است آفرینش خدای تغییرپذیر نیست این است همان دین پایدار ولی بیشتر مردم نمی‌دانند.» (سوره روم / آیه ۳۰)

وی افزود: در این معنی همه ادیان الهی مشترک‌اند، همه برخاسته از فطرت الهی هستند که امر به نیکی‌ها و دوری از بدی‌ها و ایمان به خدا و خوب و بد و خیر و شر و ایمان به روز جزا و یوم‌الدين از ارکان این دین فطری مشترک بین همه فطرت‌ها است.

تفاوت دین و شریعت

دعوتی بر تفاوت دین و شریعت تأکید کرد: درباره شریعت باید گفت شریعت یک تاکتیک عملی است برای رسیدن به اهداف آن دین فطری و آیین الهی که این شریعت‌ها و راه‌ها به مقتضای زمان متفاوت است؛

شریعت حضرت نوح در سطح همان قوم ابتدایی بوده است و شریعت حضرت ابراهیم یک نگاه جهانی تر داشته است، شریعت حضرت موسی و حضرت عیسی، نظر به تربیت یک قوم معین و مظلوم دارد که در جهان مشرکان و بت پرستان شکل گرفته و محاصره شده است و کاملاً یک شریعت قومی و طائفه‌ای است و نظری به دیگر طوائف ندارد و در واقع شریعت درون‌گرا است.

این کارشناس قرآنی افزود: اما شریعت اسلام که نظر به امت واحده دارد، از محدوده یک قوم و قبیله و یک زمان و منطقه خارج شده و شریعتی است که برای همه اهل جهان در شکلی جهانی و براساس یک دیانت جهانی است.

وی یادآوری کرد: بنابراین دین، اصل اندیشه و گرایش به قانون و سنت الهی است و شریعت بیان و ارائه راه‌های مختلف در عصرهای مختلف برای رسیدن به همان هدف است؛ «لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُبَازِغُ عَنْكَ

فِي الْأُمَمِ وَأَدْخِلْنَا إِلَى رِبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ»؛ «برای هر امتی مناسکی قرار دادیم که آنها بدان عمل می‌کنند پس نباید در این امر با تو به ستیزه برخیزند به راه پروردگارت دعوت کن زیرا تو بر راهی راست قرار داری.»

یک کارشناس حوزه دین:

شناخت ناقص از قرآن و مصداق‌های آن حتی در میان مسئولان باعث ایجاد نوعی دوگانگی رفتاری (تفاوت در شعار و عمل) شده است بنابراین شاید بتوان گفت که یکی از راهکارهای اساسی در رفع این نقیصه تأسی به آموزه‌های قرآنی منطبق با شرایط زمانی باشد

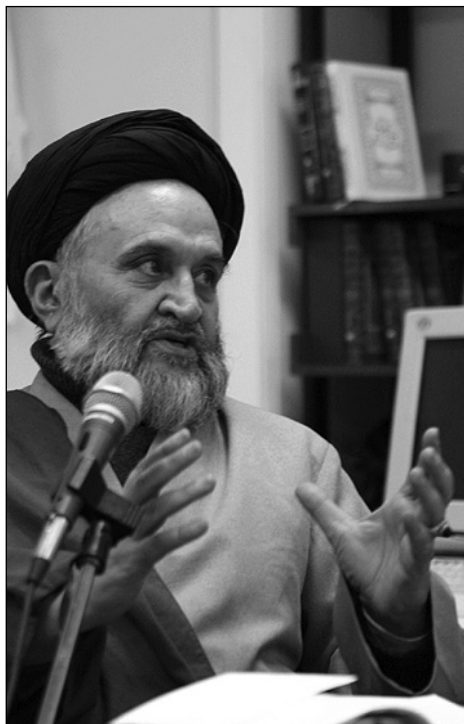
دعوتی تصریح کرد: در برابر این دین الهی که قرآن به آن «دین‌الله» می‌گوید و می‌فرماید: «وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا»؛ «و ببینی که مردم دسته‌دسته در دین خدا آیدند.» دین سلاطین وجود دارد که از آن به «دین‌الملک» تعبیر شده است.

دین‌گریزی جوانان از نگاه یک پژوهشگر قرآنی

وی در پاسخ به خبرنگار ایکنامینی بر صحت کاربرد واژه دین‌گریزی جوانان با توجه به تعریف از دین گفت: واژه دین‌گریزی و دین‌ستیزی که امروزه در جامعه رواج یافته کلماتی وارداتی، تحمیلی و القایی است و از بی‌توجهی، نادانی و ناآگاهی دشمنان دین سرچشمه گرفته است. این کارشناس قرآنی با اشاره به سیر پیروزی انقلاب اسلامی و نقش آن در تقویت دین‌باوری در جامعه گفت: اینکه چه عاملی باعث شده که بعد از این همه تحول و گسترش دایره انقلاب و ایجاد شکاف‌های عمیق در بدنه کفر و استکبار جهانی، گروهی با طرح دین‌گریزی جوانان سبب سوء استفاده دشمنان می‌شوند، نیاز به آسیب‌شناسی دارد.

این کارشناس قرآنی یادآوری کرد: امروز نسل جوان ما از لحاظ دین‌باوری کمتر از سایر دوران‌ها نیستند چه بسا دین‌باورتر باشند؛ البته رواج اندیشه‌ها و انتظاراتی از قبیل دین‌گریزی جوانان سابقه تاریخی دارد و با این وجود معتقد هستیم که ما از لحاظ دین‌باوری در بهترین اعصار قرار داریم. وی افزود: در حال حاضر استقبالی که

از آموزه‌های دینی و قرآنی در جامعه ما صورت می‌گیرد بسیار بیشتر و بهتر از گذشته است و یقیناً می‌توان گفت که تا به امروز اسلام با چنین استقبالی از سوی مردم رو به رو نشده است. این پژوهشگر دینی در پایان به راهکارهای مؤثر در تقویت دین‌باوری جوانان اشاره و یادآوری کرد: مسئولان اجرایی در بعد فرهنگی و عقیدتی باید توجه داشته باشند که در برخوردهای خود میان غافلان از آموزه‌های دین و معاندان و مجرمان تفاوت قائل شوند و همه را با یک نگاه ننگرند؛ البته شرایط زمانی رانیز در

یک پژوهشگر قرآنی:

اینکه چه عاملی باعث شده که بعد از این همه تحول و گسترش دایره انقلاب و ایجاد شکاف‌های عمیق در بدنه کفر و استکبار جهانی، گروهی با طرح دین‌گریزی جوانان سبب سوء استفاده دشمنان می‌شوند، نیاز به آسیب‌شناسی دارد

برنامه‌ریزی‌های ویژه جوانان در نظر بگیرند تا موجب دلزدگی جوانان از دین نشوند.

حجت الاسلام «آخوندزاده»: کم‌تجربگی برخی مبلغان نفوذشبهه دین‌گریزی را موجب شده است

گروه اجتماعی: وجود برخی مشکلات تبلیغی ناشی از عدم شناخت و تجربه کافی برخی از مبلغان دینی باعث شده که جوانان به دوری از دین و یا به تعبیری دیگر شبهه دین‌گریزی دچار شوند.

حجت الاسلام والمسلمین «رضا آخوندزاده» معاون فرهنگی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه آزاد قم در گفت‌وگو با خبرنگار اجتماعی خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب در تعریف دین گفت: دین بهترین، کوتاه‌ترین و ساده‌ترین روش برای زندگی سعادتمند بشری است لذا اگر به زندگی‌های دیگران مراجعه کنیم می‌بینیم که افرادی که دین مدار هستند از آسایش بیشتری در زندگی برخوردارند.

وی با اشاره به آیه ۱۲۴ سوره مبارکه «طه» مبنی بر «وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى»؛ و هر کس از یاد من دل بگرداند در حقیقت زندگی تنگ [و سختی] خواهد داشت و روز رستاخیز او را نابینا محسوس می‌کنیم» تصریح کرد: قرآن می‌فرماید افرادی که بر مدار دین قرار نمی‌گیرند به سختی گرفتار می‌شوند که این سختی هم می‌تواند در قالب نداری و فقر باشد و هم به دارایی و سخت زندگی کردن. لذا اعتقاد بر این است که دین برای تسهیل در امور زندگی مردم آمده است و خارج از این بحث نیز ثابت شده که مردمی که به دین پای بند هستند زندگی موفق‌تری دارند. آخوندزاده با توجه به این تعریف از دین، درباره کاربرد واژه دین‌گریزی برای جوانان به خبرنگار ایکنا گفت: جوان‌ها اصول دینی را قبول دارند بنابراین نمی‌توان گفت که آنها دین‌گریز هستند اما اگر بخواهیم به معیارهایی که باعث می‌شود که یک جوان دین‌دار و پایدین‌گریز شود بپردازیم به این نقطه می‌رسیم که روش‌ها و قالب‌های ارائه دین برای جوان قابل پسند نیست و دواکنگی رفتار و عمل برخی از

مسئولان، والدین و کارشناسان فرهنگی و دینی که به نام دین تمام می‌شود نیز مزید بر علت می‌شود.

وی افزود: روش ارائه دین مهم است زمانی ممکن است که از سختی‌های دین و به باور برخی‌ها محدودیت‌های دین وارد شویم و به نحوی آنها را بیان کنیم که جوان پسند نیست که در این مورد به نتیجه‌ای هم نمی‌رسیم چرا که زبان دین زبان نرم و لطیفی است و باید از این دریچه وارد شد.

آخوندزاده تصریح کرد: غالب آموزه‌های دینی درباره شخصیت مردمی و اجتماعی افراد دور می‌زند که یکی از آن‌ها بحث قصاص است؛ و اگر قرار باشد کسی خلافی مرتکب شود و هیچکس به آن چیزی نگوید و کاری نداشته باشد، خلافکاران دیگر نیز به تاسی از آن دست به کار خلاف می‌زنند. این کارشناس فرهنگی افزود: لذا چیزهایی که به نوعی توسط برخی‌ها خشونت نامیده می‌شود در عمق وجود نوعی رأفت اسلامی و در راستای خیر و صلاح جامعه بشری است. وی در پاسخ به خبرنگار ایکنا مبنی بر ارائه راهکاری برای تبیین دین در قالب بهتر و جوان‌پسندتر دین‌گریزی گفت: بحث تبلیغ بسیار گسترده و پیچیده است و در این بحث روش‌های تبلیغی بسیار مهم است و اولین کاری که باید در بحث تبلیغ انجام دهیم شناخت مخاطب است که متأسفانه ما در این زمینه خیلی موفق عمل نکردیم.

آخوندزاده یادآوری کرد: به‌طور مثال مبلغی به دانشگاه و میان دانشجویان اعزام می‌شود که اصلاً روحیه دانشگاهی ندارند و حوصله‌اش نسبت به دانشجویی خاصی کم است البته باید بگویم که متأسفانه متولی امور دینی در کشور هم مرجع واحدی نیست و حوزه علمیه، دفتر تبلیغات اسلامی، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و... همه در این حوزه متولی هستند. وی در پاسخ به خبرنگار ایکنا مبنی بر ارائه راهکار برای رفع

مشکل تبلیغی در حوزه‌های علمیه گفت: راهکار پیشنهادی من این است که باید در انتخاب مبلغان در بعد روابط عمومی قوی و کیفیت آموزشی بیشتر دقت کرد و معیار فعالیت در عرصه تبلیغی را حضور اجباری در کلاس‌های آموزشی عنوان کرد.

معاون فرهنگی نهاد رهبری در دانشگاه آزاد قم افزود: راهکار دیگر در نظر گرفتن نیاز جامعه است یعنی اگر بخواهیم در بعد تبلیغی در کشور خودمان کار کنیم باید تقسیم مناسب و عادلانه از بعد فراوانی مبلغ داشته باشیم یعنی هر مبلغی را بر طبق برنامه‌ریزی به مناطق مختلف اعزام کنند اما متأسفانه در حال حاضر این توزیع بر اساس روش‌های سنتی در حال انجام است به نحوی که مناطق محروم و مرزی از حضور مبلغ بی‌بهره می‌مانند و یا از کمترین امکانات تبلیغی بهره می‌برند. وی تأکید کرد: وقتی ما نتوانیم پراکندگی مبلغان را به صورت منسجم و دقیق انجام دهیم طبیعتاً با اصل تبلیغ فاصله می‌گیریم. آخوندزاده درباره عملکرد نظام آموزشی در احیای هویت دینی جوان به خبرنگار ایکنا گفت: نظام آموزشی فعلی در کشور پاسخگوی نیازهای دینی جوانان و نوجوانان نیست و حتی اصول و مبانی ارائه شده در دروس دینی و معارف متناسب با نیازهای جوانان و مخاطبان نیست. وی افزود: مقام معظم رهبری نیز بر این تأکید کردند که ما باید ببینیم که از نظام آموزشی خود چه می‌خواهیم و بر اساس آن برنامه‌ریزی کنیم لذا آنچه که مورد نظر است در حال حاضر در نظام آموزشی کشور اتفاق نمی‌افتد؛ در دانشگاه‌ها نیز از این حیث به نوعی دین‌گریزی در حال اتفاق است.

این کارشناس فرهنگی تصریح کرد: البته شاید بهتر باشد به جای دین‌گریزی برداشت غلط از دین را عنوان کنیم؛ دین‌گریزی یعنی جوان از دین فرار می‌کند در حالی که چنین نیست چرا که بسیاری از جوانان ما مقید به

آموزه‌های دینی هستند و آنهایی هم که مفید نیستند در واقع آشنا به این معارف نیستند. وی تصریح کرد: بعضی اوقات مشکلات تبلیغی باعث می‌شود که به نوعی دوری از دین به وجود آید و شاید بتوان گفت شبهه دین‌گریزی مطرح می‌شود و جوان چون اطلاعاتش نسبت به دین ضعیف است به همین چند مبحثی که در محیط آموزشی ارائه می‌شود، بسنده می‌کند و شناخت ناقصی از دین به دست می‌آورد.

آخوندزاده در ادامه درباره تأثیر دوگانگی رفتار والدین، مسئولان و کارشناسان دینی بر دین‌باوری جوانان به خبرنگار ایکنا گفت: این بزرگ‌ترین آفت برای دین‌باوری جوانان است، در واقع دوگانگی و تناقض در رفتار و عمل مسئولان، کارشناسان و متولیان فرهنگی مخرب‌ترین عامل در دین‌زدگی جوانان است. آخوندزاده در پاسخ به این پرسش که «اگر شما در جایگاه مدیریت اجرایی در حوزه فرهنگی قرار بگیرید چه راهکاری برای ارتقای دین‌باوری در جوانان می‌اندیشید؟» گفت: پیشنهاد من این است که باید در زمینه‌های اقتصادی و معیشتی جوانان نیز تدابیری ببندیم به نحوی که زمینه زندگی مقدماتی را برای جوانان فراهم کنیم چراکه مشکلات اقتصادی، معیشتی، ازدواج، بیکاری و... باعث می‌شود تا جوان تمایل آنچنانی نسبت به آموزه‌های دینی نشان ندهند لذا یکی از کارهایی که مسئولان فرهنگی باید انجام دهند ایجاد زمینه زندگی با حداقل امکانات رفاهی برای جوانان است.

وی تصریح کرد: ارتباط بین جوان و کارشناس و مشاور دینی نیز بسیار مؤثر است که باید به صورت سهل‌الوصول باشد تا جوان پرسش‌های خود را مطرح کند؛ در زمینه

پاسخگویی به سؤال‌های شرعی زمینه آنچنانی وجود ندارد و مردم نیز سؤال‌های زیادی دارند، پس باید نگاه مردم را نسبت به دین روشن‌تر و زمینه‌ای را فراهم کنیم که آنها احساس نکنند که مسیر سختی را در پیش دارند. معاون فرهنگی نهاد رهبری در دانشگاه آزاد قم افزود: نکته دیگر اینکه دین را آنطور که هست تبلیغ کنیم و فلسفه مسائلی که در حوزه دینی سؤال برانگیز است برای آنها تفسیر و تشریح کنیم.

وی درباره متولی انجام این امور به خبرنگار ایکنا گفت: متولی انجام این امور حوزه‌های علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، دفتر تبلیغات اسلامی، دانشگاه‌های کشور و... هستند. فعالیت معاونت فرهنگی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه آزاد قم پرسش دیگری بود که خبرنگار ایکنا خطاب به آخوندزاده پرسید و وی در پاسخ گفت: ما در زمینه بودجه بسیار محدودیت داریم اما با همین بودجه اندک نیز فعالیت‌های زیادی در راستای تقویت و ارتقای دین‌باوری جوانان انجام داده‌ایم که از جمله آنها می‌توان به برپایی مجالس انس در خوابگاه‌های دانشجویی با فضای آزاد از بعد محتوایی و موضوعی، اردوهای متعدد علمی و فرهنگی، ارتباط مکاتبه‌ای با دانشجویان، برگزاری مسابقات مختلف فرهنگی و... اشاره کرد.

وی درباره راهکارهای قرآنی مقابله با دین‌گریزی جوانان یادآوری کرد: جامع‌ترین راهکار برای دست‌یابی به این منظور تأسی به قرآن است البته وقتی کسی از قرآن حرف می‌زند باید خودش شناخت درستی از آن داشته باشد.

مقاومت در برابر روش‌های نوین آموزشی روند تقویت دین‌باوری جوانان را کند می‌کند

صورت قصه، شعر و مباحث دیگری مطرح شود که قابل پسند نوجوانان و جوانان باشد. این محقق دینی درباره علت ضعف دین‌باوری در میان جوانان و ارائه راهکاری برای ارتقای آن به خبرنگار ایکن‌ا گفت: علت اینکه دین‌باوری در قشر جوان ماکم‌رنگ‌تر از سال‌های گذشته است به نظر من به عملکرد ما در ۲۸ سال پس از پیروزی انقلاب اسلامی بازمی‌گردد. وی تصریح کرد: به نحوی که باید برنامه‌های سیاسی تبلیغی را در کشور در مقایسه با برنامه‌های اعتقادی بسنجیم و ببینیم که چند درصد محتوای برنامه‌ها در روزنامه، تلویزیون، رادیو، نماز جمع‌ها و... درباره مسائل سیاسی و اجتماعی است و چند درصد درباره مسائل اعتقادی و زیرساز فکری جوانان در حوزه دینی است. راستگو یادآوری کرد: اگر این مهم به خوبی تبیین و بررسی شود خود به خود می‌توان به راهکار آن نیز پی برد که متناسب با نیازی که وجود دارد باید قشر روحانی و مبلغ مباحث مورد نیاز را فراهم کند و بتواند به جذابیت کار خود نیز بیفزاید تا دین‌باوری و جذب جوان‌ها را بیشتر کند. وی در پاسخ به اینکه «با توجه به ارتباط نزدیک شما با دانش‌آموزان آیا نظام آموزشی فعلی را پاسخگوی نیازهای دینی و اعتقادی جوانان می‌دانید یا خیر؟» گفت: ما در مسائل آموزشی باید حرف اول را در دنیا بزنیم چون مکتب و فرهنگ ما از نظر غنای معنوی و الهی بالاترین فرهنگ و غنی‌ترین است اما متأسفانه روش‌های تدریس و نظام آموزشی و پرورشی ما با ۴۰ تا ۵۰ سال گذشته‌ارو پا برابری می‌کند.

این محقق دینی افزود: نمونه آن را در کتاب‌های درسی می‌توان یافت؛ به نحوی که من به‌عنوان یکی از اعضای تدوین کتاب دینی با عنوان «هدیه‌های آسمانی» ویژه مقطع ابتدایی بودم و هفت سال برای طراحی و تدوین آن زحمت کشیدیم اما برخی بی‌مهری‌ها و بی‌توجهی‌ها و حتی عدم درک اینکه مفاهیم دینی را باید با نقاشی، داستان و شعر به بچه‌ها تعلیم داد، برخوردیم. وی تصریح کرد: به طور مثال یکی از اشکالاتی که بر آن وارد کرده بودند درباره ذکر اسامی ائمه (ع) بود که مثلاً می‌گفتند چرا ننوشتید «حضرت امام علی ابن ابی طالب (ع)» در حالی که اگر اینطور ائمه را به بچه‌ها معرفی کنیم نتیجه معکوس خواهد داشت و بچه‌ها درک درستی از آن به دست نمی‌آورند. راستگو یادآوری کرد: توقع آنها

این است که با بچه‌ها مثل افراد ۴۰ یا ۵۰ ساله که تمام عمر خود را پای منبر گذرانده‌اند، برخورد کنیم و به این توجه ندارند که با توجه به تکنولوژی امروز که بچه‌ها با انواع ابزارهای اینترنتی، ماهواره و بازی‌های مدرن رایانه‌ای سروکار دارند، بخواهیم به نام دین و پیغمبر با آنها کار کنیم نمی‌توانیم با روش‌های سنتی گذشته وارد عمل شویم البته روند تحول نظام آموزشی و تربیتی کشور مانیز بسیار کند است. رئیس مرکز تربیت مربی کودکان و نوجوانان دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم در ادامه گفت: در دانشگاه‌های بیشتر شاهد این مسأله هستیم که در آزمایشگاه‌ها از انواع پیشرفته امکانات و نرم‌افزارهای علمی استفاده می‌شود در حالی که در آموزش و پرورش خیلی از مدارس استان‌ها و شهرستان‌ها حتی بسیاری از این امکانات را نمی‌شناسند و یا استفاده از رایانه را نیز بلد نیستند.

وی با تأکید بر لزوم استفاده از امکانات پیشرفته آموزشی تأکید کرد: اگر این روش‌ها به نظام آموزشی کشور وارد شود هم‌زمان کمتری می‌طلبند و هم برآیند بهتری را به همراه خواهد داشت. راستگو درباره رزم موفقیت خود به عنوان محقق در عرصه هویت دینی نوجوان به خبرنگار ایکن‌ا گفت: اگر بخواهم رزم موفقیت خود را در یک کلمه خلاصه کنم باید بگویم که عامل اصلی موفقیت من لطف خدا و توکل به ائمه (ع) بوده است.

وی همچنین افزود: یکی دیگر از عوامل موفقیت من بررسی بازخوردهای برنامه‌ها و فعالیت‌هایم بوده است به نحوی که همواره به دنبال آن بوده‌ام که آیا این صحبت‌ها و برنامه‌ها در میان بچه‌ها آثاری به جای گذاشته یا خیر، چراکه معتقدم در ارتقای سطح کیفی و روش‌های آموزشی باید بیشتر کار کرد.

یک محقق دینی:

روحانیون و مبلغان باید با نیازهای هر روز و به روز جوانان و نوجوانان آشنا باشند یعنی بدانند که امروزه چه مسائلی مورد نیاز این قشر است و در مرحله دوم بدانند که این مسائل مورد نیاز را با چه ابزار و در چه قالبی می‌تواند این مسائل را به نسل امروز منتقل کنند

گروه اجتماعی: حجت الاسلام والمسلمین «راستگو» احیای هویت دینی جوان و نوجوان را مستلزم به‌کارگیری روش‌های نوین آموزشی دانست و روش‌های سنتی را در این زمینه نامناسب خواند.

حجت الاسلام والمسلمین «محمدحسن راستگو»

رئیس مرکز تربیت مربی کودکان و نوجوانان دفتر تبلیغات

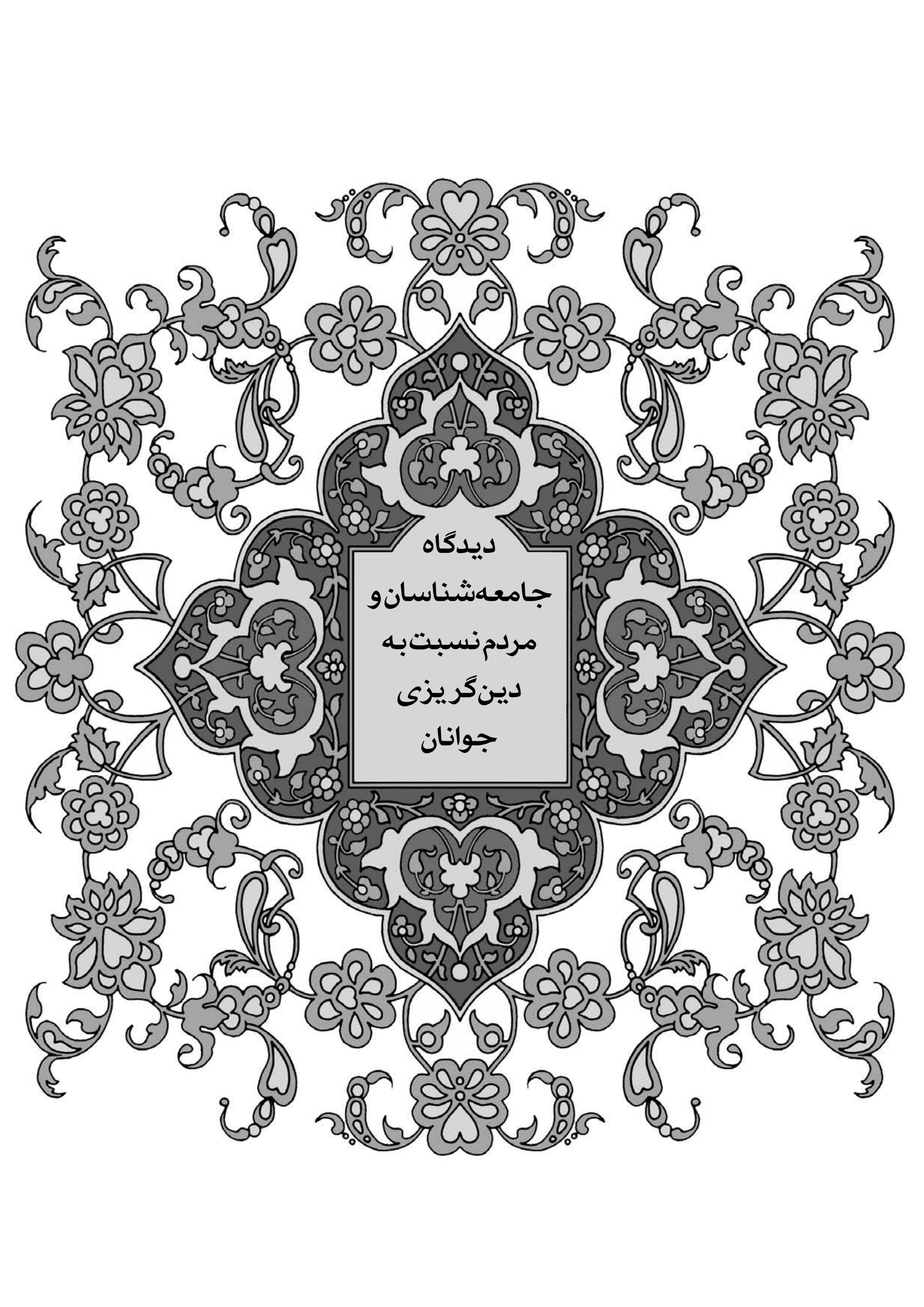
اسلامی حوزه علمیه قم، یکی از پژوهشگران و محققان عرصه دینی است که به لحاظ حضور موفق در بسیاری از برنامه‌های صدا و سیما محبوب بسیاری از نوجوانان است و در راستای همین موفقیت‌ها ۲۸ مردادماه جاری به‌عنوان محقق جذاب دینی در مرکز فرهنگی هنری نوجوانان تهران مورد تجلیل قرار خواهد گرفت.

از این رو خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) در قالب این گفت‌وگو به علل موفقیت وی در عرصه هویت دینی نوجوان پرداخته است.

♦♦♦

وی در این گفت‌وگو در پاسخ به این پرسش که «روحانیت چطور می‌تواند در راستای احیای هویت دینی در میان نوجوانان و جوانان موفق عمل کند؟» به خبرنگار ایکن‌ا گفت: روحانیون و مبلغان باید با نیازهای هر روز و به روز جوانان و نوجوانان آشنا باشند یعنی بدانند که امروزه چه مسائلی مورد نیاز این قشر است و در مرحله دوم بدانند که این مسائل مورد نیاز را با چه ابزار و در چه قالبی می‌توانند به نسل امروز منتقل کنند.

وی افزود: ما اگر فقط به منبر و خطابه بسنده کنیم با توجه به اینکه منبر مخاطبان خاص خود را در نمی‌توانیم در میان جوانان و نوجوانان تأثیر مناسبی داشته باشیم بنابراین ما باید از ابزارهای دیگری استفاده کنیم تا جوانان و نوجوانان را به سمت مفاهیم دینی جذب کنیم. راستگو تصریح کرد: در مرحله سوم باید به محتوای این مفاهیم توجه کنیم تا به زبان ادبیات و ویژه نوجوانان و در قالب مورد پسند آنها ارائه شود که این قالب‌ها می‌تواند به

The image features a central rectangular text box with a decorative border. The border is composed of repeating floral and geometric motifs, including stylized flowers and intricate scrollwork. The text is centered within the box and reads:

دیدگاه
جامعه‌شناسان و
مردم نسبت به
دین‌گریزی
جوانان

دین‌داری سنتی در قالب سلبی در بین جوانان مقبول نیست

وی افزود: فراموش نکنیم که از نظر فرهنگی مرزها از میان کشورها برداشته شده و نگاه‌های سنتی نسبت به دین و تبیین محدودیت‌های دینی برای جوانان به جای اینکه موجب شود تا آنها از دین به حیات برسند به ممت می‌رسند.

این استاد دانشگاه افزود: برخی‌ها در حوزه دین فقط محدودیت‌ها و قید و بند‌های آن را بر جوانان تحمیل می‌کنند بدون اینکه انبساط و شادابی را به همراه داشته باشد، این در حالی است که بعضی از متولیان امور فرهنگی نیز شناخت درستی از دین ندارند تا فرهنگ دینی را برای جوانان به ارمغان بیاورند.

وی تصریح کرد: برخی دیگر نیز در حدی هم که شعار می‌دهند عمل نمی‌کنند و برای دیگران چیزهایی روا می‌دارند که برای خود روانی دارند و جامعه را به دو بخش خودی و غیر خودی تبدیل می‌کنند. با هر با اشاره به ضعف عملکرد آموزش‌های دینی در سطح دانشگاه‌ها تأکید کرد: در دانشگاه بدآموزی‌های فرهنگی زیادی به ویژه از نظر دینی صورت گرفته چون افرادی که آموزش و ترویج فرهنگ دینی را بر عهده دارند، شناخت دقیقی از اسلام و قرآن ندارند اما خود را در این حوزه صاحب نظر می‌دانند.

این استاد دانشگاه تصریح کرد: در واقع افرادی که به جز ظاهر رابطه‌ای با دین ندارند جوانان را از دین‌گریزان می‌کنند به ویژه جوانانی را که می‌خواهند به شناخت درستی از دین ناب برسند. با هر یادآوری کرد: حضور چنین افرادی به ویژه در سطح مراکز آموزشی جوانان را دچار نوعی دوگانگی می‌کند.

گروه اجتماعی: دین‌داری سنتی باشیوه‌های خاص که بیشتر سلبی است تا ایجابی، در میان جوانان زیاد مقبول نیست و از آنجایی که جوانان به این نوع دین‌داری گرایش نشان نمی‌دهند، انگ دین‌گریزی به آنها زده می‌شود.

«حسین باهر» دکترای جامعه‌شناسی و استاد دانشگاه شهید بهشتی در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب در قالب یک تقسیم‌بندی جوانان و کل جامعه را از لحاظ دین‌باوری به چهار وضعیت تقسیم کرد و گفت: در این تقسیم‌بندی عده‌ای شدیداً دین‌دار هستند و در بسیاری از مجالس عرفانی و دینی شرکت می‌کنند، یک عده هم بر طبق عادت سنواتی عمل می‌کنند یعنی هم به دین کار دارند هم به بی‌دینی، عده‌ای دیگر هم بی‌تفاوت هستند و با دین کاری ندارند، یکسری هم دین‌گریز هستند و تا حدودی نیز دین‌ستیز می‌شوند و در پوشش و کوشش خود دین‌گریزی و دین‌ستیزی را نمایش می‌دهند.

وی در تعریف دین گفت: دین مجموعه‌ای از باورهای متعارف و ارزشی است که از انبیا، اولیا و کتب آسمانی به دست آمده و فراروی سعادت بشری قرار گرفته است.

با هر، با توجه به تقسیم‌بندی انجام شده تصریح کرد: جوانان هم در این چهار دسته طبقه‌بندی می‌شوند اما تعداد آن‌ها در بخش دین‌داری عرفانی و نیز دین‌گریزی بیشتر است. این دکترای جامعه‌شناسی یادآوری کرد: دین‌داران عارف‌کسانی هستند که دین را روشنفکرانه و براساس برداشت‌های عرفانی دینی و نه لزوماً آنچه که در جامعه به عنوان عادت مطرح است قبول کرده‌اند و بیشتر آنها در قشر دانشجویان هستند و انسان‌هایی جامع‌الاطرف هستند.

وی در ادامه به دیگر عوامل مؤثر در این مهم پرداخت و تصریح کرد: چون الگوی دینی مناسبی ویژه جوانان در جامعه وجود ندارد و الگوهای فعلی نیز زندگی فرهنگی و سیاسی را از جوان می‌گیرد جوان به نوعی دین‌زدگی دچار شده است؛ البته باید توجه داشت که فرآیندهای جهانی و شیخون فرهنگی نیز در این مقوله بی‌تأثیر نیست.

این جامعه‌شناس تأکید کرد: دین‌داری سنتی با شیوه‌های خاص خود در میان جوانان مقبول نیست و از آنجایی که جوانان به این نوع دین‌داری گرایش نشان نمی‌دهند، انگ دین‌گریزی به آنها زده می‌شود.

راهکار تقویت دین‌باوری در جوانان از نگاه یک جامعه‌شناس

وی در پاسخ به این پرسش خبرنگار ایکنا مبنی بر «ارائه راهکار برای تقویت دین‌باوری در جوانان»، پرداخت ویژه به بخش پرورشی در کنار مسائل آموزشی را یکی از محوری‌ترین راهکارها برای ارتقای سطح آگاهی‌های دینی و مذهبی در جوانان عنوان کرد و افزود: در این حوزه باید افرادی متخصص و کارشناس وارد عمل شوند یعنی کسی که در حوزه دین تخصصی ندارد

«حسین باهر» دکترای جامعه‌شناسی:

آموزش درس دینی و آموزه‌های اسلامی در مدارس و اجباری کردن آنها در چارچوب آموزشی و ارزیابی آن با دادن نمره نتیجه‌ای جز دوری جوانان از این مباحث ندارد

نباید به دین‌داری مردم نمره بدهد. با هر با ارزیابی نظام آموزشی در این حوزه چه در سطح مدارس و چه در دانشگاه‌ها در پاسخ به خبرنگار ایکنا تأکید کرد: باید درباره آموزش دروس دینی و معارف در مدارس تجدیدنظر شود.

وی در ادامه گفت: آموزش درس دینی و آموزه‌های اسلامی در مدارس و اجباری کردن آنها در چارچوب آموزشی و ارزیابی آن با دادن نمره نتیجه‌ای جز دوری جوانان از این مباحث ندارد و در واقع به نوعی نتیجه معکوس به دنبال خواهد داشت.

در واقع به نوعی نتیجه معکوس به دنبال خواهد داشت استاد دانشگاه شهید بهشتی یادآوری کرد: رفتار معلم یا استاد در چارچوب نظام دینی نیز بسیار مهم است که متأسفانه عملکرد ضعیف برخی از آنها در این مورد باعث شده است که اغلب دانش‌آموزان و دانشجویان در این درس رغبتی نشان ندهند و این در حالی است با میل و رغبت فراوان در مجالس و مراسم مذهبی شرکت می‌کنند.

این جامعه‌شناس با تأکید بر اینکه عمل دینی مؤثرتر از علم دینی است، گفت: برای ساماندهی به فعالیت‌های عرصه دینی جوان و احیای هویت دینی آنها باید مرکزی به عنوان مرجع تشکیل شود و با بهره‌گیری از کارشناسان حوزه دین و اجتماع برنامه‌ریزی‌های مدونی در راستای احیای نظام آموزشی و پرورشی ویژه جوانان صورت گیرد. استاد دانشگاه شهید بهشتی در پایان نیز بر لزوم تجدیدنظر در مسیرهای آموزشی در حوزه دینی تأکید کرد.

جوانان برای دین باوری نیاز به عمل دارند نه شعار

گروه اجتماعی: جوانان ما از دین فرار نمی‌کنند بلکه از سیاست‌های اجرایی نادرست در این حوزه گریزان هستند، در واقع برخی‌ها در شعار به دین تمسک می‌کنند اما در عمل، سلیقه‌ای برخورد می‌کنند و این موضوع باعث تغییر ذهنیت جوانان نسبت به دین می‌شود.

◆◆◆

«مصطفی اقلیما» مددکار اجتماعی و استاد دانشگاه در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) با بیان این مطلب گفت: جوانان ما دین‌گریز نیستند و کاربرد این واژه برای جوانان درست نیست بلکه مشکل اصلی در تدین جوانان، نگاه مسئولان و عموم مردم به آنان است، چراکه جوان‌امروزی را با جوان پیش از انقلاب و یا دوران جوانی خود مقایسه می‌کنند، در حالی که از گذر زمان و شرایط اجتماعی غافل مانده‌اند.

وی افزود: باید نگاه‌مان را به جوانان تغییر دهیم و تظاهر در دین‌داری را از آن‌ها نخواهیم زیرا دین‌داری فقط در ظاهر به اصول دینی تقید داشتن نیست بلکه در عمل نیز باید اجرا شود.

این استاد دانشگاه با تأکید بر اینکه حتی برای جوانان بزهکار نیز نباید واژه دین‌گریزی را به کار برد، تصریح کرد: نگاه ما به دین و تصویرمان از دین باوری درست نیست از این رو شاید بهتر باشد که بگوییم دین به آن معنی که در جامعه وجود دارد در جوانان ما بروز نکرده است.

این مددکار اجتماعی تأکید کرد: البته در حال حاضر نیز تبلور مفاهیم دینی در جوانان کمتر از دیگران نیست چه بسا بتوان در بسیاری از موارد آن‌ها را مقیدتر از سایرین دانست زیرا آمارهای اجتماعی و بررسی‌های جامعه‌شناختی نشان می‌دهد که مصداق‌هایی از تبلور دینی از جمله صداقت، وفای به عهد و... در جوانان بیشتر نمود داشته است.

اقلیما افزود: دین باوری این است که مفاهیم قرآنی و اسلامی در عمل و رفتارمان نمود پیدا کنند نه اینکه فقط شعارش را بدهیم از این رو باید به جای تظاهر، جوان را با عمل و رفتارمان دین‌باور کنیم.

وی تدین و دین باوری را بروز مبانی اخلاقی در عمل و کردار عنوان و تصریح کرد: مشکل جامعه ما این است که گمان می‌کنیم بروز تدین در جوانان ما باید همچون بزرگ‌ترها باشد و آن‌ها در رفتار و کردارشان از بزرگ‌ترها تأسی کنند در حالی که چنین نیست و به همین سبب چون رفتارهای جامعه پسند در جوانان بروز نمی‌کند انگ دین‌گریزی به آنها زده می‌شود. این دکتری علوم اجتماعی در ادامه گفت: تدین در جامعه ما بیشتر در قالب تظاهری آن تعریف می‌شود و همه به ظواهر دین توجه می‌کنند در حالی که مهم این است که در عمل و کردار چگونه رفتار می‌کنیم، با توجه به اینکه جامعه ما جامعه دینی و قرآنی است تدین باید در تمام ارکان آن نمود داشته باشد.

وی تصریح کرد: البته جوانان ما به دین باوری رسیده‌اند اما دیگران از آنها انتظار تظاهر دارند در حالی که جوان برای دین باوری به جای سخنرانی و شعار نیاز به عمل دارد یعنی بهتر است دین را در عمل به جوانان یاد بدهیم و از آنها انتظار داشته باشیم.

اقلیما با انتقاد از رویکرد نظام آموزشی در دین باوری جوانان یادآوری کرد: در نظام

یک جامعه‌شناس:

البته جوانان ما به دین باوری رسیده‌اند اما دیگران از آنها انتظار تظاهر دارند در حالی که جوان برای دین باوری به جای سخنرانی و شعار نیاز به عمل دارد یعنی بهتر است دین را در عمل به جوانان یاد بدهیم و از آنها انتظار داشته باشیم

آموزشی نیز باید بیشتر در عمل به آموزش دینی توجه کرد تا مباحث تئوری، که متأسفانه در اغلب موارد چنین نیست و گاه معلمی که برای آموزش دین و قرآن انتخاب می‌شود خودش درک و شناخت درستی از دین ندارد، چنین فردی چگونه می‌تواند به شبهه‌های دینی دانش‌آموزان پاسخ دهد؟ وی افزود: مهم این است که چه کسی درباره جوانان ما قضاوت می‌کند و انگ دین‌گریزی به آنها می‌زند، افرادی که خودشان تقید چندانی به اصول دینی ندارند نمی‌توانند درباره جوانان و دین باوری آنها قضاوت کنند و آنها را به دلیل صرفاً ظاهر یا رفتار نامناسب بی‌دین بخوانند.

این استاد دانشگاه تأکید کرد: البته این نکته نباید از دید دور بماند که وقتی فقط شعار می‌دهیم و هیچ وقت این شعارها به مرحله عمل نمی‌رسد چگونه می‌توان از جوان انتظار داشت که به دین و مفاهیم آن توجه داشته باشد.

اقلیما یادآوری کرد: نکته حائز اهمیت در مقوله تدین و دین باوری جوانان آن است که جوانان باید توسط فردی دین‌دار و متدین تربیت شوند و آموزه‌های دینی را کسی باید به جوانان ما بیاموزد که خودش شناخت درستی از دین داشته باشد و حداقل در رفتارش دین باوری و تدین نمود پیدا کند.

این مددکار اجتماعی افزود: دین اسلام سرشار از زیبایی است و ما باید جوانان را با این زیبایی‌ها و جذابیت‌های دینی آشنا کنیم هر چند که جذابیت‌های دین چیزی نیست که جوانان در کتاب‌ها به آن برسند بلکه منابع و مراجعی که دین را ترویج می‌دهند باید در عمل آن را به جوانان بشناسانند.

وی نظام آموزشی را یکی از مهم‌ترین مراجع و مراکز ترویج تدین و دین باوری در میان جوانان و نوجوانان عنوان و تصریح کرد: پس از انقلاب اسلامی تا حدودی مباحث دینی در کتاب‌های درسی گنجانده شده است اما بعد تبلیغی زمانی اثر می‌کند که به زبان و ادبیات قشر مخاطب بیان شود.

اقلیما همچنین گفت: در بسیاری از موارد به دلیل رفتارهایی که مقتضی سن جوانان است آنها را بی‌دین و دین‌گریز می‌خوانیم در حالی که این نشان‌دهنده آن است که آنها را به درستی نشناخته‌ایم و برخوردهای نادرستی در حوزه دین‌داری با آنها داشته‌ایم.

وی در پایان یادآوری کرد: بهترین راهکار برای تقویت دین باوری در جوانان این است که برخورد درست و منطقی با جوانان در حوزه دین داشته باشیم و تحقق این مهم مستلزم شناخت درستی از اسلام و مفاهیم دینی و قرآنی است زیرا اگر شناخت دقیقی از اسلام نداشته باشیم نمی‌توانیم

ملاکی از دین باوری برای

جوانان ارائه دهیم.

گروه اجتماعی: دین‌گریزی
جوانان و راه‌های مقابله با آن از منظر
قرآن موضوعی است که از چندی

مردم می‌گویند: سخت‌گیری‌های غیرمنطقی و اضافات به دین عامل دین‌گریزی است

انبیا و بزرگان به ما رسیده است تفاوت دارد و توسط افراد
سودجو در برهه‌های تاریخی به وجود آمده است تا مردم
ناآگاه و عوام‌الناس را در راستای دست‌یابی به اهداف خود
حرکت دهند.

این دانشجو افزود: این دستورات هم اکنون در ذهن جوان
آگاه امروزی جایی ندارد و جوانان نیز از آن‌ها بیزارند.
وی همچنین به خبرنگار اینکنا گفت: ایجاد تعلقات،
اضافات و مواد و تبصره‌های فراوان در هر موضوع کوچک
و بزرگ که روش استنباط و موقعیت تاریخی، زمانی و
مکانی آن واضح نیست و ضرورت وجود آن در جامعه
فعلی ما جای شک و تردید دارد، از علل دیگرگریزی جوانان
از این نوع دین است.

این فعال عرصه قرآنی افزود: تقابل سنت و تجدد از دیرباز
موضوع بحث روشنفکران و عالمان دینی و افراد
صاحب‌نظر بوده و البته هنوز هم راه به جایی نبرده است و
هر دو طیف بر موضع خود پافشاری می‌کنند و در این میان
آنچه مسخ و پایمال می‌شود همان دین است و این با
محیط فکری جوان که در دوراهی دینداری و پذیرفتن
مبانی سکولاریستی ممکن است به هر طرف گرایش پیدا
کند، ارتباط مستقیم دارد.

وی تصریح کرد: به نظر می‌رسد در این جدال طولانی
رعایت تعادل و کشف حقیقت بدون تعصب، بهترین
شیوه باشد که جوانان جویای دین واقعی بر اساس فطرت
انسان، می‌توانند برگزینند و این خود در درجه اول نیازمند
مطالعه دقیق کتاب آسمانی - قرآن کریم - است.

این دانشجوی رشته مترجمی یادآوری کرد: قرآن کتاب
انسان‌ساز و پاسخگوی تمام سئوال‌های آنهاست و هر
دوراهی و چندراهی را تنها با مراجعه به قرآن می‌توان
تبدیل به یک راه مطمئن کرد و بازگشت به قرآن، مطالعه
آیات و تدبر و تعمق در آن - که از سوی خداوند نیز بر آن
تأکید شده است - روشن‌گر بسیاری از مسائل حال
حاضر جامعه ایران خواهد بود.

وی افزود: اگر جوانان مسلمان در ایران به ظاهر از دین
گریزانند و به بسیاری از حکم‌های دینی که سال‌ها مورد
قبول جامعه بوده است هم‌اکنون وقع کافی نمی‌نهند، در
واقع گریز از دین به معنای دوم است که توسط افرادی بر
خلاف فطرت پاک انسان تبیین شده است و با اصرار
فراوان بر اجرای آن در جامعه تأکید می‌کنند و جوان هم در
مقابل، اصرار بر نفی آن دارد.

وی در پایان گفت: مطمئناً بازگشت به قرآن و فطرت انسان
که خداوند بر اساس آن دستورات خود را بر بشر نازل کرده
است ما را به کشف حقیقت دین رهنمون می‌کند.

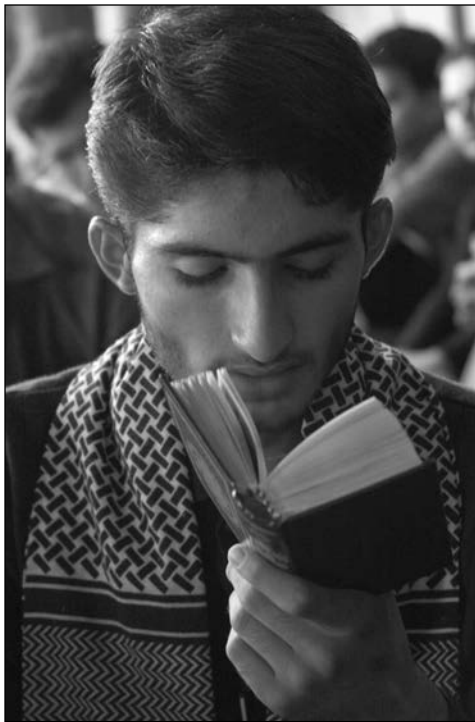
دین‌گریزی جوانان مورد قبول نیست

تأکیدی و خشن است که همه انسان‌ها با توجه به عدم
سازگاری این نوع دین با فطرت خود از آن دوری می‌کنند و
به ویژه جوانان از آن گریزانند.

«ن.ج.» افزود: اختلاف بین این دو تعریف از دین در
جامعه ایران به قدری زیاد شده که به نوعی تحریف و حتی
در بسیاری موارد به وارونگی مبانی و دستورات انجامیده
است و این خود به نوعی باعث سردرگمی در ذهن
جوانانی که با فطرت پاک خود جویای حقیقت دین
هستند شده است.

وی تصریح کرد: بسیاری از سنت‌هایی که از دیرباز در
ذهن اشخاص جای گرفته و از آنها به نام دین تعبیر شده
است با فطرت واقعی انسان هماهنگی ندارد و با آنچه از

بسیاری از سنت‌هایی که از دیرباز در ذهن اشخاص
جای گرفته و از آنها به نام دین تعبیر شده است با فطرت
واقعی انسان هماهنگی ندارد و با آنچه از انبیا و بزرگان
به ما رسیده است تفاوت دارد

یکی از فعالان عرصه قرآنی کشور:
ایجاد تعلقات، اضافات و مواد و تبصره‌های فراوان در
هر موضوع کوچک و بزرگ که روش استنباط و
موقعیت تاریخی، زمانی و مکانی آن واضح نیست و
ضرورت وجود آن در جامعه فعلی ما جای شک و تردید
دارد، از علل دیگرگریزی جوانان از این نوع دین است

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، آنچه مسلم است
در همه عرصه‌های اجتماعی مردم و نظرات آنها مهم‌ترین
رکن بررسی و حتی ارائه راهکار برای یک موضوع محسوب
می‌شود. بحث دین‌گریزی جوانان، بود یا نبود آن در جامعه
امروز ایران، راه‌های مقابله با دین‌گریزی از منظر قرآن
موضوعی است که همچون هزاران موضوع دیگر است که
در بستر جامعه نیاز به نقد و بررسی دارد لذا خبرگزاری قرآنی
ایران (ایکنا) پس از بررسی این موضوع از دیدگاه بیش از ۱۵
نفر از کارشناسان دینی و مسوولان کشوری، حال این
موضوع را از دیدگاه مردم در قالب گزارشی به چالش
می‌گذارد.

«ن.ج.» دانشجوی مترجمی زبان انگلیسی و یکی از
فعالان در عرصه قرآنی کشور درباره‌ی دین‌گریزی
جوانان و راه‌های مقابله با آن به خبرنگار اینکنا گفت: به
نظر می‌رسد برای بررسی موضوع گریز جوانان از دین
ابتدا باید تعریفی از واژه دین ارائه کرد تا در بررسی
موضوع اصلی زمینه فکری مشترکی داشته باشیم.
وی افزود: تعریف دین به عنوان یک مفهوم که برای
هدایت بشر به وجود آمده است و بر اساس فطرت انسان
آفریده شده روشن است؛ خداوند هر آنچه را که از
ابتدای خلقت بشر در نهاد وی قرار داده است و خود
بشر به تنهایی نمی‌تواند تمام آن را کشف و یا به آن
دسترسی پیدا کند، از طریق ارسال انبیا الهی توضیح
می‌دهد و به انسان کمک می‌کند تا خود را بهتر بشناسد
و این همان دین است، یعنی دین مجموعه
دستورالعمل‌ها برای کشف فطرت واقعی
انسان است.

این فعال عرصه قرآنی تصریح کرد: دین در
معنای فوق بسیار منطقی و قابل قبول و در
بسیاری موارد راحت و برای همه انسان‌ها قابل
فهم است و به وجود آورنده نشاط و شادابی در
نوع بشر می‌شود و تمایز او را از دیگر جانداران روشن
می‌کند.
وی تأکید کرد: اما تعریف دومی نیز از دین در جامعه
فعلی ما وجود دارد که تفاوت ماهوی بسیاری با آنچه
ذکر شد در آن دیده می‌شود و آن همان دین محدود
کننده، جبری و نهی‌کننده، اهمیت‌دهنده به ظاهر و

که در این باره گفت: خیلی موافق استفاده از واژه دین‌گریزی برای جوانان نیستیم اما دینی را هم که در چارچوب نظام تبلیغی و آموزشی فعلی بر جوانان تحمیل می‌شود، نمی‌پذیریم.

وی افزود: زیر برخی از افراد که حتی مسئولیت‌هایی در حکومت داشتند به نام شعائر دینی و مذهبی دچار نوعی تناقض و دوگانگی رفتار و عمل شدند که به نوعی این دوگانگی به نام دین تمام شده و موجب شده است تا

جوانان نیز به اشتباه نسبت به دین بی‌اعتماد شوند.

این کارشناس ارتباطات تصریح کرد: به اعتقاد من باید مرز ظریف و مشخصی بین آنچه که اسلام واقعی و آرمان‌های انقلاب اسلامی است و آنچه که از سوی

برخی مدیران و کارشناسان دینی انجام می‌شود تفاوت قائل شویم یعنی هر اتفاقی که در جامعه فعلی رخ می‌دهد به پای اسلام ننویسیم و هر جا اشتباهات مدیریتی داشتیم آن را بپذیریم تا ناخواسته به پای دین نوشته نشود.

دین‌گریزی با تعریفی که در جامعه رواج یافته وجود ندارد

مخاطب دیگر ما در این گزارش «ابراهیم جاوید» دانشجوی رشته علوم ارتباطات بود

که به خبرنگار ایکنکا گفت: به نظر من دین‌گریزی با تعریفی که در جامعه رواج یافته وجود ندارد اما با این وجود نمی‌توان صرفاً حضور جوانان در مراسم معنوی مختلف از جمله اعتکاف، حج و ... را نیز دلیل محکم و معیار مناسبی برای دین‌باوری جوانان بدانیم چرا که همه این اتفاق‌ها لزوماً برخاسته از روحیه دین‌باوری جوانان نیست بلکه به خاطر تأسی و تأثیر شرایط اجتماعی نیز ممکن است بروز کنند.

وی افزود: اما با این وجود تعهد جوانان به مبانی اخلاقی نکته مهمی است که به دلیل تعهدات دینی آنهاست و حتی بیشتر کسانی که از ظاهر متعارف جامعه اسلامی برخوردار نیستند نسبت به اخلاق انسانی که دین هم به آنها توجه کرده، پای بند هستند.

این دانشجوی رشته ارتباطات تصریح کرد: به نظر من مشکل اصلی در عدم تعریف و شناخت درست از مبانی دینی و تکرار مکررات است و همین عوامل موجب شده تا جوان بیشتر به دین‌زدگی دچار شود نه دین‌گریزی.

از آنچه در گفت‌وگوهای ما با مردم و مسولان برمی‌آید این است که دین‌گریزی در دل مردم نیز جایگاهی ندارد اما ضعف دین‌باوری محور مورد قبول اکثر مخاطبان در این گزارش بوده است که سعی شده با رعایت امانت منعکس شود.

دانشجوی رشته علوم قرآنی:

به نظر من ماهیت دین اسلام (اگر از نظر عقلی هم مورد تأمل قرار گیرد) دین کاملی است و اگر در بعضی موارد سخت‌گیری‌هایی انجام گرفته فقط در راستای حفظ منابع شخصی فرد و مصونیت او از زیان و ضرر است، حال اگر شخصی خود بخواهد این ضرر و زیان‌ها را تجربه کند نباید آن را به حساب نقصان دین گذاشت

است، رفتیم.

«طاهره کریمی» کارشناس تاریخ در پاسخ به خبرنگار ایکنکا مبنی بر کاربرد واژه دین‌گریزی درباره جوانان گفت: من دین‌گریزی جوانان را قبول ندارم و به نظر من مشکل اصلی در دین‌باوری جوانان نیست چرا که جوانان ما به صورت فطری به دین و آموزه‌های آن تمایل دارند اما مشکل کار در نحوه ارائه آنها به جوانان است.

وی افزود: جوانان دین را با شیوه‌های سنتی نمی‌پذیرند و به نظر من باید آموزه‌ها و معارف دینی را در قالب‌های نوین و جوان‌پسند ارائه کرد.

وی که صاحب دو فرزند جوان نیز هست، با انتقاد از نظام آموزشی حاکم بر جامعه گفت: این نظام با شیوه‌های آموزشی که دارد نتوانسته و نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای دینی فرزندانمان باشد زیرا نه کتاب‌ها حرف تازه‌ای برای گفتن دارند و نه معلمان از آن شناخت لازم و کافی برخوردارند. «کریمی» درباره راهکار پیشنهادی خود برای رفع این مشکل به خبرنگار ایکنکا گفت: به نظر من گام اول باید ایجاد تحول در شیوه‌های آموزشی باشد زیرا جوانان بیشترین و بهترین تأثیر را در این مورد از مدارس می‌پذیرند.

دینی را هم که در چارچوب نظام تبلیغی و آموزشی فعلی بر جوانان تحمیل می‌شود، نمی‌پذیریم

«ف.ع» کارشناس رشته علوم ارتباطات نیز مخاطب دیگرمان بوده که به سراغش رفته و جوای دیدگاهش شدیم

«م.ح.س» دانشجوی رشته علوم قرآنی دیگر مخاطب ایکنکا در تهیه این گزارش مردمی بوده است که در ابتدای این گفت‌وگو درباره تعریف دین گفت: اگر بخواهیم درباره دین‌گریزی جوانان صحبت کنیم باید تعریف درستی از دین داشته باشیم و اینکه آیا دین را در یک سری اعمال و رفتار محصور و با قید و شرط خاص می‌شماریم که رعایت نکردن آنها باعث می‌شود که ما تکلیف خود را در قبال آن اعمال و رفتار به خوبی انجام ندهیم؟ یا اینکه دین یک آرمان و یک امر شخصی است که

انسان با توجه به نیازهای روحی، روانی، فردی و دنیوی خود به آن احتیاج دارد؟

وی افزود: البته این نکته بسیار ضروری است که در واقع چرا به دین احتیاج داریم و مگر کسانی که به هیچ قید و بندی از یک دین پای بند نیستند، دچار مشکل خاصی هستند؟

این دانشجو تصریح کرد: من دین‌گریزی جوانان را قبول دارم و اینکه جوانان ما آن طور که باید و شاید به آموزه‌های دینی مقید نیستند اما باید دید که آیا این دین است که کامل نبوده و مقتضیات روحی و روانی و دنیوی جوانان را ارضانکرده و یا اینکه بعضی تحریفات، ابداعات و اختلافات در دین باعث شده که جوانان از دین رویگردان باشند؟

وی تأکید کرد: به نظر من ماهیت دین اسلام (اگر از نظر عقلی هم مورد تأمل قرار گیرد) دین کاملی است و اگر در بعضی موارد سخت‌گیری‌هایی انجام گرفته فقط در راستای حفظ منابع شخصی فرد و مصونیت او از زیان و ضرر است، حال اگر شخصی خود بخواهد این ضرر و زیان‌ها را تجربه کند نباید آن را به حساب نقصان دین گذاشت.

«م.ح.س» با اشاره به ناکارآمدی نظام آموزشی فعلی حاکم بر دانشگاه‌ها گفت: این نظام بیشتر منحصر به کسب حد نصاب نمره است و کیفیت علمی آن هم در حوزه معارف دینی چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد.

وی افزود: برخی از افراد در لباس دین انحرافات را به دین وارد کردند و همین ابداعات و اضافات موجب شده است تا به نوعی دوری و عدم‌گرایش به دین در میان جوانان بروز کند که این مسأله را نباید نادیده گرفت.

این دانشجوی علوم قرآنی با اشاره به مشکلات اقتصادی و تأثیر آن بر دین‌باوری جوانان تأکید کرد: مشکلات معیشتی، ازدواج، بیکاری و دغدغه‌های اینچنینی موجب شده تا جوان به نحوی به مسائلی روی بیاورد که اسلام از آن منع شده است.

جوانان دین را با شیوه‌های سنتی نمی‌پذیرند

در ادامه این گفت‌وگو و به منظور رعایت تعادل در طیف‌های مخاطب این گزارش به سراغ یکی از بانوان تحصیل کرده که در حال حاضر به خانه‌داری مشغول

غفلت در تقویت دین‌باوری جوانان؛ چه کسی پاسخگوست؟

گروه اجتماعی: دین‌گریزی جوانان مقوله‌ای است که امروزه در بسیاری از مجامع مورد بحث است و همچون سایر مقوله‌های فرهنگی مورد توافق برخی و مورد انتقاد گروهی دیگر قرار دارد. از آنجایی که گرایش دینی بر اساس فطرت است لذا رویکرد به دین در بشر نیاز به علت جویی ندارد اما این که چرا بشر به بی‌دینی گرایش می‌یابد موضوعی است که از سوی بسیاری از کارشناسان مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفته اما همچنان بدون نتیجه باقی مانده است.

◆◆◆

از این رو خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) در قالب سلسله مصاحبه و گزارش‌هایی به دنبال آن بوده است تا دین‌گریزی جوانان و ضعف دین‌باوری در آنها را در میان جمعی از کارشناسان حوزوی، متولیان امور فرهنگی و مردم به بحث گذاشته تا شاید در قالب جمع‌آوری نقطه‌نظرات آنها برای برون‌رفت از این معضل راهگشا باشد. بخش عمده‌ای از کارشناسان مخاطب ایکنا در این سوژه با ابراز نارضایتی از کاربرد واژه دین‌گریزی برای قشر جوان خواستار تغییر رویه برخی دولتمردان و متولیان فرهنگی بوده‌اند و آن چه در زیر می‌خوانید انعکاس بخش کوچکی از دیدگاه آنها در این مقوله است.

«عظیم‌عظیم‌پور» استاد دانشکده علوم قرآن و حدیث از جمله کارشناسانی است که در بررسی این موضوع به سراغش رفته و جویای نقطه‌نظراتش شدیم که با توجه به ارزیابی وضعیت دینی جوانان گفت: اگر دین را مجموعه‌ای از عقاید اخلاقی و قوانین و مقررات بدانیم که برای تربیت و اصلاح جامعه آمده است به این نتیجه می‌رسیم که اتفاقاً جوانان از پیشگامان گسترش دین در جامعه هستند و حضور پرشور آن‌ها در مراسم اعتکاف و سایر مراسم مذهبی دلیلی بر این مدعاست.

وی افزود: نباید تنها به ظاهر جوانان توجه کرد و اعمال آنان را به دلیل پوشش، آرایش مو و ظاهر آنان زیر سؤال برد؛ در قدم اول بزهکار نبودن جوان و اعتقاد به مبانی اسلامی امری کافی است البته جوانان نیز باید به این نکته توجه کنند که ظاهر آنان وسیله‌ای برای ترویج فرهنگ غرب و بیگانه نباشد.

این استاد دانشگاه یکی از دلایل ضعف دین‌باوری در جوانان را ناشی از تهاجم فرهنگی دشمنان عنوان کرد و گفت: دشمنان اسلام با تبلیغات گسترده و با هزینه‌های فکری و مادی جوانان را در معرض شیخون فرهنگی قرار داده‌اند و با ارایه و تولید محصولات مختلف که مورد توجه آنان است سعی در ایجاد شکاف میان جوانان و دین دارند، پس ما نیز نباید کوتاهی کنیم و با یک فکر اساسی ارتباط مؤثری را بین مردم و روحانیان ایجاد کنیم.

استاد دانشگاه قرآن و علوم حدیث همچنین تقویت تعامل مردم و روحانیون، راه‌اندازی مراکز قابل دسترسی برای پاسخ‌گویی به سؤالات فقهی، احکام، مسایل اجتماعی و سیاسی را که به حوزه دین مربوط است و به‌روز کردن دین توسط مجریان امر را از راه‌کارهای گسترش دین‌باوری در جوانان و جامعه عنوان کرد.

◆

نهادهای غیرمتخصص نباید پاسخگوی شبهات دینی جوانان باشند

«پرویز سروری» نماینده مردم تهران در مجلس هفتم و عضو کمیسیون فرهنگی مجلس از دیگر کارشناسانی است که در حوزه دین‌گریزی جوانان و یا به عبارتی دیگر ضعف دین‌باوری جوانان با وی به گفت‌وگو نشستیم و راه‌های برون‌رفت از این

معضل را با تأسی به قرآن و آموزه‌های الهی جویا شدیم که منتخب مردم تهران تصریح کرد: البته این را نباید نادیده گرفت که جوان تنوع طلب و دریایی از انرژی‌های مختلف است که به طور طبیعی می‌خواهد آنها را بروز دهد و در حال بسط شخصیت خودش است و می‌خواهد خود را به جامعه بیاوراند؛ طبیعی است که در این راه ممکن است لغزش‌هایی روی بدهد که در قرآن از آن به «لمم» تعبیر شده است؛ «الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْأَلْثَمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ...»؛ «آنان که از گناهان بزرگ و زشتکاری‌ها جز لغزش‌های کوچک خودداری می‌ورزند پروردگارت [نسبت به آنها] فراخ‌آمزش است...» (سوره‌النجم / آیه ۳۲)

سروری در پاسخ به خبرنگار ایکنا مبنی بر علل ضعف دین‌باوری برخی جوانان گفت: ضعف دین‌باوری در جوانان چند علت دارد که یکی از مهم‌ترین آنها نظام آموزشی ناکارآمد است که به سؤال و نیازهای جوانان ما در حوزه دین پاسخ نمی‌دهد و اساساً راه دیگری جدی از نیاز جوان را می‌پیماید؛ جوان سوال دیگری دارد و نظام آموزشی پاسخ دیگری می‌دهد.

منتخب مردم تهران در مجلس هفتم در ارزیابی روش‌های آموزش علوم دینی گفت: بدترین روش‌های آموزشی متأسفانه درباره مسائل دینی در مراکز آموزشی ما در حال استفاده است و به نوعی دلزدگی و مفهوم‌گریزی در جوانان منجر شده است.

سروری همچنین گفت: متأسفانه امروزه نگاه مضیق در این رابطه وجود دارد و همین نگاه به دین باعث شده دین به همان صورت مضیق به جوانان معرفی شود و جوان فکر کند حدود دین همین است در حالی که این طور نیست.

وی درباره راهکار مقابله با این معضل افزود: من احساس می‌کنم حوزه‌های علمیه باید حصارهایی را که بعضاً و بی‌جهت دور خود کشیده‌اند، بشکنند و با جامعه و به‌ویژه مراکز آموزشی ارتباط بیشتری برقرار کنند.

◆

دین‌داری سنتی در قالب سلبی در بین جوانان مقبول نیست

«حسین باهر» دکترای جامعه‌شناسی و استاد دانشگاه شهید بهشتی نیز به عنوان یکی دیگر از مخاطبان ایکنا در این موضوع تأکید کرد: دین‌داری سنتی با شیوه‌های خاص خود در میان جوانان مقبول نیست و از آنجایی که جوانان به این نوع دین‌داری گرایشی نشان نمی‌دهند، انگ دین‌گریزی به آنها زده می‌شود.

این استاد دانشگاه افزود: برخی‌ها در حوزه دین فقط محدودیت‌ها و قید و بندهای آن را بر جوانان تحمیل می‌کنند بدون اینکه انبساط و شادابی را به همراه داشته باشد، این در حالی است که بعضی از متولیان امور فرهنگی نیز شناخت درستی از دین ندارند تا فرهنگ دینی را برای جوانان به‌ارمغان بیاورند.

این جامعه‌شناس با تأکید بر اینکه عمل دینی مؤثرتر از علم دینی است، گفت: برای ساماندهی به فعالیت‌های عرصه دینی جوان و احیای هویت دینی آنها باید مراکز به‌عنوان مرجع تشکیل شود و با بهره‌گیری از کارشناسان حوزه دین و اجتماع برنامه‌ریزی‌های مدونی در راستای احیای نظام آموزشی و پرورشی ویژه جوانان صورت گیرد.

◆

نظام آموزشی کشور پاسخگوی نیازهای دینی جوانان نیست

«غلامرضا میزبانی» منتخب مردم بروجرد در مجلس هفتم و عضو کمیسیون فرهنگی نیز در این باره گفت: متأسفانه عرصه فرهنگی و اجتماعی جامعه به شکل و سمتی سوق

۵
سازمان
دانشگاه‌های دینی در ایران

پیدا کند نه اینکه فقط شعارش را بدهیم از این رو باید به جای تظاهر، جوان را با عمل و رفتارمان دین‌باور کنیم.

وی تدین و دین‌باوری را بروز مبنای اخلاقی در عمل و کردار عنوان و تصریح کرد: مشکل جامعه ما این است که گمان می‌کنیم بروز تدین در جوانان ما باید همچون بزرگ‌ترها باشد و آنها در رفتار و کردارشان از بزرگ‌ترها تأسی کنند در حالی که چنین نیست و به همین سبب چون رفتارهای جامعه‌پسند در جوانان بروز نمی‌کند انگ دین‌گریزی به آنها زده می‌شود.

♦ جوانان به باورسازی دینی نیاز دارند

حجت‌الاسلام والمسلمین «صادق گلزاده» مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم نیز در این باره به خبرنگار ما گفت: تدین را نمی‌توان از ظاهر و عملکرد کسی تشخیص داد، به طور مثال نمی‌توان به کسی که به ظاهر عملکردی در حوزه دین نداشت یا

عملکرد ضعیف داشت انگ بی‌دینی و دین‌گریزی زد بلکه ظهور و ابراز دین‌مداری در واقع در وجنات و رفتار و کردار افراد جلوه‌ای از تدین است.

وی افزود: البته بعضی‌ها در تبیین مسائل دینی دچار کج‌سلیقگی شده‌اند و این روند باید اصلاح و اصول دینی با ادبیات خاص هر قشر ارائه شود.

گلزاده تصریح کرد: مشکل اصلی در ضعف دین‌باوری جوانان این است که آنها فهم غلط و تعریف نادرستی از دین دارند که این امر به معنای دین‌گریزی نیست و من مساله امروز جامعه را در میزان تقید به اصول دین می‌دانم.

مدیرکل امور بین‌الملل دفتر تبلیغات اسلامی تأکید کرد: در چنین شرایطی یکی از مهم‌ترین راهکارها، واکنش باطنی و درونی نسل جوان است که از طریق باورسازی و فرهنگ‌سازی در حوزه دین میسر می‌شود.

♦ ارائه آموزه‌های قرآنی در قالب هنری و ادبی راه‌کار تقویت دین‌باوری جوانان است

حجت‌الاسلام والمسلمین «علیرضا اعرافی» رئیس مرکز جهانی علوم اسلامی نیز در این باره گفت: اصلی‌ترین و محوری‌ترین راه‌کار برای تقویت دین‌باوری در جوانان تأسی و رجوع به قرآن و آموزه‌های الهی آن است که باید در قالب‌های ادبی و هنری با ادبیات ویژه جوانان ارائه شود. وی تأکید کرد: نظام آموزشی و تربیتی ما چه در آموزش و پرورش و چه در بعد آموزش عالی قابل آسیب‌شناسی است چراکه به شکل پرجاذبه‌ای این مفاهیم دینی در آن تعقیب نشده است. اعرافی در پاسخ به پرسشی مبنی بر ارزیابی بعد تبلیغی حوزه علمیه در عرصه دین‌باوری جوانان گفت: کاملاً معتقد هستیم که حوزه علمیه با وجود تلاش‌های زیادی که انجام داده اما در فرهنگ‌شناسی و شناخت روش‌های ترویج دین‌باوری در حوزه جوانان و تحصیل‌کرده‌ها و برقراری ارتباط چه در بعد علمی و چه در بعد عملی دچار ضعف‌هایی است و شاید بتوان تعارض‌های الگویی را که گاهی میان مسئولان وجود

دارد، یکی از اولین و مهم‌ترین عوامل مؤثر در دین‌گریزی

عنوان کرد.

گرفته است که خود به خود زمینه فراهم می‌شود تا به جای اینکه جوان به سمت مسائل مذهبی تمایل داشته باشد به سمت مسائل حاشیه‌ای برود.

میرزایی افزود: در واقع نظام آموزشی کشور پاسخگوی نیازهای دینی جوانان نیست و در حوزه دانشگاه‌ها نیز باید بگوییم که هنوز علوم ترجمه‌ای مورد توجه قرار دارد و علوم دینی نتوانسته به صورت بومی و تولیدی درآید.

میرزایی افزود: به جای اینکه با برخورد‌های قیم‌مآبانه، جوانان را از دین‌گریزان کنیم باید محتوای دینی برنامه‌های ویژه جوانان را تقویت و متناسب با نیازهای آنان هماهنگ کنیم.

♦ تقویت دین‌باوری جوانان مستلزم معرفی مصداق‌های قرآنی است

حجت‌الاسلام والمسلمین «ابوالفتح دعوتی» کارشناس قرآنی نیز در گفت‌وگو با ایکننا شناخت ناقص از مضامین و تعبیر قرآنی حتی در میان مسئولان را باعث ایجاد نوعی دوگانگی رفتاری (تفاوت در شعار و عمل) دانست و گفت: شاید بتوان گفت که یکی از

راهکارهای اساسی در رفع این نقیصه تأسی به آموزه‌های قرآنی منطبق با شرایط زمان باشد.

این پژوهشگر دینی به راهکارهای مؤثر در تقویت دین‌باوری جوانان اشاره و یادآوری کرد: مسئولان اجرایی در بعد فرهنگی و عقیدتی باید توجه داشته باشند که در برخورد‌های خود میان غافلان از آموزه‌های دین و معاندان و مجرمان تفاوت قائل شوند و همه را با یک نگاه ننگرند؛ البته شرایط زمانی را نیز در برنامه‌ریزی‌های ویژه جوانان در نظر بگیرند تا موجب دلزدگی جوانان از دین نشوند.

در ادامه این گزارش به سراغ «ن.ج.» یکی از دانشجویان مترجمی زبان انگلیسی که در یکی از مراکز قرآنی کشور نیز فعال است رفته و جوایب نظرش شدیم که در این باره گفت: بسیاری از سنت‌هایی که از دیرباز در ذهن اشخاص جای گرفته و از آنها به نام دین تعبیر شده است با فطرت واقعی انسان هماهنگی ندارد و با آنچه از

انبیا و بزرگان به ما رسیده است تفاوت دارد و توسط افراد سودجو در برهه‌های تاریخی به وجود آمده است تا مردم ناآگاه و عوام‌الناس را در راستای دست‌یابی به اهداف خود حرکت دهند.

وی در ادامه گفت: ایجاد تعلقات، اضافات، مواد و تبصره‌های فراوان در هر موضوع کوچک و بزرگ که روش استنباط و موقعیت تاریخی، زمانی و مکانی آن واضح نیست و ضرورت وجود آن در جامعه فعلی ما جای شک و تردید دارد، از علل دیگر گریز جوانان از این نوع دین است.

♦ جوانان برای دین‌باوری نیاز به عمل دارند نه شعار

«مصطفی اقلیما» دکترای علوم اجتماعی و استاد دانشگاه دیگر مخاطب ایکننا در این گزارش بود که گفت: جوانان ما از دین فرار نمی‌کنند بلکه از سیاست‌های اجرایی نادرست در این حوزه گریزان هستند، در واقع برخی‌ها در شعار به دین تمسک می‌کنند اما در عمل، سلیقه‌ای برخورد می‌کنند و این موضوع باعث تغییر ذهنیت جوانان نسبت به دین می‌شود.

اقلیما افزود: دین‌باوری این است که مفاهیم قرآنی و اسلامی در عمل و رفتارمان نمود

دین‌گریزی جوانان؛ معلول نظام آموزشی ناکارآمد

ترجمه‌ای است و بر اساس مبانی سکولار تهیه و طراحی شده است و چنین نظامی جوان را به سمت دوری از دین و ارزش‌های دینی سوق می‌دهد.

هدایت‌خواه در پاسخ به خبرنگار ایکننا مبنی بر اینکه «اگر در جایگاه مدیریت اجرایی فرهنگی کشور قرار بگیرد چه تدبیری برای تقویت دین‌باوری در جوانان می‌اندیشید؟» گفت: در اولین گام نظام فرهنگی را متحول می‌کنم و به تعبیر مقام معظم رهبری مهندسی فرهنگی را به عنوان یک امر ضروری و جدی برای طراحی و بازسازی همه دستگاه‌های فرهنگی بر اساس آموزه‌های دینی و قرآنی مورد توجه قرار می‌دهم.

در راستای آگاهی از بازخوردهای مردمی این سوزه به سرلغ «ج. موسوی» دانشجوی رشته علوم قرآنی رفتیم که به خبرنگار ایکننا گفت: من دین‌گریزی جوانان را قبول دارم و اینکه جوانان ما آن‌طور که باید و شاید به آموزه‌های دینی مقید نیستند اما باید دید که آیا این دین است که کامل نبوده و مقتضیات روحی و روانی و دنیوی جوانان را ارضا نکرده و یا اینکه بعضی تحریفات، ابداعات و اختلافات در دین باعث شده که جوانان از دین رویگردان باشند؟

وی افزود: برخی از افراد در لباس دین انحرافات را به دین وارد کردند و همین ابداعات و اضافات موجب شده است تا به نوعی دوری و عدم گرایش به دین در میان جوانان بروز کند که این مسأله را نباید نادیده گرفت.

ارائه ندادن دلایل یقینی به سوالات جوانان آفت دین‌باوری است

دیدگاه دیگر مربوط به «محمد رضا برزویی» مسئول مرکز دانشجویی مطالعات راهبردی مهدویت دانشگاه امام صادق (ع) است که گفت: جوانان به اقتضای کنجکاویشان

خواهان ارایه‌ی دلایل متقن و یقینی در حوزه دین و قرآن هستند اما بسیاری از مبلغان و

گروه اجتماعی: در بخش نخست این گزارش به انعکاس بخشی از نقطه نظرات کارشناسان و گروهی از مردم درباره علل دین‌گریزی و بیاضف دین‌باوری جوانان پرداختیم که تعداد زیادی از این کارشناسان ضعف عملکرد نظام آموزشی و دوگانگی رفتار و کردار برخی مسئولان را عامل این مهم دانستند؛ در شماره پایانی این گزارش نیز به تبیین دیدگاه‌های برخی دیگر از کارشناسان و ارائه راه‌کارهای آنها می‌پردازیم.

◆◆◆

واضح است که ترویج فرهنگ دینی و تقویت دین‌باوری در جوانان منوط به همکاری و هماهنگی نهادها و سازمان‌های مختلفی همچون آموزش و پرورش، سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه‌های علمیه و... است و هر یک از آنها به تنهایی نمی‌توانند در این راستا گام مهمی بردارند.

بیان دیدگاه کارشناسان، مدیران و متولیان فرهنگی و بررسی مشکلات فراوری آنها در تقویت دین‌باوری جوانان و نیز به چالش کشاندن این مسأله در دل جامعه و استخراج راهکارهای پیشنهادی مردم از جمله عواملی بود که ما را بر آن داشت تا این موضوع را به کنکاش بگذاریم و حاصل آن نیز تدوین گزارشی دویخشی است که قسم اول آن روز گذشته در خبرگزاری قرآنی ایران (ایکننا) منعکس شد و متنی که در ذیل می‌آید نیز پایان بخش این بررسی است.

◆

مهندسی فرهنگی بر پایه آموزه‌های قرآن راه‌کار تقویت دین‌باوری است

«ستار هدایت‌خواه» نماینده بویراحمد و دنا در مجلس هفتم و عضو کمیسیون فرهنگی مجلس به عنوان یکی از مخاطبان ایکننا درباره تأثیر رویکرد نظام آموزشی در تقویت دین‌باوری جوانان تصریح کرد: نظام آموزشی متأسفانه در این حوزه خوب عمل نکرده است و اگر قرار باشد ریشه اصلی عدم گرایش جوانان به دین را آنچنان که شایسته نظام جمهوری

اسلامی است، پیگیری کنیم می‌بینیم که به نظام آموزشی کشور بازمی‌گردد.

هدایت‌خواه یادآوری کرد: به همین دلیل است که مقام معظم رهبری نیز برای ایجاد تحول در نظام آموزشی و بازسازی آن تأکید داشتند چون نظام آموزشی ما نظامی وارداتی و

محمد رضا برزویی:

برخی از داعیه‌داران دین چه در حوزه روحانیت و چه تولیدکنندگان برنامه‌های مذهبی، دین واقعی را ارایه نمی‌دهند و تعریف آن‌ها از دین با خرافات آمیخته است و از اسلام ناب دور شده‌اند و هرکس با سلیقه و اطلاعات خویش به تبیین دین پرداخته است

صداقت در رفتار و عمل مسئولان در واقع باورهای دینی جوان را از هم می‌پاشد. عضو کمیسیون فرهنگی مجلس در پاسخ به اینکه «اگر در جایگاه مدیریت اجرایی در حوزه فرهنگی قرار بگیرید چه راهکاری برای تقویت دین‌باوری ارائه

می‌دهید؟» به خبرنگار ایکن گفت: در مرحله اول باید تبلیغ و آموزش دین به صورت مردمی درآید و از این حالت شکلی و ظاهری تقلیل یابد برای همین منظور باید از تشکل‌های قرآنی مردم‌نهاد که برنامه‌های دینی و قرآنی اجرا می‌کنند حمایت شود.

مرجع مذهبی واحدی برای احیای هویت دینی جوان وجود ندارد «جلال‌خدا محمدی» کارشناس مسئول اقامه نماز، قرآن و معارف اسلامی اداره کل آموزش و پرورش استان قم نیز در این راستا به ایکن گفت: متأسفانه موانعی همچون دخالت و ورود مباحث سیاسی در نظام آموزش و پرورش کشور موجب شده است تا رسالت اصلی این نظام آموزشی مورد غفلت واقع شود.

وی با اشاره به موازی‌کاری نهادهای فرهنگی و دینی کشور تأکید کرد: در حال حاضر یک دانش آموز مثل ابزار آزمایشگاهی در هر برهه‌ای در اختیار یک تیم باسلاقی و اهداف خاصی قرار می‌گیرد که شاید همه در هدف مشترک باشند و بخواهند جوان و نوجوان را دین‌دار و مقید تربیت کنند اما تناقض‌گویی و فعالیت‌های ناهماهنگ آنها و تکرار مکررات موجب می‌شود که نه تنها نتیجه مثبتی به دست نمی‌آید بلکه در برخی موارد نتیجه معکوس را نیز به دنبال خواهد داشت.

«طاهره کریمی» کارشناس تاریخ که در حال حاضر نیز به خانه‌داری مشغول است از دیگر مخاطبان ما در بخش گزارش مردمی بوده است که در پاسخ به خبرنگار ایکن مبنی بر کاربرد واژه دین‌گریزی درباره جوانان گفت: جوانان دین را با شیوه‌های سنتی نمی‌پذیرند و

به نظر من باید آموزه‌ها و معارف دینی را در قالب‌های نوین و جوان‌پسند ارائه کرد.

وی که خود صاحب دو فرزند جوان است، نظام آموزشی فعلی را پاسخگویی نیازهای دینی فرزندانش ندانست.

معاون فرهنگی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه آزاد قم:
نظام آموزشی فعلی در کشور پاسخگویی نیازهای دینی جوانان و نوجوانان نیست و حتی اصول و مبانی ارائه شده در دروس دینی و معارف متناسب با نیازهای جوانان و مخاطبان نیست

دانشگاه‌ها فرصت مقابله با دین‌گریزی جوانان را از دست می‌دهند «لاله افتخاری» نماینده مجلس شورای اسلامی و عضو فراکسیون قرآن و عترت نیز به خبرنگار ایکن گفت: دانشگاه‌های بهترین

مروجان با منطق و دلیل وارد بحث دینی نمی‌شوند و با شهودات و روایاتی که جوانان را قانع نمی‌کند به بحث با آنان می‌پردازند. برزویی در ادامه به بررسی عوامل کم‌رنگ شدن نقش دین در جامعه و جوانان پرداخت و گفت: برخی از داعیه‌داران دین چه در حوزه روحانیت و چه تولیدکنندگان برنامه‌های مذهبی، دین واقعی را آرایه نمی‌دهند و تعریف آن‌ها از دین با خرافات آمیخته است و از اسلام ناب دور شده‌اند و هرکس با سلیقه و اطلاعات خویش به تبیین دین پرداخته است.

وی به ارائه راه‌کارهایی برای ایجاد زمینه‌های استقبال جوانان از دین پرداخت و گفت: ما نباید جوانان را نهی کنیم بلکه باید به آن‌ها جایگزین معرفی کنیم تا مسایل دینی مورد توجه آن‌ها واقع شود و خودمان نیز دین و مخاطبان آن را خوب بشناسیم و دین را متناسب با نیاز واقعی آنان آرایه دهیم زیرا دین اسلام بهترین دستور العمل‌ها را در مواجهه با موضوعات مختلف در اختیار بشر قرار داده است.

◆ رسانه‌های خارجی به دین‌گریزی جوانان دامن می‌زنند

«فرزانه غفاری» مدیر دفتر مطالعات و تحقیقات قرآنی دانشگاه امام صادق (ع) نیز به خبرنگار ایکن گفت:

رسانه‌های خارجی به دنبال این هستند که دین را مطابق با مصالح خود با رنگ و لعاب تبلیغاتی ارائه دهند تا جوانان با قرار گرفتن در این

فضا درباره مسایل دینی خویش منفعل عمل کنند که راه مبارزه ما با آن تمسک به دستورات قرآن و اجرایی کردن آنهاست.

غفاری افزود: متأسفانه اغلب کسانی که عهده‌دار بخش‌های مدیریتی هستند درباره مسایل کلان دینی جامعه به صورت انفرادی تصمیم می‌گیرند و برنامه‌های خود را شورایی انجام نمی‌دهند و از همه مهم‌تر اینکه تا زمانی که از جوانان کارآمد برای برآورده کردن نیاز دینی آن‌ها استفاده نکنیم به نتیجه مطلوب نمی‌رسیم.

◆ دوگانگی رفتار برخی مسئولان بزرگ‌ترین

ضربه بر دین‌باوری جوانان است

سید «محمد رضا میرتاج‌الدینی» نماینده مردم تبریز در مجلس هفتم و عضو کمیسیون فرهنگی مجلس از دیگر کارشناسانی بود که به منظور

تکمیل این گزارش به سراغش رفتیم که وی در این گفت‌وگو بدترین عامل مخرب ایمان و اعتقاد جوانان را دوگانگی رفتاری برخی متولیان فرهنگی و مسئولان جامعه عنوان و تصریح کرد: عدم

مکان برای تشریح مبانی دینی و قرآنی است اما در حال حاضر نه تنها این موضوع در دانشگاه‌ها بیان نمی‌شود بلکه با ادغام این دروس با یکدیگر و اختصاص زمان اندک در دانشگاه‌ها این فرصت مناسب برای

مقابله با دین‌گریزی جوانان از دست می‌رود.

افتخاری در پاسخ به خبرنگار ایکنا درباره‌ی عملکرد و برنامه‌های سازمان ملی جوانان در زمینه‌ی فعالیت‌های دینی افزود: متأسفانه در سال‌های گذشته این سازمان نه تنها در باورسازی و فرهنگ‌سازی موضوع دین در جوانان فعالیت مناسبی انجام نداده است بلکه فعالیت‌های این سازمان تقویت فرهنگ دینی را نیز در پی نداشته است و این موضوع درباره‌ی آموزه‌های دینی و مسایل آن در جامعه بعضاً ملموس و محسوس بوده است.

♦
مقاومت در برابر روش‌های نوین آموزشی روند تقویت دین‌باوری جوانان را کند می‌کند

حجت‌الاسلام والمسلمین «محمدحسن راستگو» رئیس مرکز تربیت مربی کودکان و نوجوانان دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، یکی از پژوهشگران و محققان عرصه دینی است که به لحاظ حضور موفق در بسیاری از برنامه‌های صدا و سیما محبوب بسیاری از نوجوانان است و در راستای همین موفقیت‌ها ۲۸ مردادماه جاری به‌عنوان محقق جذاب دینی در مرکز فرهنگی هنری نوجوانان تهران مورد تجلیل قرار گرفت، از این رو در راستای تهیه این گزارش به سراغش رفتیم تا با توجه به تجربه‌های چندین ساله خود در امر آموزش مباحث دینی نظرش را در این باره تبیین کند که به خبرنگار ایکنا گفت: ما اگر فقط به منبر و خطابه بسنده کنیم با توجه به مخاطبان خاص آن نمی‌توانیم در میان جوانان و نوجوانان تأثیر مناسبی داشته باشیم بنابراین ما باید از ابزارهای دیگری استفاده کنیم تا جوانان و نوجوانان را به سمت مفاهیم دینی جذب کنیم.

♦
کم‌تجربگی برخی مبلغان نفوذشبهه دین‌گریزی را موجب شده است

حجت‌الاسلام والمسلمین «رضا آخوندزاده» معاون فرهنگی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه آزاد قم نیز به‌عنوان آخرین کارشناسی که به سراغش رفتیم بحث تبلیغ را بسیار گسترده و پیچیده عنوان کرد و گفت: در این بحث روش‌های تبلیغی بسیار مهم است و اولین کاری که باید در این

بحث انجام دهیم شناخت مخاطب است که متأسفانه مادر این زمینه خیلی موفق عمل نکردیم.

آخوندزاده درباره عملکرد نظام آموزشی در احیای هویت دینی جوان به خبرنگار ایکنا گفت: نظام آموزشی فعلی در کشور پاسخگوی نیازهای دینی جوانان و نوجوانان نیست و حتی اصول و مبانی ارائه شده در دروس دینی و معارف متناسب با نیازهای جوانان و مخاطبان نیست.

معاون فرهنگی نهاد رهبری در دانشگاه آزاد قم افزود: نکته دیگر اینکه دین را باید آنطور که هست تبلیغ کنیم و فلسفه

مسائلی که در حوزه دینی سؤال برانگیز است برای آنها تفسیر و تشریح کنیم.

«ف. ع» و «ابراهیم جاوید» از جمله کارشناسان رشته علوم ارتباطات هستند که در بخش گزارش مردمی مورد نظرسنجی قرار گرفتند و

استفاده از واژه دین‌گریزی را برای جوانان مناسب ندانسته و عنوان کردند که مشکل اصلی در عدم تعریف و شناخت درست از مبانی دینی و تکرار مکررات است و همین عوامل موجب شده تا جوان بیشتر به دین‌زدگی دچار شود نه دین‌گریزی.

به هر حال آنچه که در تهیه این گزارش و بررسی این موضوع مورد نظر ما بوده است صحت کاربرد واژه دین‌گریزی و وجود یا عدم وجود آن در میان قشر جوان جامعه بوده است که پس از کنکاش یک ماهه و انعکاس دیدگاه کارشناسان جامعه‌شناسی، مدیران و متولیان امور فرهنگی و نقطه نظرات مردم، نارضایتی این گروه‌ها مبنی بر صحت کاربرد این واژه روشن شده است.

اما نکته‌ای که قابل تأمل است توافق بیشتر مخاطبان مادر این گزارش بر ضعف دین‌باوری در جوانان بوده است که تعداد زیادی از مصاحبه‌شوندگان بر آن تأکید کردند و مهم‌ترین علت آن را ضعف در نظام آموزشی کشور در حوزه آموزش مباحث دینی و پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان در این حوزه عنوان کردند.

دیگر عاملی که در برخی از این گفت‌وگوها به آن اشاره شد، تناقض در گفتار و کردار برخی مسئولان و متولیان امور فرهنگی کشور و حتی شناخت ناکافی آنها از دین بوده است که شاید بتوان آن را عامل مهمی در زدگی و یادوری جوانان از دین عنوان کرد.

هدف مادر پیگیری این سوزه تبیین علل مؤثر در دوری جوانان از دین و کاربرد مفاهیم دینی در زندگی و بررسی راهکارهای پیشنهادی برخی کارشناسان فرهنگی بوده است که امیدواریم مورد توجه متولیان امر قرار گیرد.